

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Incidenční spory v insolvenčním řízení

rigorózní práce

Mgr. Lucie Brachová, LL.M.

Plzeň 2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

Obor: občanské právo a civilní proces

Incidenční spory v insolvenčním řízení

rigorózní práce

Mgr. Lucie Brachová, LL.M.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň červen 2021

.....

Mgr. Lucie Brachová, LL.M.

Obsah

Seznam použitých zkratk

Úvod.....	1
1 Obecně o incidenčních sporech v insolvenčním řízení.....	3
1.1 Právní úprava incidenčních sporů	4
1.2 Příslušnost k projednání incidenčního sporu.....	5
1.3 Vedení a evidence incidenčního spisu.....	6
1.4 Kontrola podmínek řízení (v širším slova smyslu)	9
1.4.1 Kontrola základních podmínek na straně žalobce a žalovaného.....	9
1.4.2 Zástupci účastníků.....	9
1.4.3 Kontrola probíhajících insolvenčních řízení u účastníků řízení.....	11
1.4.4 Kontrola stavu insolvenčního řízení, ze kterého incidenční spor vzešel.....	14
1.4.5 Včasnost podání incidenční žaloby	14
1.4.6 Překážky litispendence a res iudicata v incidenčních sporech	15
1.4.7 Oprávněnost k podání incidenční žaloby	16
1.5 Vybírání soudních poplatků a osvobození od soudních poplatků.....	17
1.5.1 Osvobození insolvenčního správce a dlužníka.....	17
1.5.2 Osvobození ostatních subjektů v postavení účastníků incidenčních sporů..	21
1.6 Specifika řízení o incidenčních sporech	22
1.6.1 Označení účastníků incidenčního sporu	22
1.6.2 Procesní nástupnictví v incidenčních sporech, o němž soud nerozhoduje...	23
1.6.3 Vedlejší účastenství.....	24
1.6.4 Účast státního zastupitelství	25
1.6.5 Forma rozhodnutí v incidenčních sporech	26
1.6.6 Soudní smíry.....	26
1.6.7 Spojování věcí ke společnému řízení	28
1.6.8 Přerušování řízení.....	30
1.6.9 Dokazování.....	31
1.6.10 Informační povinnost vůči insolvenčnímu správci	32
1.6.11 Doručování	33
1.6.12 Opravné prostředky a právní moc rozhodnutí.....	36
1.6.13 Pokračování v incidenčních sporech po skončení insolvenčního řízení	37
2 Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek.....	41
2.1 Popěrné žaloby vzniklé z popření dlužníkem a insolvenčním správcem.....	41

2.1.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace u popření pravosti a výše pohledávky..	42
2.1.2 Aktivní a pasivní věcná legitimace u popření pořadí pohledávky	45
2.1.3 Včasnost podání popěrné žaloby	45
2.1.4 Soudní poplatek	47
2.1.5 Možnost vydání výzvy podle ust. § 114b o. s. ř.	47
2.1.6 Vzájemný vztah popření pravosti, výše a pořadí pohledávky a jejich vliv na popěrné žaloby	47
2.1.7 Omezení argumentace u vykonatelné a nevykonatelné pohledávky	49
2.1.8 Zamítnutí žaloby pro předčasnost	50
2.1.9 Ukončení účasti popřeného věřitele, zpětvzetí popření a zpětvzetí příhlášky	51
2.1.10 Výrok ve věci samé	52
2.1.11 Náhrada nákladů řízení.....	52
2.2 Popěrné žaloby vzniklé z popření jiným věřitelem	54
2.2.1 Mechanismus popření pohledávky jiným věřitelem	54
2.2.2 Povinnost zaplatit jistotu na náklady řízení.....	55
2.2.3 Povinnost zaplatit jistotu podle ust. § 202 odst. 4 IZ	57
2.2.4 Soudní poplatek.....	57
2.2.5 Omezení popěrného úkonu věřitele.....	57
2.2.6 Ukončení účasti popírajícího věřitele.....	57
2.2.7 Souběh popěrného úkonu věřitele a insolvenčního správce (či dlužníka) ...	58
2.3 Žaloby o určení pořadí pohledávky podle ust. § 203a IZ.....	60
2.3.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace	61
2.3.2 Včasnost podání žaloby	61
2.3.3 Výše soudního poplatku a náhrada nákladů řízení	61
3 Spory o vyloučení majetku z majetkové podstaty	62
3.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace	62
3.2 Včasnost podání žaloby	64
3.3 Soudní poplatek.....	65
3.4 Možnost vydání výzvy podle ust. § 114b o. s. ř.	65
3.5 Výrok ve věci samé	65
3.6 Obecný předpoklad úspěchu vylučovací žaloby	66
3.7 Náhrada nákladů řízení.....	66
3.8 Žaloba o hlavní intervenci podle ust. § 91a o. s. ř.	66
3.9 Souběh incidenční žaloby o určení vlastnictví a vylučovací žaloby	67

3.10	Možnost okamžité účinnosti nepravomocného rozhodnutí.....	67
3.11	Vydání výtěžku zpeněžení namísto původního majetku.....	68
4	Spory o vypořádání společného jmění manželů	69
4.1	Věcná příslušnost soudu.....	69
4.1.1	Věcná příslušnost soudu při řešení úpadku konkursem	69
4.1.2	Věcná příslušnost soudu při řešení úpadku oddlužením	70
4.2	Aktivní a pasivní věcná legitimace	72
4.2.1	Aktivní a pasivní věcná legitimace při řešení úpadku konkursem.....	72
4.2.2	Aktivní a pasivní věcná legitimace při řešení úpadku oddlužením.....	73
4.3	Včasnost podání žaloby.....	74
4.4	Soudní poplatek.....	75
4.5	Pravidla vypořádání společného jmění manželů v incidenčním sporu	75
4.6	Soudní smír.....	76
4.7	Náhrada nákladů řízení.....	77
5	Odpůrčí žaloby	78
5.1	Aktivní a pasivní věcná legitimace	78
5.2	Včasnost podání žaloby.....	79
5.3	Soudní poplatek.....	79
5.4	Jednotlivé skutkové podstaty neúčinnosti právních úkonů	79
5.4.1	Neúčinnost právních úkonů bez přiměřeného protiplnění	79
5.4.2	Neúčinnost právních úkonů zvýhodňujících	80
5.4.3	Neúčinnost právních úkonů úmyslně zkracujících.....	81
5.4.4	Neúčinnost právních úkonů učiněných v rozporu s ust. § 111 IZ.....	82
5.4.5	Dopady zákona č. 191/2020 Sb. (tzv. Lex COVID) na odpůrčí žaloby.....	83
5.5	Výrok ve věci samé	83
5.6	Náhrada nákladů řízení.....	84
6	Spory o náhradu škody na insolvenčním správci	85
6.1	Aktivní a pasivní věcná legitimace	85
6.2	Včasnost podání žaloby.....	86
6.3	Soudní poplatek.....	87
6.4	Obecný předpoklad úspěchu žaloby	87
6.5	Výrok ve věci samé	88
6.6	Náhrada nákladů řízení.....	88
7	Spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu	89

7.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace	89
7.2 Včasnost podání žaloby	90
7.3 Soudní poplatek	90
7.4 Výrok ve věci samé	90
7.5 Souběh žaloby na platnost smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu, a vylučovací žaloby	91
7.6 Náhrada nákladů řízení	91
8 Určovací žaloby podle ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ	93
8.1 Žaloby na neplatnost právního jednání podle ust. § 231 IZ	93
8.2 Ostatní určovací žaloby podle ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ	94
8.3 Včasnost podání žaloby	95
8.4 Soudní poplatek	95
8.5 Obecný předpoklad úspěchu žaloby	95
8.6 Výrok ve věci samé	95
8.7 Náhrada nákladů řízení	96
9 Spory podle ust. § 178 a ust. § 179 IZ	97
9.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace	97
9.2 Včasnost podání žaloby	97
9.3 Soudní poplatek	98
9.4 Obecný předpoklad úspěchu žaloby	98
9.5 Výrok ve věci samé	99
9.6 Náhrada nákladů řízení	99
10 Spory podle ust. § 186 odst. 2 IZ	100
10.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace	100
10.2 Včasnost podání žaloby	100
10.3 Soudní poplatek	100
10.4 Výrok ve věci samé	100
10.5 Náhrada nákladů řízení	101
11 Spory podle ust. § 233 odst. 3 IZ	102
11.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace	102
11.2 Včasnost podání žaloby	102
11.3 Soudní poplatek	103
11.4 Výrok ve věci samé	103
11.5 Náhrada nákladů řízení	103
12 Spory podle ust. § 373 odst. 6 IZ a § 385 odst. 6 IZ	104

12.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace	104
12.2 Včasnost podání žaloby	105
12.3 Soudní poplatek	105
12.4 Výrok ve věci samé	105
12.5 Náhrada nákladů řízení	105
13 Spory podle ust. § 66 ZOK	107
13.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace	107
13.2 Včasnost podání žaloby	107
13.3 Soudní poplatek	107
13.4 Obecný předpoklad úspěchu žaloby	108
13.5 Výrok ve věci samé	110
13.6 Náhrada nákladů řízení	110
14 Řízení, která nejsou incidenčními spory	111
15 Výhody a nevýhody přidělení incidenčního sporu jinému soudnímu oddělení	112
15.1 Výhody specializace na incidenční spory	112
15.2 Nevýhody specializace na incidenční spory	113
15.3 Zhodnocení výhod a nevýhod specializace na incidenční spory	114
Závěr	115
Resumé	117
Seznam použité literatury	119
1 Literatura	119
2 Prameny	119
2.1 Zákony	119
2.2 Ostatní	121
3 Soudní rozhodnutí	121
3.1 Ústavní soud ČR	121
3.2 Nejvyšší soud ČR	121
3.3 Vrchní soudy	123
4 Ostatní	126

Seznam použitých zkratk

AT	vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů
ČR	Česká republika
IZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
Lex COVID	zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, ve znění pozdější předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
o. s. ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Sb.	Sbírka zákonů ČR
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
VKŘ	instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, uveřejněná pod č. 1/2002 Sbírkou instrukcí a sdělení, ve znění pozdějších předpisů
ZEÚ	zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů
ZSP	zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
ZSS	zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů
ZSZ	zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

ZVSÚ

zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Insolvenční právo obecně patří k těm oborům práva, které v posledních letech zaznamenaly poměrně rychlý rozvoj a nárůst agendy. Podobně rychlý rozvoj samostatně zaznamenaly i incidenční spory, které jsou nedílnou součástí insolvenčního řízení (v současné insolvenční praxi je, i přes menší regionální rozdíly, zcela běžné, že insolvenční správci popírají pohledávky přihlášených věřitelů či podávají odpůrčí žaloby, a to i v řízeních, kde je způsobem řešení úpadku dlužníka oddlužení). A právě incidenční spory v insolvenčním řízení jsou tématem (resp. předmětem) této práce.

Ačkoliv jsou incidenční spory poměrně důležitou součástí insolvenčního řízení, lze konstatovat, že v odborné literatuře je jim věnováno jen málo prostoru a pozornosti, a pokud je mi známo, nebylo toto téma v odborné literatuře zpracováno ani uceleně čistě z praktického hlediska. Vedle rozboru a popisu incidenčních sporů je tak cílem této práce být do určité míry i jakýmsi „praktickým průvodcem“ a „přehledem“, do kterého jsem se snažila promítnout co nejvíce vlastních zkušeností. Nutno však dodat, že ambicí této práce není poskytnout „návod“, jak vyřešit konkrétní případ z hlediska skutkového; mou snahou naopak bylo, aby práce nebyla příliš kazuistická, ale aby spíše vyjasnila základní procesní pravidla a postupy, které je třeba zohlednit a respektovat a jejichž znalost následně může poskytnout dostatek prostoru pro řešení konkrétní věci z hlediska skutkového. Obdobně vzhledem k obsáhlosti samotného tématu není dán v práci prostor ani pro obsáhlé a detailní vysvětlování běžných institutů insolvenčního práva a občanského soudního řízení; práce proto předpokládá, že její čtenář (minimálně ve všeobecné rovině) znalosti insolvenčního práva a občanského soudního řízení má, a vysvětlování vybraných institutů se věnuje pouze tam, kde je to nezbytné či účelné.

Dále, pokud jde o formální členění práce, tak tato má v podstatě dvě části – obecnou a zvláštní. První, „obecná“ část práce je reprezentována kapitolou 1 a věnuje se všeobecným otázkám, které jsou všem incidenčním sporům společné. „Zvláštní“ část práce pak tvoří samostatné kapitoly věnující se jednotlivým incidenčním sporům, doplněné o kratší kapitolu zabývající se spory, které nejsou incidenčními spory, a kapitolu pojednávající o výhodách a nevýhodách přidělení incidenčního sporu specializovanému soudnímu oddělení (tato kapitola je zařazena až na samotný konec této práce z důvodu, že posouzení

výhod a nevýhod přidělení incidenčních sporů specializovanému soudnímu oddělení vychází z poznatků uvedených v předešlých kapitolách). Dále jsem se rozhodla nevyčleňovat úvahám *de lege ferenda* samostatnou kapitolu, ani je zařazovat do závěru práce, jak bývá obvyklé, ale z důvodu určité přehlednosti a koherence textu jsem tyto případné myšlenky začlenila průběžně přímo do textu práce, v důsledku čehož je i samostatný závěr práce kratšího charakteru. Rovněž pro větší přehlednost a snazší orientaci jsem zvolila pomocný zkratkový aparát (viz výše Seznam použitých zkratek), který by měl zjednodušit orientaci především v citovaných a odkazovaných právních předpisech, když užití formy legislativních zkratek se s ohledem k rozsahu práce nejevilo jako praktické a účelné. Zbývá doplnit, že k dosažení cílů práce byla využita hlavně metoda analytická, deskriptivní a srovnávací, přičemž pracováno bylo zejména se zdroji primárními (tzn. s právními předpisy a judikaturou) a podpůrně s již existující odbornou literaturou.

1 Obecně o incidenčních sporech v insolvenčním řízení

Termínem incidenční spory se obecně označují spory vyvolané insolvenčním řízením a projednávané v rámci insolvenčního řízení (viz ust. § 2 písm. d) IZ). Ne všechny spory, které souvisejí s insolvenčním řízením, jsou ovšem incidenčními spory. Výčet sporů, které lze považovat za incidenční, je uveden v ust. § 159 odst. 1 IZ a jsou to:

- 1) spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek (ust. § 159 odst. 1 písm. a) IZ);
- 2) spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle ust. § 225 odst. 5 IZ (ust. § 159 odst. 1 písm. b) IZ);
- 3) spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela (ust. § 159 odst. 1 písm. c) IZ);
- 4) spory na základě odpůrcí žaloby (ust. § 159 odst. 1 písm. d) IZ);
- 5) spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem (ust. § 159 odst. 1 písm. e) IZ);
- 6) spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu (ust. § 159 odst. 1 písm. f) IZ);
- 7) spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem (ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ);
- 8) další spory, které zákon označí jako spory incidenční (ust. § 159 odst. 1 písm. h) IZ); mezi tyto další spory patří:
 - spory o uložení povinnosti věřiteli, který přihlásil pohledávku, k níž se nepřihlíží, zaplatit do majetkové podstaty částku určenou soudem podle ust. § 178 IZ;
 - spory o uložení povinnosti věřiteli, k jehož právu na uspokojení ze zajištění se nepřihlíží, zaplatit do majetkové podstaty částku určenou soudem podle ust. § 179 IZ;
 - spory o určení, že pohledávka nebyla uspokojena ani nezanikla jiným způsobem (ust. § 186 odst. 2 IZ);
 - spory o určení pořadí pohledávky podle ust. § 203a IZ;
 - spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení plnění, jehož se týká neplatný právní úkon (ust. § 233 odst. 3 IZ);

- spory o určení výše nebo charakteru pohledávky věřitele, který uplatnil námitku nesouhlasu podle ust. § 373 odst. 4 nebo § 385 odst. 4 IZ (ust. § 373 odst. 6 a § 385 odst. 6 IZ);
- spory podle ust. § 66 ZOK.

Každému z těchto druhů sporů, stejně tak jako sporům, které s vedením insolvenčního řízení souvisí, avšak nejsou incidenčním spory ve smyslu ust. § 2 písm. d) a § 159 IZ, je následně věnována samostatná kapitola.

Všechny typy incidenčních sporů mají svá specifika; přesto se zároveň vyznačují i určitými společnými atributy – základní rámcovou právní úpravou, stejným vedením spisu, shodným postupem při kontrole elementárních podmínek řízení aj. A právě těmito vlastnostem (resp. rysům), více méně společným všem incidenčním sporům, se věnují následující podkapitoly této první části práce.

1.1 Právní úprava incidenčních sporů

Incidenční spory vyvolané insolvenčním řízením jsou upraveny primárně v insolvenčním zákoně (IZ) v ust. § 159 až § 164, avšak část pravidel, která se přímo či nepřímo incidenčních sporů týká, se nachází i mimo tento rámec v dalších zákonných (IZ) ustanovení (např. vymezení, které spory jsou a které nejsou incidenčními spory, viz výše).

Jde-li čistě o procesní pravidla, podle kterých má být v incidenčním sporu postupováno, tak insolvenční zákon výslovně stanoví, že „v *incidenčních sporech se z ustanovení o insolvenčním řízení použijí pouze ustanovení o doručování*“¹ (tj. ust. § 71 až 80a IZ), žádná další ustanovení upravující jednání v insolvenčním řízení se nepoužijí (srov. ust. § 160 odst. 3 a § 161 odst. 1 IZ). Při jednání ve věci incidenčního sporu proto budou beze zbytku užita procesní pravidla občanského soudního řádu (o. s. ř.)² týkající se sporného řízení, jak vyplývá z ust. § 7 IZ³. Nebude se však jednat o aplikaci neomezenou, nýbrž přiměřenou, tzn. že zákon po soudu požaduje, aby zhodnotil, zda je možné předpokládané ustanovení občanského soudního řádu (o. s. ř.) použít v poměrech daného incidenčního sporu. Některé konkrétní aplikační problémy, které toto „přiměřené užití“ občanského

¹ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. *Insolvenční řízení*. Praha: C.H. Beck, 2013. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-459-9. s. 97.

² KOZÁK, Jan et al. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1. s. 629.

³ Ust. § 160 odst. 3 IZ výslovně vylučuje užití pouze ustanovení části první hlavy třetí insolvenčního zákona (IZ); aplikace ust. § 7 IZ tedy vyloučena není.

soudního řádu (o. s. ř.) přináší, budou podrobněji popsány v rámci jednotlivých kapitol a podkapitol této práce.

1.2 Příslušnost k projednání incidenčního sporu

Věcně příslušnými k projednávání incidenčních sporů jsou v prvním stupni krajské soudy (viz ust. § 7a IZ), v druhém stupni pak soudy vrchní. V praxi může nastat situace (nejčastěji ve věci odpůřících žalob), že nadřízený soud postupem podle ust. § 104a o. s. ř. věcně příslušný soud určí nesprávně. Stane-li se, že rozhodnutím vrchního soudu byl závazně určen (srov. ust. § 159a odst. 1 a 4 o. s. ř.) nesprávně okresní soud, pak dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu ČR⁴ nárok uplatněný podle insolvenčního zákona (IZ) takovýmto vadným rozhodnutím neztrácí svoji povahu, a i takový nárok musí být meritorně posuzován úpravou obsaženou v příslušných ustanovení insolvenčního zákona (IZ). Jak totiž uvedl Nejvyšší soud ČR v usnesení sp. zn. 29 Cdo 4123/2014 ze dne 31. 10. 2016, vázanost soudu rozhodnutím o věcné příslušnosti se „*promítá výlučně v posouzení procesní otázky řešené výrokem, tedy v posouzení, který soud je věcně příslušný k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni; je naopak vyloučeno, aby nadřízený soud rozhodující o věcné příslušnosti v režimu § 104a o. s. ř. formuloval jakýkoli závazný právní názor k otázce, jak má být meritorně posouzen žalobou uplatněný nárok, nebo aby (dokonce) soud, jemuž byla věc postoupena jako soudu věcně příslušnému nebo účastníci řízení vydávali závěry, jež nadřízený soud přijal pro účely odpovědi na otázku, který soud je v prvním stupni věcně příslušný k projednání a rozhodnutí věci, za závazný právní názor při následném rozhodování takto určeného věcně příslušného soudu o žalobou uplatněném nároku*“⁵. Osobně jsem se v praxi setkala i s případem opačným, tj. kdy k projednávání sporu byl rozhodnutím nadřízeného soudu nesprávně určen krajský soud, ačkoliv věcně příslušným byl okresní soud (jednalo se o určovací žalobu, která byla chybně posouzena jako incidenční spor podle ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ).

Jde-li o místní příslušnost, tak tato se odvíjí od samotného insolvenčního řízení, ze kterého incidenční spor vzešel; jinými slovy incidenční spor projednává a rozhoduje tentýž krajský soud, který je místně příslušný k vedení insolvenčního řízení dlužníka (srov. ust. § 7b a § 160 odst. 1 IZ). K řízení o opravných

⁴ Např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 4123/2014 ze dne 31. 10. 2016.

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 4123/2014 ze dne 31. 10. 2016.

prostředcích je pak příslušný Vrchní soud v Praze (pro obvod Městského soudu v Praze a krajských soudů v Praze, Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem a v Hradci Králové) a Vrchní soud v Olomouci (pro obvod krajských soudů v Brně a v Ostravě)⁶.

V incidenčních sporech rozhoduje jediný soudce (tzv. samosoudce; viz ust. § 12 odst. 1 IZ), přičemž buď se jedná o téhož soudce, který vede insolvenční řízení, nebo se může jednat o jiného soudce insolvenčního soudu určeného rozvrhem práce.⁷ O výhodách a nevýhodách tohoto vynětí incidenčních sporů z insolvenčních senátů pojednává samostatná kapitola 15.

1.3 Vedení a evidence incidenčního spisu

Incidenční spory podle insolvenčního zákona (IZ) se evidují v rejstříku ICm (ust. § 215b odst. 1 VKŘ)⁸. Stejně jako u „běžných“ sporných řízení je každému spisu přidělena samostatná spisová značka skládající se z číselného označení soudního oddělení, označení rejstříku a běžného čísla lomeného letopočtem (srov. ust. § 167 odst. 1 a § 215b odst. 4 VKŘ). Narozdíl od spisů evidovaných ve většině ostatních rejstříků (např. rejstřík C pro civilní soudnictví nebo rejstřík T pro trestní soudnictví) je však číselná řada spisů (podobně jako v samotném insolvenčním řízení) vedena společně pro celou Českou republiku, nikoliv pro jednotlivá soudní oddělení samostatně. Kupříkladu spisová značka 8 ICm 1000/2020 tak tedy neznamená, že se jedná o tisící spis soudního oddělení č. 8 u konkrétního krajského soudu, ale že se jedná o tisící spor vyvolaný insolvenčním řízením v rámci celé České republiky v roce 2020, a že jej řeší soudní oddělení č. 8 konkrétního krajského soudu. Skutečnost, že incidenční spor je spjatý s určitým insolvenčním řízením je dále reflektována i tím, že na spisovém obalu a soudních písemnostech se uvádí vedle incidenční spisové značky i spisová značka insolvenčního řízení, ze které incidenční spor vzešel (srov. ust. § 215b odst. 2 VKŘ), přičemž konkrétně na písemnostech se nejdříve v pravém horním rohu⁹ uvede spisová značka (nebo číslo jednací) incidenčního sporu a teprve pod ní se v kulatých závorkách uvádí spisovaná značka insolvenčního řízení. Uvádění

⁶ Viz příloha č. 1 k zákonu o soudech a soudcích (ZSS).

⁷ Srov. ust. § 160 odst. 2 IZ; KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 48.

⁸ Pro úplnost je třeba doplnit, že do rejstříku ICm se zapisují také žaloby pro zmatečnost věci vedených v rejstříku INS; nejedná se však o incidenční žaloby, a proto se jimi tato práce dále podrobněji nezabývá.

⁹ § 11 instrukce č. 4/2017 Ministerstva spravedlnosti ze dne 23. 10. 2017, č. j. 12/2017-OJD-ORG/36, o soudních písemnostech.

obou spisových značek má kromě evidenčního samozřejmě i nemalý praktický význam, kdy je na první pohled zcela jasné, s kterým insolvenčním řízením incidenční spis souvisí.

Kromě toho, že každý jednotlivý spor je zapsán do rejstříku ICm, kde je o něm veden samostatný incidenční spis, tak se o každém tomto incidenčním sporu zároveň vytvoří „poddodíl“ v oddíle C insolvenčního spisu, přičemž tyto „poddodíly“ se číslují vzestupně arabskými číslicemi (tzn. kupříkladu C1 pro řízení sp. zn. 8 ICm 1/2020, C2 pro řízení sp. zn. 8 ICm 15/2020, C3 pro řízení sp. zn. 8 ICm 150/2020 atd.; srov. ust. § 215c odst. 5 VKŘ).

Pro samotné vedení incidenčních spisů platí obdobně pravidla pro vedení spisů insolvenčních s tím rozdílem, že incidenční spis se nečlení na oddíly a je primárně veden v listinné podobě (srov. ust. § 215b odst. 3 VKŘ). Proto také narozdíl od insolvenčních spisů, které jsou nadřízenému soudu předkládány (až na výjimky) pouze „elektronicky“, jsou incidenční spisy předkládány v listinné podobě (tzn. že dochází k faktickému odeslání listinného spisu z krajského na např. vrchní soud). Odlišnosti nalezneme i v samotném uspořádání spisu – insolvenční spisy jsou v rámci všech svých oddílů tvořeny tzv. dokumenty a každý dokument má své pořadové číslo (např. insolvenční návrh budeme mít číslo dokumentu A-1, a bude-li vícestranný, tak jednotlivé listy budou dále označovány jako A-1/1, A-1/2, A-1/3 atd.); oproti tomu praxe uspořádání incidenčních spisů, ačkoliv to z VKŘ výslovně nevyplývá, vychází z klasického číslování listů, kdy jednotlivé listy písemností dostávají samostatné číslo a neobsahují žádný údaj o oddílu (tzn. listy se označují číselnou řadu počínající číslem 1, nikoliv C-1, C-1/1 apod.; srov. ust. § 215c odst. 1, § 215e a § 168 VKŘ). V této souvislosti je tedy na místě zdůraznit, že mezi pojmy incidenční spis (resp. incidenční spor) a oddíl C insolvenčního spisu nelze dát rovnítko. Vedle rozdílů již uvedených výše, se do oddílu C navíc zakládají pouze vybrané dokumenty z incidenčního spisu. Při pohledu „zvenčí“ může být toto poněkud matoucí, neboť insolvenční rejstřík na webových stránkách <https://isir.justice.cz> v rámci oddílu C obsahuje členění na jednotlivé incidenční spory (C1, C2, C3 atd.), a to i s uvedením konkrétní spisové značky řízení; číselné označení jednotlivých písemností však neodpovídá – typicky například usnesení o výzvě k zaplacení soudního poplatku bude v oddíle C evidováno jako dokument C1-2, v incidenčním spise se však může fakticky jednat např. o číslo listu deset.

V porovnání s insolvenčním spisem nalezneme u incidenčních spisů i rozdíly týkající se zveřejňování písemností v insolvenčním rejstříku – zatímco u insolvenčního spisu lze zjednodušeně shrnout, že se v insolvenčním rejstříku zveřejňují prakticky veškeré dokumenty, které jsou obsahem spisu, u incidenčních spisů se povinně zveřejňují pouze některé písemnosti. Na tom, o které písemnosti se konkrétně jedná, se ovšem odborná veřejnost neshoduje, což lze jednoduše zjistit mimo jiné náhledem do insolvenčního rejstříku, ze kterého vyplývá, že jednotlivé insolvenční soudy, a dokonce jednotlivá soudní oddělení v rámci jednoho krajského soudu, přistupují ke zveřejňování písemností v insolvenčním řízení odlišně. Ust. § 215c odst. 5 VKŘ (který je navíc pouze podzákoným právním předpisem) explicitně vyjmenovává pouze i) žalobu, ii) rozhodnutí, kterým incidenční řízení končí, iii) opravný prostředek proti takovému rozhodnutí, iv) rozhodnutí odvolacího či dovolacího soudu, a v) usnesení o spojení věci ke společnému projednávání. Úprava obsažená přímo v insolvenčním zákoně (IZ) je pak ještě stručnější, když toliko stanoví, že se v insolvenčním rejstříku zveřejňují „rozhodnutí insolvenčního soudu vydaná v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech“¹⁰, případně další písemnosti, rozhodl-li tak insolvenční soud (srov. ust. § 421 odst. 1 písm. c) IZ). Podle mého názoru z citovaného ust. § 421 IZ jasně vyplývá, že v insolvenčním rejstříku by se v oddíle C měla zveřejňovat veškerá rozhodnutí insolvenčního soudu v incidenčních sporech, a to nejen rozhodnutí, kterými se řízení končí a rozhodnutí o opravných prostředcích, ale i všechna rozhodnutí procesní (tedy i např. usnesení o uložení povinnosti zaplatit soudní poplatek, usnesení s výzvou k vyjádření k žalobě, usnesení o přerušení řízení apod.), což ostatně odpovídá i zákonem (IZ) stanoveným pravidlům doručování (viz níže podkapitola 1.6.11). Pokud jde o další písemnosti (pro jejichž zveřejnění je podkladem ust. § 421 odst. 1 písm. c) IZ), je na místě v insolvenčním rejstříku zveřejňovat také žalobu, opravné prostředky, další procesní návrhy a vyjádření účastníků řízení. Naopak podstatnější smysl osobně nespátřuji ve zveřejňování příloh podání účastníků, většiny různých přípisů soudu adresovaných osobám mimo řízení či protokolů z jednání. Právě zveřejňování protokolů z jednání v incidenčních sporech je zřejmě nejspornějším bodem a mnoho soudních oddělení protokoly z jednání v insolvenčním rejstříku zveřejňuje.

¹⁰ Ust. § 421 odst. 1 písm. a) IZ.

1.4 Kontrola podmínek řízení (v širším slova smyslu)

Návrh na zahájení incidenčního sporu má povahu žaloby¹¹, a proto musí splňovat obecné náležitosti podle ust. § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 o. s. ř.; nesplňuje-li je, vyzve soud žalobce (resp. podatele) k jejich odstranění postupem dle ust. § 43 odst. 1 o. s. ř. Budeme-li dále uvažovat podání bezvadné, je podobně jako u klasického civilního řízení ihned na jeho počátku kardinální kontrola splnění všech podmínek řízení a náležitostí žaloby; u incidenčního sporu se jedná zejména o zkoumání základních podmínek na straně žalobce i žalovaného, ověření zastoupení účastníků, kontrolu insolvence účastníků, kontrolu stavu insolvenčního řízení, ze kterého incidenční spor vzešel, ověření včasnosti podání žaloby, prověření překážky litispendence a *res iudicata* a posouzení, zda žaloba byla podána osobou oprávněnou. Teprve poté, co bude mít soud za to, že žaloba je bezvadná (nebo že vady žaloby nebrání ve smyslu ust. § 43 odst. 2 o. s. ř. pokračování v řízení)¹² a že jsou splněny všechny shora uvedené základní „podmínky řízení“, může přistoupit k dalšímu postupu v řízení, tj. výběru soudního poplatku, výzvám, nařízením jednání apod.

1.4.1 Kontrola základních podmínek na straně žalobce a žalovaného

V první řadě musí soud zkontrolovat, zda žalovaný i žalobce mají způsobilost být účastníkem řízení (viz ust. § 19 o. s. ř.) a zda mají plnou procesní způsobilost, tzn. zejména zdali se jedná v případě fyzických osob o osoby živé, starší 18 let a plně svéprávné, v případě právnických osob zdali stále existují (tzn. nebyly již vymazány z Obchodního rejstříku) a mají statutární orgán nebo jinou osobu oprávněnou za ně jednat, např. advokáta, jemuž byla udělena platná plná moc (srov. ust. § 20 a § 21 o. s. ř.). Zjistí-li soud jakýkoliv nedostatek ohledně některého ze shora vyjmenovaných předpokladů, je třeba, aby nejdříve přikročil k odstranění příslušných vad (např. jmenoval opatrovníka právnické osobě bez statutárního orgánu).

1.4.2 Zástupci účastníků

Žalobce i žalovaný, mohou být, jak bylo naznačeno v předchozím odstavci, v incidenčním řízení samozřejmě zastoupeni, a to zejména advokátem

¹¹ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC, ref. 1, s. 97.

¹² Srov. ust. § 160 odst. 4 a 5 IZ.

(srov. ust. § 22 a násl. o. s. ř.). Dle konstantní judikatury¹³ není vyloučeno ani zastoupení insolvenčního správce, který je zároveň advokátem, v incidenčních sporech jiným advokátem.

Dále, podle aktuální judikatury (např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 11 VSOL 286/2016-23, KSBR 24 INS 31445/2012 ze dne 11. 1. 2017) plná moc založená v insolvenčním řízení platí i pro incidenční spory (samozřejmě za předpokladu, že plná moc sama o sobě zastupování účastníka v incidenčních sporech nevyklučuje). Uvedené má zásadní dopad na postup soudu zejména při prvním obesílání žalovaného (což bude zpravidla výzva k vyjádření se k žalobě), kdy je v případě založení plné moci v insolvenčním spise (lhostejno v kterém oddíle) nutné písemnost zaslat právnímu zástupci, nikoliv přímo žalovanému. Pokud by soud namísto právního zástupce obesílal přímo účastníka a na základě nesplnění výzvy by vyvodil pro účastníka nepříznivé důsledky, jednalo by se o vadu řízení potencionálně vedoucí až ke zrušení rozhodnutí ve věci samé (srov. ust. § 205 odst. 2 o. s. ř.).

Ačkoliv se na první pohled může závěr judikatury ohledně „automatické“ použitelnosti plných mocí z insolvenčních spisů v incidenčních sporech jevit jako logický a rozumný, přináší v praxi celou řadu aplikačních problémů. První problém je spíše praktický a je vlastně dokladem určité zastaralosti počítačových informačních systémů používaných v justici – aktuálně používaný soudní informační systém ISIR totiž sice umožňuje jednoduchou a přehlednou evidenci věřitelů přihlášených do insolvenčního řízení, umožňuje dokonce zaznamenat, zda jsou tito věřitelé zastoupeni a kým, ale již neumožňuje přehledně zaznamenat, na kterém čísle listu (resp. dokumentu) se doklad o zastoupení nachází. Zejména u řízení s větším počtem věřitelů a dokumentů v oddílech A a B, a za situace, kdy průměrný insolvenční senát čítá okolo jednoho tisíce spisů (tzn. že není možné si jednotlivé „případy“ a jejich okolnosti detailně dlouhodobě pamatovat) může být dohledání příslušné plné moci poměrně složitým a časově náročným úkolem, a to zejména řeší-li navíc incidenční spor jiný soudce než samotný insolvenční spis.

Nejasnosti mohou nastat také za stavu, kdy si věřitel nebo dlužník zvolí pro incidenční řízení jiného právního zástupce než pro samotné insolvenční řízení; dojde-li pak v průběhu incidenčního sporu k ukončení právního zastupování pro toto řízení zvoleným zástupcem a v insolvenčním řízení stále (původní)

¹³ Např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 18/2020-25 ze dne 21. 1. 2020.

zástupce vystupuje, vyvstává otázka, zda má soud v incidenčním sporu začít automaticky jednat s tímto zástupcem evidovaným v insolvenčním řízení. Osobně se přikláním spíše k názoru, že nikoliv, neboť zvolil-li si dlužník či věřitel pro incidenční řízení jiného právního zástupce než toho, který ho zastupuje v insolvenčním řízení, pak tím dal jasně najevo svoji vůli, že si nepřeje, aby ho tento zastupoval i v incidenčním sporu.

1.4.3 Kontrola probíhajících insolvenčních řízení u účastníků řízení

Jsou-li účastníkem řízení, a to jak v postavení žalobce, tak v postavení žalovaného, jiné osoby než dlužník a jeho insolvenční správce (tedy nejčastěji přihlášení věřitelé u tzv. popěrných žalob, nebo žalovaní u tzv. odpůrčích žalob), měl by soud pravidelně¹⁴ prověřovat, zda s těmito osobami není u některého z insolvenčních soudů vedeno jejich vlastní insolvenční řízení.

Incidenční spory se totiž z velké části chovají jako klasická civilní sporná řízení, a jak bylo zmíněno již výše, aplikují se ně přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu (o. s. ř.). Proto zjistí-li soud, že s účastníkem (žalobcem nebo žalovaným) je vedeno jeho vlastní insolvenční řízení, pak následně musí zjistit, v jakém stádiu se takové insolvenční řízení nachází, a to buď z důvodu posouzení jak aktivní, tak pasivní věcné legitimace, nebo aby zjistil, s kým má v daném incidenčním sporu na straně žalobce nebo žalovaného pokračovat (ust. § 140a odst. 1 a § 263 odst. 1 IZ, týkající se přerušování řízení, se na incidenční spory s ohledem na jejich obsah a předmět nepoužijí¹⁵).

Obecně lze konstatovat, že je-li insolvenční řízení účastníka ve fázi „před zjištěním úpadku“, pak může soud až do rozhodnutí o úpadku (resp. do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku) pokračovat v řízení o incidenčním sporu s původním účastníkem, lhotejnost zdali je tento v pozici žalobce nebo žalovaného (srov. ust. § 2 písm. f) IZ, § 229 odst. 1 IZ, § 229 odst. 3 písm. a) a b) IZ). Jakmile ovšem bude v insolvenčním řízení rozhodnuto o úpadku účastníka, bude se další postup soudu v incidenčním sporu odvíjet od způsobu řešení úpadku tohoto účastníka a od skutečnosti, kdo bude mít dispoziční oprávnění k nakládání s majetkovou podstatou; obdobně uvedené platí i nachází-li se insolvenční řízení již ve fázi „po zjištění úpadku“ v době zahájení incidenčního sporu.

¹⁴ Ideálně při zahájení řízení a poté minimálně při každém důležitějším úkonu ze strany soudu.

¹⁵ Srov. § 140c IZ; KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 528.

Konkrétně z hlediska posouzení aktivní věcné legitimace uvedené znamená, že soud musí, v závislosti na dispozičním oprávnění k majetkové podstatě (což bude popsáno podrobněji níže v této kapitole), posoudit, zda je k podání žaloby oprávněný žalobce, nebo jeho insolvenční správce, resp. přesněji řečeno, zda k okamžiku podání žaloby byl žalobu oprávněn podat sám účastník, nebo namísto toho jeho insolvenční správce. Dospěje-li soud k závěru, že žaloba (v praxi se nejčastěji bude jednat o spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek, spory o vyloučení věcí z majetkové podstaty, spory o vypořádání společného jmění manželů) měla být namísto účastníkem podána jeho insolvenčním správcem, nebo naopak (tj. měla být podána nikoli insolvenčním správcem, ale přímo účastníkem), pak bude postupovat podle ust. § 160 odst. 4 IZ a incidenční žalobu odmítne z důvodu, že byla podána osobou neoprávněnou. Jedná se o zcela specifický postup předpokládaný insolvenčním zákonem (IZ) a zároveň o podstatný rozdíl oproti klasickému spornému civilnímu řízení, kde by v obdobném případě došlo k zamítnutí žaloby (viz také kapitola 1.4.7 pojednávající o oprávněnosti k podání incidenční žaloby).

Z hlediska posouzení pasivní věcné legitimace, byla-li žaloba podána až po rozhodnutí o úpadku a o způsobu jeho řešení, tak směřuje-li proti (ve vztahu k dispozičnímu oprávnění k majetkové podstatě) nesprávné osobě, soud nebude moci rozhodnout jinak, než žalobu zamítnout¹⁶.

Kontrola zahájených insolvenčních řízení s účastníky má vedle posouzení otázky, kdo je v incidenčním sporu aktivně a pasivně věcně legitimován, význam rovněž pro to, s kým má být po úpadku účastníka řízení v incidenční sporu pokračováno. Dospěje-li soud k závěru, že v průběhu incidenčního sporu došlo ke změně dispozičního oprávnění k majetkové podstatě (a není-li dán nedostatek ani aktivní, ani pasivní věcné legitimace, jak je popsáno shora), tak namísto původního účastníka se účastníkem řízení stává jeho insolvenční správce, přičemž „o tomto zvláštním případě procesního nástupnictví soud nevydává žádné zvláštní rozhodnutí“¹⁷, a bez dalšího začne jednat přímo s příslušným insolvenčním správcem. Obdobně dojde-li ještě před skončením incidenčního sporu ke skončení

¹⁶ Obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 5201/2007 ze dne 22. 10. 2008.

¹⁷ DRÁPAL, Ljubomír a Jaroslav BUREŠ. *Občanský soudní řád: komentář. I, § 1-200za*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-807-4001-079. s. 728.

insolvenčního řízení účastníka, obnoví se jeho původní procesní postavení, přičemž ani o této změně soud nerozhoduje.¹⁸

Jak bylo uvedeno již výše, posouzení aktivní a pasivní věcné legitimace, jakož i otázky, s kým má být v řízení pokračováno, závisí na dispozičním oprávnění k majetkové podstatě. V této souvislosti úpadek účastníka nebude zpravidla způsobovat větší procesní komplikace tam, kde bude řešen reorganizací nebo konkursem. V případě povolení reorganizace totiž zůstává dispoziční oprávnění k majetkové podstatě dlužníkovi (srov. ust. § 2 písm. f) IZ, § 229 odst. 1 IZ, § 229 odst. 3 písm. a), b) a d) IZ), v případě prohlášení konkursu de facto zcela přechází na insolvenčního správce (srov. ust. § 2 písm. f) IZ, § 229 odst. 1 IZ, § 229 odst. 3 písm. c) IZ). Při povolení reorganizace proto účastníkem incidenčního sporu zůstává „původní“ účastník (vyjma případů, kdy dispoziční oprávnění přešlo na insolvenčního správce v důsledku rozhodnutí insolvenčního soudu podle ust. § 332 odst. 3 IZ o omezení dlužníka v nakládání s majetkovou podstatou), prohlášením konkursu se pak účastníkem sporu namísto dosavadního účastníka stává jeho insolvenční správce.¹⁹

Naopak poměrně složitá situace může nastat, bude-li povoleno oddlužení účastníka. Ust. § 229 odst. 3 písm. e) IZ sice zakotvuje pravidlo, dle kterého je v době od povolení oddlužení osobou s dispozičním oprávněním dlužník, nicméně insolvenční zákon (IZ) obsahuje několik dalších ustanovení, které toto obecné pravidlo modifikují. Pro pochopení problematiky je na místě připomenout, že insolvenční zákon (IZ) v současné době rozeznává pouze dvě formy oddlužení, a to oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (srov. ust. § 398 odst. 1 IZ). „*Při řešení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je užit k uspokojení nezajištěných pohledávek majetek nabytý do okamžiku účinnosti rozhodnutí o schválení oddlužení*“²⁰, proto také tento majetek bude v dispozici insolvenčního správce²¹ a dlužník bude mít dispoziční oprávnění pouze k majetku, který získá poté, co nastanou účinky schválení oddlužení (srov. ust. § 408 odst. 1 a 2 IZ). Při řešení oddlužení splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty je k uspokojení nezajištěných věřitelů užit i) majetek nabytý do okamžiku účinnosti

¹⁸ DRÁPAL, Ljubomír a Jaroslav BUREŠ, ref. 17, s. 728.

¹⁹ Srov. KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 528.

²⁰ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 1462.

²¹ Srov. KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 867.

rozhodnutí o schválení oddlužení, přičemž k části takového majetku, který insolvenční soud uložil dlužníku vydat ke zpeněžení, má dispoziční oprávnění insolvenční správce a ke zbylému majetku bude mít dispoziční oprávnění dlužník (srov. ust. § 409 odst. 3 IZ), ii) příjem dlužníka, k němuž má po schválení oddlužení dispoziční oprávnění dlužník, a to s výjimkou části příjmu postižené v rámci výkonu rozhodnutí nebo exekuce (srov. ust. § 409 odst. 1 a 3 IZ) a dále iii) majetek, který dlužník za dobu trvání oddlužení nabude dědictvím, darem, z neúčinného právního úkonu a tzv. zatajený majetek²², k němuž bude mít dispoziční oprávnění insolvenční správce (§ 412 odst.1 písm. b) IZ)²³.

1.4.4 Kontrola stavu insolvenčního řízení, ze kterého incidenční spor vzešel

Další skutečnost, kterou by soud coby jakousi „kvazi-podmínku řízení“ měl soud pravidelně (tj. nejen na začátku při zahájení řízení, ale i následně alespoň při každém důležitějším úkonu) prověřovat, je stav insolvenčního řízení, ze kterého spor vzešel. Všechny incidenčních sporů se přímo dotýká kontrola toho, zda insolvenční řízení, ze kterého incidenční spor vzešel, již pravomocně neskončilo, neboť pouze v určitém typu incidenčních sporů při současném splnění konkrétních podmínek lze pokračovat i po skončení insolvenčního řízení (podrobněji viz podkapitola 1.6.13). Pro popěrné žaloby pak má rovněž význam to, zda účast věřitele, o jehož pohledávku se jedná, nebyla v insolvenčním řízení ukončena, případně jestli nedošlo ke zrušení oddlužení a jeho přeměně na konkurs; tyto dílčí problémy budou detailněji rozebrány v kapitole 2.

1.4.5 Včasnost podání incidenční žaloby

U většiny incidenčních sporů zákon (IZ) stanoví lhůtu pro podání incidenční žaloby; konkrétní lhůty pro podání jednotlivých typů incidenčních žalob jsou uvedeny přímo v kapitolách pojednávajících o těchto sporech.

Lhůty pro podání incidenčních žalob jsou lhůtami hmotněprávními, tzn. že nepostačuje, je-li žaloba posledního dne lhůty odevzdána provozovateli poštovních služeb k doručení (viz ust. § 57 odst. 3 o. s. ř.), ale musí být posledního dne lhůty již doručena insolvenčnímu soudu²⁴. Zmeškání lhůty

²² Jedná se o majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač mu toto povinnost ukládají ust. § 104 odst. 1 písm. a) a § 392 odst.1 písm. a) IZ.

²³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSCR 33/2016 ze dne 29. 2. 2016, uveřejněné pod číslem R 39/2017 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek; KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 1463.

²⁴ Obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 19/2018-141 ze dne 28. 2. 2018, usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 13 VSOL 12/2011-26 ze dne 20. 4. 2011.

pro podání incidenční žaloby navíc nelze prominout.²⁵ Jelikož se jedná o lhůty hmotněprávní, je třeba mít na paměti, že se na ně vztahuje ust. § 605 až 608 OZ, zejména tedy platí, že případně-li poslední den lhůty na sobou, neděli nebo svátek, posouvá se poslední lhůty na nejbližší následující pracovní den (viz ust. § 607 OZ).

Pokud soud zjistí opožděné podání žaloby, žalobu odmítne (viz ust. § 160 odst. 4 IZ). Odmítnutí incidenční žaloby pro opožděnost je, stejně jako její odmítnutí z důvodu podání neoprávněnou osobou, „*procesní postup odlišný od postupu v soudních sporech vedených jinak dle ustanovení občanského soudního řádu*“²⁶, kde by došlo k jejímu zamítnutí.

1.4.6 Překážky litispendence a res iudicata v incidenčních sporech

Dalšími dvěma procesními podmínkami, kterými se soud musí na začátku každého incidenčního sporu zabývat je, zda projednání a rozhodnutí věci nebrání překážka litispendence (viz ust. § 83 odst. 1 o. s. ř.), nebo překážka *res iudicata* (viz ust. § 159a odst. 4 o. s. ř.). V této souvislosti je na místě zdůraznit, že při posuzování obou zmiňovaných procesních podmínek si musí soud počínat se zvýšenou pečlivostí, a to zejména u popěrných žalob. Překážka litispendence znamená, že projednání a rozhodnutí věci brání již jiné probíhající řízení v téže věci, přičemž nejčastěji ji lze dovést z totožnosti účastníků či ze stejného předmětu řízení.²⁷ Popěrné žaloby týkající se popření pravosti nebo výše pohledávky jsou specifické tím, že aktivní věcná legitimace k podání žaloby se odvozuje od (ne)vykonatelnosti pohledávky. Není proto zcela neobvyklé, že ohledně jedné pohledávky jednoho věřitele mohou být k soudu podány dvě incidenční žaloby, jedna insolvenčním správcem a druhá věřitelem, a přitom se nebude jednat o překážku litispendence, protože insolvenční správce bude aktivně legitimován k podání žaloby stran vykonatelné části pohledávky, věřitel ohledně nevykonatelné části pohledávky (více viz kapitola 2). Stalo-li by se, že ohledně téže pohledávky téhož věřitele by byly podány dvě žaloby, jedna věřitelem a jedna insolvenčním správcem a nejednalo by se o příklad popsaný shora (tzn. popěrná pohledávka by byla v celém rozsahu vykonatelná nebo v celém

²⁵ Obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 Cdo 2226/99-118 ze dne 26. 9. 2001, usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 583/2020-12 ze dne 17. 2. 2021.

²⁶ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 627.

²⁷ Srov. WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0. s. 219; DRÁPAL, Ljubomír a Jaroslav BUREŠ, ref. 17, s. 549.

rozsahu nevykonatelná), pak by se ani v takovém případě nejednalo překážku litispendence, neboť jedna z žalob by byla podána osobou neoprávněnou, a tudíž by byla soudem odmítnuta (viz následující podkapitola). Obdobně uvedené platí o překážce *res iudicata*, tedy překážce věci již pravomocně rozhodnuté.

1.4.7 Oprávněnost k podání incidenční žaloby

Insolvenční zákon (IZ) zakotvuje speciální postup, kdy soud ihned na začátku řízení po podání žaloby zkoumá, zda žaloba byla podána osobou k tomu oprávněnou. Každý incidenční spor totiž může být úspěšně zahájen pouze zákonem kogentně vymezeným okruhem subjektů. Nutno konstatovat, že zákon (IZ) neobsahuje žádné souhrnné ustanovení, které by daný výčet subjektů obsahovalo; základní pravidla pro určení osoby oprávněné k podání incidenčních žalob lze celkem bez problémů z insolvenčního zákona (IZ) vyčíst²⁸, někdy však mohou nastat případy, kdy je posouzení oprávněnosti k podání incidenční žaloby složitější úvahou vyžadující aplikaci vícera zákonných (IZ) ustanovení; jako příklad lze uvést situace popsané výše v kapitole 1. 4. 3. Kdo je osobou oprávněnou k podání jednotlivých incidenčních žalob dle druhů incidenčních sporů, je pro přehlednost uvedeno přímo v samostatných kapitolách věnujících se přímo těmto sporům.

Důsledkem skutečnosti, že žaloba byla podána osobou k tomu dle insolvenčního zákona (IZ) neoprávněnou je odmítnutí takové žaloby postupem dle ust. § 160 odst. 4 IZ. V klasickém sporném civilní řízení by v obdobné situaci došlo k zamítnutí žaloby. Důvodem, proč zákonodárce zvolil odlišnou úpravu, je zjednodušení a zrychlení soudního řízení, když na rozdíl od civilního řízení není v incidenčním řízení „*zapotřebí rozhodovat ve věci samé, nýbrž pouze procesně prostřednictvím odmítnutí žaloby*“²⁹.

K odmítnutí žaloby z důvodu, že byla podána osobou neoprávněnou, dochází usnesením. Ačkoliv zákon o vyšších soudních úředních (ZVSÚ) vydání předmětného usnesení vyšším soudním úředníkům a asistentům soudců výslovně nezakazuje (srov. ust. § 10 písm. k ZVSÚ), bylo judikatorně dovozeno, že „*rozhodnutí, jímž se odmítá incidenční žaloba podle ust. § 160 odst. 4 věty první IZ z důvodu, že byla podána osobou, která k tomu nebyla oprávněna, neboť jí*

²⁸ Typicky u popěrných žalob, kde zákon (IZ) jasně stanoví, kdo a za jakých podmínek žalobu podává.

²⁹ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 627.

dle ust. § 225 odst. 1 téhož zákona nesvědčí právo vylučující zahrnutí majetku do soupisu majetkové podstaty, je svojí povahou právě rozhodnutím ve věci samé v incidenčním sporu, jemuž odpovídá rozhodnutí o zamítnutí žaloby a k němuž, jak výše uvedeno, asistent soudce oprávněn není³⁰.

1.5 Vybírání soudních poplatků a osvobození od soudních poplatků

Vedení všech incidenčních sporů podléhá poplatkové povinnosti podle zákona o soudních poplatcích (ZSP). Určení výše sazby soudního poplatku pro jednotlivé typy incidenčních sporů obsahují položky č. 12 a č. 13 přílohy k ZSP (tzv. Sazebník soudních poplatků) a v této práci je jí pro větší přehlednost věnována pozornost až níže, přímo v konkrétních kapitolách týkajících se vždy určitého druhu incidenčního sporu. Předmětem této podkapitoly je dále pouze osvobození od soudních poplatků (jak tzv. „ze zákona“, tak z rozhodnutí soudu) různých subjektů v postavení účastníků incidenčních sporů.

1.5.1 Osvobození insolvenčního správce a dlužníka

Ust. § 11 odst. 2 písm. n) ZSP zakotvuje osvobození insolvenčního správce a dlužníka od placení soudních poplatků v incidenčních řízeních, avšak pouze za předpokladu, že se incidenční spor týká nároků, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, a v případě dlužníka zároveň že má dispoziční oprávnění k majetkové podstatě, resp. k její příslušné části. Dlužník je však osvobozen až od okamžiku, kdy insolvenční soud zjistil jeho úpadek, tj. od rozhodnutí o úpadku.³¹

V této souvislosti je na místě uvést, že podle mého názoru není textace zákonného osvobození dlužníka a insolvenčního správce vhodně a zcela jasně naformulována. Pro správný výklad ustanovení § 11 odst. 2 písm. n) ZSP je totiž třeba přihlédnout i k souvisejícímu ust. § 11 odst. 2 písm. o) ZSP, dle kterého jsou dlužník a insolvenční správce obecně osvobozeni od placení soudních poplatků v insolvenčním řízení. Jestliže zákonodárce zakotvuje generální osvobození insolvenčního správce a dlužníka v samotném insolvenčním řízení (ust. § 11 odst. 2 písm. o) ZSP) a zároveň vyjmenovává, kdy a za jakých podmínek jsou tito osvobozeni od placení soudních poplatků rovněž v „mimoinsolvenčních řízeních“, pak z uvedeného implicitně vyplývá, že se „generální osvobození“

³⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 814/2015-32 ze dne 22. 12. 2015.

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 2055/2015 ze dne 30. 3. 2017.

dle § 11 odst. 2 písm. o) ZSP nevztahuje na incidenční spory. Obdobně se vyjádřil i Vrchní soud v Olomouci, dle kterého „*incidenční spor je sice spor vyvolaný insolvenčním řízením, avšak jedná se o samostatné řízení, vedle něhož probíhá insolvenční řízení souběžně*“³², a proto dlužníkovi osvobození dle ust. § 11 odst. 2 písm. o) ZSP nenáleží.³³ Nutno doplnit, že část odborné veřejnosti s touto interpretací zákona o soudních poplatcích (ZSP) nesouhlasí a přiklání se k názoru, že osvobození dlužníka dle ust. § 11 odst. 2 písm. o) ZSP se vztahuje i na incidenční spory, a to z důvodu, že incidenční spory jsou součástí insolvenčního řízení.

Shora uvedené však není jediným výkladovým problémem spojeným s ust. § 11 odst. 2 písm. n) ZSP. Hned úvodní formulace předmětného ustanovení „insolvenční správce nebo dlužník s dispozičními oprávněními“ totiž svádí k jazykovému výkladu, že úmyslem zákonodárce bylo osvobození od soudních poplatků pro oba (dlužníka i insolvenčního správce) navázat na dispoziční oprávnění k majetkové podstatě. Dispoziční oprávnění je ve smyslu insolvenčního zákona (IZ) totiž pouze jedno (ačkoliv v oddlužení může být rozděleno mezi insolvenčního správce a dlužníka), a zákon o soudních poplatcích (ZSP) v citovaném ustanovení používá množné číslo („insolvenční správce nebo dlužník s dispozičními oprávněními“). Legislativní historie ust. § 11 odst. 2 písm. n) ZSP (čemuž odpovídá i letitá soudní praxe) však svědčí o tom, že zákonodárce měl v úmyslu předmětným ustanovením vyjádřit, že insolvenční správce má ve sporech o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku osvobozen vždy, avšak dlužník pouze za předpokladu, že disponuje dispozičním oprávněním k majetkové podstatě nebo její části, o níž se jedná. Až do 19. 7. 2009 totiž zákon o soudních poplatcích (ZSP), v tehdejší ust. § 11 odst. 2 písm. r), zakotvoval osvobození pouze insolvenčního správce; osvobození dlužníka se do zákona (ZSP) dostalo až novelou zákonem č. 217/2009 Sb. s účinností od 20. 7. 2009. Důvodová zpráva k předmětné novele jasně vyjadřuje záměr nikoliv omezit osvobození správce dispozičním oprávněním, ale naopak rozšířit osvobození i na dlužníka „s dispozičním oprávněním, který usiluje o sanační způsob řešení svého

³² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 11 VSOL 368/2019-175 ze dne 29. 4. 2019.

³³ Obdobně rovněž usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 42/2014-120 ze dne 20. 6. 2014.

*úpadku*³⁴. Sousloví „dlužník s dispozičními oprávněními“ je tak pouze nevhodně použitou formulací zákonodárcem, který mohl určitě zvolit textaci jednoznačnější, např. pouze změnit slovosled věty na „dlužník s dispozičním oprávněním nebo insolvenční správce v řízení...“. Pro úplnost je vhodné upozornit, že ostatně interpretace, že rovněž osvobození insolvenčního správce je vázáno na jeho dispoziční oprávnění k majetkové podstatě by v praxi vedlo k tomu, že by insolvenční správce (z pohledu insolvenčního zákona zcela nelogicky a nesmyslně) nebyl osvobozen v celé řadě sporů, jichž bývá účastníkem. Dobře lze uvedené ukázat na žalobě na určení popřené vykonatelné pohledávky, kterou je oprávněn podat insolvenční správce (viz níže kapitola 2), avšak kde by v případě řešení úpadku dlužníka oddlužením mohla nastat situace, že by de facto veškeré dispoziční oprávnění náleželo dlužníkovi.

Dalším výkladovým problémem spojeným s ust. § 11 odst. 2 písm. n) ZSP je definice řízení, na které se osvobození vztahuje. Zatímco první část ustanovení, jež váže osvobození na řízení o nároku, který má být uspokojen z majetku náležejícího do majetkové podstaty, je v podstatě jedinou jasnou částí ust. § 11 odst. 2 písm. n) ZSP, která by v praxi neměla způsobovat výkladové problémy, tak druhá část ustanovení podmiňující osvobození řízením o nároku týkajícím se majetku patřícího do majetkové podstaty, vyvolává pochyby. Sousloví „nárok týkající se majetku patřícího do majetkové podstaty“ lze vykládat různě široce. Zpravidla nebude pochyb o tom, že pod tuto podmínku lze podřadit incidenční spory podle ust. § 159 odst. 1 písm. b), c), d) a g) IZ, názory se však mohou lišit zejména ohledně incidenčních sporů podle ust. § 159 odst. 1 písm. e) a f) IZ (tj. sporů o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem a sporů o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu). V širším slova smyslu lze pod „nároky týkající se majetku patřícího do majetkové podstaty“ zařadit i spory podle ust. § 159 odst. 1 písm. e) a f) IZ, protože se samozřejmě v konečném důsledku majetkové podstaty dlužníka týkají. Z užšího úhlu pohledu však náhrada škody na insolvenčním správcí není sama o sobě majetkem v majetkové podstatě v pravém slova smyslu a obdobně předmětem sporu dle ust. § 159 odst. 1 písm. f) IZ je neplatnost smlouvy. Vzhledem k charakteru žalob je spíše nepravděpodobné, aby žalobcem ve sporech dle ust. § 159 odst. 1 písm. e) a f) IZ byl insolvenční

³⁴ Důvodová zpráva k zák. č. 217/2009 [online]. [cit. 2021-3-31]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=770&ct1=0>.

správce; potenciálním žalobcem tedy spíše může být dlužník. Pokud bychom upřednostnili užší výklad ustanovení, pak by dlužník coby žalobce v těchto sporech ze zákona od placení soudního poplatku osvobozen nebyl. Jenže byl-li by úpadek dlužníka řešen prohlášením konkursu na jeho majetek, tak v důsledku prohlášení konkursu by dlužník neměl žádné dispoziční oprávnění k majetku náležejícího do majetkové podstaty (viz ust. § 2, § 229 odst. 3 IZ) a ani by nebyl oprávněn si prostředky k úhradě soudního poplatku opatřit jiným způsobem (např. darem), neboť do majetkové podstaty náleží i veškerý majetek, který dlužník získá v průběhu insolvenčního řízení (§ 205 odst. 1 IZ), a jiné využití nabytého majetku, než na uspokojení věřitelů může být trestným činem (§ 222 TZ). Nepřiznání osvobození od placení soudních poplatků, a to jak zákonného, tak individuálního podle ust. § 138 odst. 1 o. s. ř., by pro takového dlužníka znamenalo znemožnění uplatnění a bránění práva u soudu, kdy objektivně není v jeho možnostech uhradit ani část soudního poplatku. Přiměřeně by uvedené platilo i na dlužníka, jehož úpadek by byl řešen oddlužením (srov. ust. § 412 odst. 1 písm. b) IZ), když ani dlužník v oddlužení by z tzv. nezabavitelné částky³⁵ nebyl soudní poplatek schopen uhradit, a to zejména u žalob dle ust. § 159 odst. 1 písm. e) IZ, kde je soudní poplatek vyměřován podle položky č. 12 Sazebníku soudních poplatků a může dosahovat až částky 2 000 000 Kč (viz ust. § 6a odst. 7 ZSP). Z uvedeného vyplývá, že dlužník bude v naprosté většině případů v incidenčních sporech od placení soudních poplatků nakonec osvobozen, a to buď přímo ze zákona (ZSP) nebo postupem dle ust. § 138 odst. 1 o. s. ř.

V této souvislosti tedy opět vyvstává již výše uvedená otázka, a to zda úmyslem zákonodárce přeci jen nebylo ust. § 11 odst. 2 písm. o) ZSP generálně osvobodit dlužníka a insolvenčního správce v insolvenčním řízení včetně incidenčních sporů a jestli shora citovaná judikatura nenabízí chybný výklad s tím, že osvobození dle ust. § 11 odst. 2 písm. n) ZSP cílí pouze na mimoinsolvenční (resp. „mimoincidenční“) spory, jichž je dlužník nebo insolvenční správce účastníkem. Osobně se přikláním k výkladu, že incidenční spor je spíše samostatným řízením, probíhajícím vedle insolvenčního řízení, a proto by se čistě z interpretačního hlediska osvobození dle ust. § 11 odst. 2

³⁵ Viz ust. § 207 odst. 2 IZ ve spojení s ust. § 279 odst. 2 o. s. ř. a nařízením vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách), ve znění pozdějších předpisů.

písm. o) ZSP v aktuálním znění na incidenční spory vztahovat nemělo. Zároveň však současnou úpravu považují za nepříhodnou podmínkám insolvenčního řízení a incidenčních sporů, neboť insolvenční správce i dlužník budou od poplacení soudních poplatků v incidenčních sporech osvobozeni téměř vždy, ať už dle ust. § 11 odst. 2 písm. n) ZSP, nebo dle ust. § 138 odst. 1 o. s. ř. (jak je vysvětleno výše). Proto se domnívám, že (*de lege ferenda*) by bylo velmi vhodné zakotvit osvobození insolvenčního správce a dlužníka ve všech incidenčních sporech³⁶, když by tím došlo k odstranění výkladových problémů, přičemž by de facto ani nedošlo k poklesu částky, která by se jinak na soudních poplatcích vybrala.

Závěrem této podkapitoly zbývá dodat, že osvobození insolvenčního správce a dlužníka dle ust. § 11 odst. 2 písm. n) a o) ZSP se nevztahuje na tzv. poplatky za úkony³⁷.

1.5.2 Osvobození ostatních subjektů v postavení účastníků incidenčních sporů

Z ostatních subjektů v postavení účastníků incidenčních sporů, tj. z fyzických a právnických osob odlišných od insolvenčního správce nebo dlužníka, je v incidenčních sporech přímo ze zákona (ZSP) od soudních poplatků osvobozen de facto pouze stát (Česká republika), dále státní fondy a případně územní samosprávné celky (srov. ust. § 11 odst. 2 písm. a) a b) ZSP). V této souvislosti je na místě zejména zdůraznit, že od soudních poplatků nejsou v incidenčních sporech osvobozeny ze zákona (ZSP) ani zdravotní pojišťovny, neboť incidenční spory nejsou řízeními ve věcech pojistného na veřejné zdravotní pojištění ve smyslu ust. § 11 odst. 1 písm. b) ZSP jen proto, že se nějakým způsobem týkají plateb na úhradu takového pojistného³⁸.

Ve zbylých případech není samozřejmě vyloučeno, aby účastník v incidenčním sporu požádal o přiznání osvobození od soudních poplatků podle ust. § 138 o. s. ř. Obdobně jako v civilním sporném řízení lze k žádosti účastníka přiznat osvobození pouze odůvodňují-li to poměry žadatele a nejedná-li se o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva (srov. § 138 odst. 1 o. s. ř.). V poměrech incidenčních sporů se vždy bude jednat o zjevně

³⁶ Ideálně zřejmě přímo do ust. § 11 odst. 2 písm. o) ZSP, aby zůstalo nedotčeno jinak pro mimoinsolvenční spory vyhovující osvobození dle ust. § 11 odst. 2 písm. n) ZSP.

³⁷ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 1 VSPH 1152/2010-B-236 ze dne 10. 12. 2010.

³⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 123/2018 ze dne 30. 7. 2020; usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 534/2014-13 ze dne 30. 9. 2016, usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 798/2016-31 ze dne 12. 12. 2016.

bezúspěšné uplatňování práva u opožděných žalob, kde je naprosto zřejmé, že žalobě nemůže být z důvodu propadlé lhůty vyhověno³⁹. Jelikož k odmítnutí incidenční žaloby pro opožděnost předchází výběru soudního poplatku (viz ust. § 6 odst. 4 ZSP), má uvedené význam zejména tam, kde žalobce spojí podání (opožděné) žaloby se žádostí o ustanovení zástupce pro řízení podle ust. § 30 o. s. ř. – jednou z podmínek pro ustanovení zástupce podle ust. § 30 o. s. ř. totiž je, že účastník splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků dle ust. § 138 o. s. ř.; je-li však žaloba podána opožděně, jedná se o zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva, a proto žalobce coby žadatel podmínky pro osvobození od soudních poplatků ve smyslu ust. § 138 o. s. ř., ani pro ustanovení zástupce podle ust. § 30 o. s. ř. splňovat nebude.⁴⁰

1.6 Specifika řízení o incidenčních sporech

Jak již bylo zmíněno, na řízení o incidenčních sporech se z velké většiny použijí procesní pravidla občanského soudního řádu (o. s. ř.) týkající se sporného řízení. Ne všechna pravidla a procesní instituty občanského soudního řádu (o. s. ř.) jsou zcela aplikovatelné v poměrech incidenčních sporů. Předmětem této kapitoly je proto upozornit na určité zvláštnosti, společné všem typům incidenčních sporů, kterými se incidenční spory odlišují od běžného civilního sporného řízení.

1.6.1 Označení účastníků incidenčního sporu

Účastníky řízení v incidenčních sporech jsou žalobce a žalovaný (viz ust. § 16 odst. 1 IZ). Jak bude podrobněji vysvětleno níže v jednotlivých kapitolách týkajících se incidenčních sporů, pluralita osob může nastat jak na straně žalující, tak straně žalované.

Obecně pro označení účastníků (nejen v žalobě) platí ust. § 79 odst. 1 o. s. ř., tedy fyzická osoba musí být označena jménem, příjmením, bydlištěm, ideálně rovněž datem narození nebo rodným číslem, popřípadě identifikačním číslem, právnická osoba musí být označena obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem, stát musí být identifikován označením státu a příslušné organizační složky, která za něj před soudem vystupuje.

³⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 1569/2018 ze dne 18. 6. 2018.

⁴⁰ Obdobně např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 866/2018-18 ze dne 29. 11. 2018.

Zvláštní pravidla však platí pro označení insolvenčního správce, je-li účastníkem řízení. Vedle jména a příjmení (nebo názvu), identifikačního čísla a sídla musí označení insolvenčního správce vždy obsahovat dodatek, že se jedná o insolvenčního správce, včetně jednoznačného označení dlužníka, s jehož majetkovou podstatou nakládá (srov. ust. § 40 odst. 3 IZ) – tzn. např. Insolvenční správce, v. o. s., IČO 000000001, sídlem Václavské náměstí 1, 110 00 Praha 1, insolvenční správce dlužníka Karla Nováka, narozeného 1. 1. 1950, bytem Karlovo náměstí 2, 120 00 Praha 2. Výjimku tvoří pouze incidenční spory podle ust. § 159 odst. 1 písm. e) IZ (viz níže kapitola 6).

1.6.2 Procesní nástupnictví v incidenčních sporech, o němž soud nerozhoduje

V insolvenčním řízení mohou nastat především tři situace, které ve svém důsledku znamenají změnu účastníků v již probíhajícím incidenčním sporu, a to aniž by o ní soud v rámci incidenčního řízení sám jakkoli rozhodoval. První byla popsána již výše v kapitole 1.4.3 a šlo o důsledek změny v dispozičním oprávnění k majetkové podstatě v návaznosti na zjištění úpadku některého z účastníků incidenčního sporu.

Zadruhé se jedná o změnu v osobě věřitele, který vůči dlužníkovi pohledávku uplatňuje. Na singulární sukcesi (tedy právní nástupnictví, při kterém nabyvatel do insolvenčního řízení přihlášené pohledávky vstupuje do pozice původního věřitele, aniž by tento ztratil způsobilost být účastníkem řízení) výslovně pamatují ust. § 18 IZ – rozhodnutí o změně v osobě je vydáváno pouze v rámci insolvenčního řízení a nabyvatel pohledávky (tj. procesní nástupce) v souladu s ust. 19 IZ a související judikaturou⁴¹ automaticky (aniž by o tom bylo vydáváno rozhodnutí) vstupuje do incidenčního sporu na místo původního věřitele. Jde-li o univerzální sukcesi (tedy právní nástupnictví v případě ztráty způsobilosti být účastníkem řízení v důsledku úmrtí věřitele-fyzické osoby nebo zániku věřitele-právní osoby), tak ke změně věřitele v insolvenčním řízení dochází vydáním rozhodnutí podle § 107 o. s. ř.⁴² a osobně se domnívám, ačkoliv to insolvenční zákon (IZ) výslovně neuvádí a judikatura neexistuje (když se nejedná v praxi o časté případy), že rovněž v těchto poměrech by analogicky

⁴¹ Srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 13 VSOL 82/2016-115 ze dne 31. 5. 2016; KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 66.

⁴² Pro přehlednost je třeba doplnit, že ust. § 17 IZ dopadá toliko na aplikaci ust. § 92 o. s. ř., nikoli § 107 o. s. ř.

s postupem dle ust. § 18 a 19 IZ mělo dojít k automatickému vstupu nabyvatele pohledávky do incidenčního sporu namísto původního věřitele.

Třetím případem, kdy dochází ke změně (resp. přesnější by byl termín „kvazi-změně“) v osobě účastníka incidenčního sporu, o které není v incidenčním řízení rozhodováno, je (vyjma případů dle ust. § 34 odst. 3 IZ) výměna insolvenčního správce dlužníka. Uvedené vyplývá z insolvenčního zákona spíše implicitně – ačkoliv ust. § 16 odst. 1 IZ stanoví, že účastníky incidenčního sporu jsou žalobce a žalovaný, tak je třeba mít na paměti, že insolvenční správce není účastníkem samotného insolvenčního řízení, ale toliko jeho procesním subjektem (viz ust. § 9 a § 14 odst. 1 IZ), přičemž zákon (IZ) říká, kdo a za jakých podmínek funkci tohoto procesního subjektu vykonává; dojde-li tedy k výměně osoby insolvenčního správce, nejedná se optikou incidenčního sporu o procesní nástupnictví (resp. změnu v osobě účastníka) v pravém slova smyslu, neboť účastníkem stále zůstává tentýž procesní subjekt – insolvenční správce, když k realizaci výkonu funkce byla pouze soudem určena jiná osoba.

Čtvrtým a posledním případem změny v osobě účastníka incidenčního sporu, o které soud nerozhoduje, jsou situace, kdy je pokračováno v incidenčním sporu po skončení insolvenčního řízení (podrobněji viz níže v podkapitole 1.6.13).

1.6.3 Vedlejší účastenství

Na rozdíl od samotného insolvenčního řízení je v incidenčních sporech přípustné vedlejší účastenství (srov. ust. § 14 odst. 2 a § 16 odst. 2 IZ). Nejčastěji je v praxi možné setkat se s vedlejším účastenstvím dlužníka nebo přihlášeného věřitele, a to především v popěrných a odpůrcích žalobách⁴³. Přípustné je i např. vedlejší účastenství zástavního věřitele, „*jemuž dal zástavní a osobní dlužník do zástavy svou pohledávku za insolvenčním dlužníkem, přihlášenou do insolvenčního řízení*“⁴⁴ ve sporu, „*v němž se insolvenční správce domáhá určení, že přihlášený věřitel (zástavní a osobní dlužník) takovou pohledávku vůči insolvenčnímu dlužníku nemá*“⁴⁵.

⁴³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 50/2018 ze dne 28. 11. 2019; usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 96/2015 ze dne 21. 12. 2016; usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 65/2017 ze dne 21. 3. 2019.

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 104/2019 ze dne 30. 9. 2019.

⁴⁵ Tamtéž.

1.6.4 Účast státního zastupitelství

Výjimečně může do insolvenčního řízení a incidenčních sporů vstoupit státní zastupitelství (srov. ust. § 7c a § 9 písm. e) IZ, § 35 o. s. ř., § 5 ZSZ). Účelem jeho účasti je ochrana veřejného zájmu⁴⁶, a státní zastupitelství tak „nevystupuje na straně některého z účastníků“⁴⁷, nýbrž je procesním subjektem *sui generis*. Konkrétně si lze pod pojmem „ochrana veřejného zájmu“ představit dohled nad dodržováním zákonnosti spočívající v tom, že „státní zastupitelství s ohledem na veřejný zájem vyvíjí aktivitu směřující k tomu, aby byly respektovány zásady uvedené v § 5 (pozn. autorky: § 5 IZ) a hlediska týkající se společného zájmu věřitelů“⁴⁸, přičemž „zdrojem poznatků pro vstup státního zastupitelství do insolvenčního řízení mohou být poznatky z trestního řízení, insolvenční rejstřík, signalizace věcí insolvenčním soudem, popř. i podnět insolvenčního správce“⁴⁹, věřitelů či jiných právnických a fyzických osob.

O vstupu státního zastupitelství do řízení soud nijak nerozhoduje, státní zastupitelství vstup realizuje tak, že soudu svůj vstup do řízení (písemně) oznámí, přičemž soud vezme účast státního zastupitelství na vědomí pouze tak, že od okamžiku, kdy soudu oznámení o vstupu došlo, vůči němu vystupuje stejně jako vůči účastníkům řízení, předvolává ho k jednání a doručuje mu veškerá rozhodnutí do datové schránky.⁵⁰ Obdobně státní zastupitelství ukončuje svoji účast v řízení tím způsobem, že soudu oznámí, že z řízení vystupuje.

Státní zastupitelství, které vstoupilo do řízení, má téměř shodná procesní práva jako účastníci řízení, včetně podávání opravných prostředků (srov. ust. § 69 IZ), omezeno je pouze v úkonech, které může vykonat výhradně účastník právního poměru (viz ust. § 35 odst. 2 IZ), zejména nemůže disponovat řízením (tj. brát zpět či měnit žalobu), ani jeho předmětem (tzn. uznat nárok, uzavřít smír)⁵¹.

⁴⁶ Srov. § 1 odst. 1 ZSZ; JIRSA, Jaromír a Karel HAVLÍČEK. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016. Kniha I.* Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-080-7. 251; KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 40.

⁴⁷ JIRSA, Jaromír a Karel HAVLÍČEK. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016. Kniha I.* Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-080-7. 252.

⁴⁸ Komentář KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 40.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ JIRSA, Jaromír a Karel HAVLÍČEK, ref. 47, s. 252.

⁵¹ Tamtéž.

1.6.5 Forma rozhodnutí v incidenčních sporech

V incidenčních sporech rozhoduje soud meritorně rozsudkem, o ostatních otázkách souvisejících s vedením řízení usnesením (srov. ust. § 162 odst. 1 IZ a § 152 odst. 1 o. s. ř.).

Jde-li o speciální druhy rozsudku – rozsudek pro uznání (ust. § 153a o. s. ř.) a rozsudek pro zmeškání (ust. § 153b o. s. ř.) – tak obě tyto formy rozhodnutí jsou přípustné i v incidenčních sporech. Rozsudek pro uznání může být při splnění zákonných podmínek (viz ust. § 153a o. s. ř.) vydán v podstatě ve všech typech incidenčních sporů (určité omezení se uplatní pouze u popěrných žalob v případě rozsudků pro uznání na základě fikce v důsledku postupu dle ust. § 114b o. s. ř. – viz níže podkapitola 2.1.5). Oproti tomu rozsudek pro zmeškání je vyloučen u všech typů incidenčních sporů, kde má meritorní rozhodnutí konstitutivní povahu, tj. u odpůrčích žalob (ust. § 159 odst. 1 písm. d) IZ) a žalob na vypořádání společného jmění manželů (ust. § 159 odst. 1 písm. c) IZ); v ostatních typech incidenčních sporů by při splnění ostatních zákonných předpokladů měl být rozsudek pro zmeškání přípustný, a to dle mého názoru včetně popěrných žalob.

1.6.6 Soudní smíry

Zákon (IZ) připouští ukončení incidenčního sporu také soudním smírem (srov. ust. § 162 IZ). Pro uzavírání soudního smíru se zcela uplatní obecná pravidla dle ust. § 99 o. s. ř., tzn. že „*aby mohl být smír soudem schválen, musí být splněny zákonem vymezené podmínky*“⁵². Zaprvé to musí připouštět povaha věci, což by v případě incidenčních sporů měly svou povahou splňovat všechny druhy těchto sporů.⁵³ Zadruhé smír nesmí být v rozporu s právními předpisy, což bude vždy na posouzení soudu v konkrétní projednávané věci. Obě tyto podmínky musí být samozřejmě splněny kumulativně.

Vystupuje-li v incidenčním sporu jako účastník řízení insolvenční správce (resp. přesněji řečeno – má-li soudní smír uzavřít insolvenční správce), pak zákon (IZ) ke schválení soudního smíru soudem v incidenčním sporu vyžaduje navíc ještě souhlas věřitelského výboru, udělený ještě před samotným schválením smíru

⁵² JIRSA, Jaromír a Karel HAVLÍČEK. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-080-7. s. 116.

⁵³ Všechny incidenční spory se zahajují jen na návrh, a naopak v žádném incidenčním sporu se nerozhoduje o osobním stavu (srov. JIRSA, Jaromír a Karel HAVLÍČEK, ref. 52, s. 116.).

soudem. V praxi uvedené tedy probíhá následovně – i) účastníci řízení před soudem v incidenčním sporu předstoupí s návrhem soudního smíru, s nímž věřitelský výbor již vyslovil souhlas, tudíž soud může rovnou přistoupit k jeho schválení, nebo neschválení, ii) účastníci navrhnou uzavření soudního smíru aniž by byl navrhovaný smír schválen věřitelským výborem, a tak soudce rozhodující incidenční spor musí vyčkat na schválení smíru věřitelským výbor, což může obnášet např. i odročení jednání, byl-li smír navržen až přímo při jednání před soudem (uvedené platí i v případě, že úlohu věřitelského orgánu by zastával insolvenční soud a řešitelem insolvenčního i incidenčního řízení by byl tentýž soudce, neboť usnesení vydané insolvenčním soudem v postavení věřitelského výboru je nutné písemně vyhotovit a minimálně vyvěsit v insolvenčním rejstříku, aby nabylo právní moci). Ani soudní smír navržený účastníky a odsouhlasený věřitelským výborem samozřejmě není soud povinen schválit, domnívá-li se, že navrhovaný smír je v rozporu s právními předpisy (viz předchozí odstavec).

Osobně se neztotožňuji s názorem části odborné veřejnosti⁵⁴, že je teoreticky možné soudní smír schválit i „podmínečně“ ještě před jeho schválením věřitelským výborem. Zprvč zákon (IZ) podle mého názoru jasně podmiňuje schválení smíru soudem již předem uděleným souhlasem věřitelského orgánu, zadruhé při negativním stanovisku věřitelského orgánu by mohl vzniknout z pohledu procesního práva v podstatě neřešitelný problém, jak pokračovat v incidenčním sporu – občanský soudní řád (o. s. ř.) v aktuálním znění nezná „podmíněné skončení“ sporného řízení (tj. že bude-li splněna podmínka, řízení bude skončeno, a nebude-li splněna podmínka, v řízení bude pokračováno), a tak by nastala situace, že řízení by bylo skončeno pravomocným rozhodnutím, které by bylo velice obtížné, ne-li nemožné procesně odklidit. Proti usnesení o schválení smíru navíc v podstatě není přípustné odvolání (viz ust. § 202 odst. 1 písm. f) o. s. ř.), v úvahu tedy teoreticky připadá žaloba na neplatnost soudního smíru (srov. ust. § 99 odst. 3 o. s. ř.). V žalobě na neplatnost soudního smíru však žalobce musí „*tvrdit hmotněprávní neplatnost soudního smíru, tedy neplatnost samotné dohody, nikoliv pouze neplatnost jejího schválení soudem*“⁵⁵. Vyvstává tak otázka, a to zejména s ohledem na fakt, že insolvenční zákon (IZ) je souborem procesněprávních i hmotněprávních norem, zdali požadavek souhlasu věřitelského výboru se smírem má hmotněprávní nebo procesněprávní charakter; tedy

⁵⁴ Srov. KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 631.

⁵⁵ JIRSA, Jaromír a Karel HAVLÍČEK, ref. 52, s. 120.

v podstatě zdali je souhlas věřitelského orgánu podmínkou již samotné platnosti „dohody o soudním smíru“ mezi účastníky incidenčního sporu (pak by zřejmě bylo možné soudní smír napadnout žalobou na jeho neplatnost, ačkoliv z pohledu insolvenčního řízení se jedná o postup časově náročný a z pohledu procesní ekonomie nevhodný), či nikoliv (tzn. že buď pouze odkládá účinnost takové dohody, případně že nesouhlas věřitelského orgánu je jakousi zákonnou rozvazovací podmínkou). Osobně se přikláním spíše k názoru, že podmínka souhlasu věřitelského orgánu se soudním smírem je procesního charakteru, a tedy že soudní smír, s nímž věřitelský výbor nesouhlasil, nelze napadnout žalobou na neplatnost soudního smíru. Podle mého názoru souhlas věřitelského výboru s dohodou, že účastníci uzavřou soudní smír určitého znění, není podmínkou takové dohody, protože k vyslovení souhlasu by věřitelskému výboru měla být předložena dohoda z pohledu hmotného práva již platná, když smyslem souhlasu věřitelského orgánu navíc není aktivně zasahovat do znění soudního smíru, ale pouze vykonávat jakýsi dohled nad tím, aby nebyl některý z věřitelů nedovoleně zvýhodněn a zároveň aby došlo k co největšímu uspokojení pohledávek věřitelů v insolvenčním řízení. Naopak analogie s udělením souhlasu opatrovnickým soudem s uzavřením soudního smíru za nezletilého (kde bylo judikováno⁵⁶, že nedostatek souhlasu soudu způsobuje neplatnost smíru podle hmotného práva) není dle mého názoru na místě, neboť požadavek takového souhlasu soudu (a obdobně i sankce za nedodržení zákonem předepsaného postupu) vyplývá v tomto případě přímo z hmotného práva – plné svéprávnosti nabývá člověk až dovršením osmnáctého roku věku (viz ust. § 30 odst. 1 OZ); do té doby o jmění dítěte pečují rodiče, kteří k neběžným záležitostem při správě jmění dítěte potřebují souhlas soudu, přičemž absence souhlasu soudu způsobuje to, že se k právnímu jednání rodiče nepřihlíží (srov. ust. § 896 a § 898 OZ).

1.6.7 Spojování věcí ke společnému řízení

Z důvodu hospodárnosti řízení může soud i v incidenčních sporech rozhodnout podle ust. § 112 odst. 1 o. s. ř. o spojení věcí ke společnému řízení, čemuž dokonce „nemusí bránit ani to, že k projednání a rozhodnutí spojovaných věcí není (případně) podle rozvrhu práce příslušný tentýž soudce“⁵⁷.

⁵⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1258/2019 ze dne 21. 5. 2019.

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 40/2013 ze dne 27. 11. 2013.

Pro spojování incidenčních sporů ke společnému řízení platí obecná pravidla stanovená v ust. § 112 odst. 1 o. s. ř., a to že spojované věci spolu skutkově souvisejí nebo se týkají týchž účastníků. Incidenčními řízeními typicky vhodnými ke spojení jsou ty, „*kde mezi týmiž účastníky u stejného soudu probíhají spory, kde v jednom je předmětem řízení řešení otázky platnosti právního úkonu (jež se má projevit výrokem soudního rozhodnutí) jako otázky, jež má být předběžně posuzována ve druhém sporu*“⁵⁸; konkrétně například bude-li o téže pohledávce věřitele podána incidenční žaloba na určení pravosti pohledávky a zároveň určení pořadí této pohledávky.

Na první pohled se jako ideálním případem ke spojení věcí ke společnému řízení mohou jevit i případy, kdy jediná pohledávka téhož věřitele sice byla insolvenčním správcem popřena v celém rozsahu, ale přezkoumána byla částečně jako vykonatelná a částečně jako nevykonatelná. V rozsahu nevykonatelné části pohledávky podává žalobu věřitel, v rozsahu vykonatelné části pohledávky podává žalobu insolvenční správce (nebo dlužník, případně oba; podrobněji viz níže kapitola 2); je tedy dána nejen podmínka týchž účastníků, ale dokonce spolu obě věci nepopíratelně skutkově souvisí. Avšak bohužel soudní přezkum vykonatelných a nevykonatelných pohledávek v incidenčních sporech není rovnocenný (jak bude podrobněji vysvětleno opět v kapitole 2), když zejména důvodem úspěšného popření vykonatelné pohledávky nemůže být jiné právní posouzení věci (viz ust. § 199 odst. 2 IZ). Představíme-li si tedy zjednodušený modelový příklad, kdy by insolvenční správce namítal neplatnost smlouvy, na základě které věřitel požaduje peněžité plnění, tak v části, v níž je pohledávka vykonatelná, nemůže být insolvenční správce úspěšný (obecný nalézací soud tuto otázku již posoudil a vydal pravomocné rozhodnutí), ale ohledně nevykonatelné části pohledávky insolvenční správce teoreticky úspěšný se svým popřením být může. Předpokládaná hospodárnost řízení by tak de facto nebyla naplněna. Pominout v této souvislosti nelze ani značný procesní diskomfort rozhodujícího soudce, který by neustále musel dohlížet na správné rozdělení povinnosti tvrzení a důkazního břemene, když oba účastníci by částečně byli v postavení žalobce a částečně v postavení žalovaného, přičemž povinnost tvrzení a důkazní břemeno by se u téhož účastníka v postavení žalobce nemuselo shodovat s jeho povinností tvrzení a důkazním břemenem v postavení žalovaného.

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 40/2013 ze dne 27. 11. 2013.

Ještě složitější situace z pohledu insolvenčního práva může nastat, popřeli pohledávku téhož věřitele insolvenční správce (nebo dlužník, případně oba) a zároveň jiný přihlášený věřitel; ani tyto případy však zpravidla nebudou vhodné pro spojení ke společnému řízení (podrobněji bude vysvětleno v podkapitole 2.2.7).

1.6.8 Přerušeni řízení

Řízení o incidenčních sporech je možné přerušit podle ust. § 109 a § 110 o. s. ř. Za pozornost stojí hlavně přerušeni řízení z důvodu dle ust. § 109 odst. 2 písm. c) o. s. ř., tedy že probíhá řízení, v němž je řešena otázka, která může mít význam pro rozhodnutí soudu v incidenčním sporu. Judikatura Nejvyššího soudu ČR je již poměrně dlouhou dobu ustálena na názoru, že s institutem přerušeni řízení by soudy měly spíše šetřit a že by soud měl vždy náležitě „posoudit, zda vyčkání výsledku vedlejšího řízení bude i z hlediska délky původního (hlavního) řízení účelné, nebo zda si otázku, která může mít význam pro jeho rozhodnutí, vyřeší předběžně sám“^{59,60}.

V poměrech incidenčních sporů uvedené fakticky znamená, že případů, kdy bude důvodné řízení přerušit, bude u incidenčních žalob naprosté minimum, neboť soud musí při rozhodování o přerušeni zohlednit nejen například náročnost a nákladnost postupu, kdy by si měl otázku, řešenou v jiném řízení, jako předběžnou vyřešit sám, ale současně musí mít na paměti i to, že i) by samotné insolvenční řízení mohlo skončit ještě před rozhodnutím v incidenčním sporu (např. v případě oddlužení uplynutím tří nebo pěti let od schválení splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty), nebo ii) že na rozhodnutí v incidenčním sporu závisí skončení samotného insolvenčního řízení (např. v případě řešení úpadku konkursem). Jako příklad, kdy je účelné a důvodné řízení o incidenční žalobě přerušit, lze uvést spor o pravost (výši) pohledávky, kde původ pohledávky spočívá v jednání dlužníka, které je projednáváno trestním soudem jako trestný čin, nebo spor o pravost (výši) pohledávky, kde právní důvod vzniku pohledávky souvisí s nějakým právním jednáním (bývalým) statutárního orgánu věřitele coby obchodní korporace, přičemž u (rejstříkového) soudu bylo zahájeno řízení o tom, zda (bývalý) statutární orgán věřitele byl v určité době oprávněn za věřitele jednat.

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 96/2017-176 ze dne 25. 6. 2019.

⁶⁰ Obdobně rovněž usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 40/2013 ze dne 27. 11. 2013.

1.6.9 Dokazování

Dokazování v incidenčních sporech se řídí obecnými pravidly pro civilní sporná řízení, zakotvenými zejména v ust. § 120 až § 136 o. s. ř. Určité drobné odchylky se objevují u popěrných žalob (podrobněji viz níže kapitola 2). Z komplexního pohledu všech incidenčních sporů je však zásadní hlavně vyřešení dvou otázek, a to i) jak přistupovat k výsledku dlužníka coby navrhovaného svědka v incidenčních sporech, a ii) jak v rámci incidenčních sporů přistupovat ke skutečnostem zjištěným v insolvenčním řízení a k listinám (a případně jiným důkazům) založeným v insolvenčním spise.

Jde-li o problém první, tedy o výslech dlužníka coby svědka v incidenčním sporu, je na místě připomenout, že dlužník může, ale nemusí být účastníkem incidenčních sporů. Tam, kde je dlužník účastníkem incidenčního sporu, tak není pochyb o tom, že by měl být vyslechnut jako účastník podle ust. § 131 o. s. ř. V praxi ovšem převažují incidenční řízení, v nichž dlužník účastníkem není, přičemž se může stát, že některá z procesních stran navrhne výslech dlužníka jako „svědka“. Slovo „svědek“ záměrně uvádím do uvozovek, a to z toho důvodu, že je třeba si uvědomit zcela specifické postavení dlužníka coby procesního subjektu – dlužník v takovém případě sice není v postavení účastníka incidenčního sporu (srov. ust. § 16 odst. 1 IZ), je ale účastníkem insolvenčního řízení, ze kterého daný incidenční spor vzešel (srov. ust. § 14 odst. 1 IZ). Domnívám se proto, že s ohledem na provázanost insolvenčního řízení a v souvislosti s ním probíhajícími incidenčními spory, kdy tyto mohou mít zásadní dopady na uspokojování věřitelů, nelze výpověď dlužníka považovat za svědeckví, protože dlužník de facto bude vypovídat o vlastních záležitostech a nelze tedy očekávat, že bude vždy vypovídat nezájatě a pravdivě.⁶¹ Jako správný postup se mi proto jeví vyslýchat dlužníka (nebo jeho statutární orgány, jedná-li se o právnickou osobu) jako účastníka analogicky podle ust. § 126 odst. 4 o. s. ř.⁶² *De lege ferenda* by však bylo velice vhodné, aby úpravu výsledku dlužníka v incidenčních sporech obsahoval přímo insolvenční zákon (IZ), čímž by došlo k odstranění potenciální problémů a nejasností. Pomineme-li již samotné odlišnosti obou důkazních prostředků (účastnický výslech má oproti svědeckví

⁶¹ CILEČEK, Filip. Malé zamyšlení nad § 126 odst. 4 OSŘ aneb jak vyslýchat úpadce. Právní rozhledy. 2007, (5). In: Beck-online [právní informační systém], [cit. 9. 12. 2020].

⁶² Citované ustanovení určuje, že fyzická osoba coby statutární orgán právnické osoby může být vyslechnuta v řízení, jehož účastníkem je tato právnická osoba, jen podle § 131 o. s. ř.

toliko podpůrný význam, navíc s „právem lhát soudu“⁶³), tak judikatura obecně pohlíží na chybně zvolený procesní postup při výslechu jako na vadu, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci⁶⁴.

Pokud jde o odpověď na druhou otázku, tedy jak v rámci incidenčních sporů přistupovat ke skutečnostem zjištěným v insolvenčním řízení a k listinám (a případně jiným důkazům) založeným v insolvenčním spise, tak bylo judikatorně dovozeno, že „*ty skutečnosti nebo důkazy, které tvořily součást insolvenčního spisu před zahájením incidenčního sporu, jsou pro insolvenční soud, který takový incidenční spor rozhoduje, přirozeným zdrojem poznatků jako skutečnosti nebo důkazy, jež mohou mít případně vliv na skutkový stav věci rozhodované incidenčním sporem*“^{65,66}. Nejenže tedy soud může v incidenčním sporu z vlastní iniciativy provést i nikým nenavržené důkazy mající původ v insolvenčním spisu, ale dokonce tak může učinit až odvolací soud v rámci odvolacího řízení⁶⁷. Jako praktický příklad pro lepší představu významu toho principu lze uvést popěrné žaloby, kde se běžně provádějí jako důkazy zejména listiny založené u příslušné přihlášky popřené pohledávky, a to niž by bylo potřeba tyto listiny navrhopvat a označovvat jako důkaz.

1.6.10 Informační povinnost vůči insolvenčnímu správci

Insolvenční správce nemusí být vždy účastníkem typově všech incidenčních sporů. Protože je však výsledek incidenčního sporu zpravidla důležitý pro samotný běh insolvenčního řízení, stanoví zákon (IZ) soudu povinnost insolvenčního správce, který není účastníkem incidenčního sporu, neprodleně vyrozumět o rozhodnutí vydaných v předmětném sporu (viz ust. § 160 odst. 3 IZ). „*K vyrozumění dojde tak, že insolvenční soud zašle insolvenčnímu správci stejnopis*“⁶⁸ vydaného rozhodnutí. Je na místě upozornit, že ani v tomto případě zákonodárce nebyl při formulování informační povinnosti soudu vůči správci zcela přesný, neboť doslovným výkladem ustanovení lze dojít k závěru, že

⁶³ CILEČEK, Filip, ref. 62.

⁶⁴ CILEČEK, Filip, ref. 62.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 86/2016 ze dne 27. 9. 2018.

⁶⁶ Srov. s ust. § 215 odst. 3 VKŘ, dle kterého dokumenty v elektronické podobě vedené v informačním systému insolvenčního rejstříku (ISIR) se považují za elektronickou přílohu spisu incidenčního sporu

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 86/2016 ze dne 27. 9. 2018.

⁶⁸ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 627.

soud je insolvenčnímu správci povinen zasílat veškerá⁶⁹ rozhodnutí v incidenčním řízení vydaná, to znamená i veškerá procesní rozhodnutí jako usnesení o uložení povinnosti zaplatit soudní poplatek, výzvu účastníkovi k vyjádření apod. Takový postup je však nevhodný, když navíc z hlediska insolvenčního správce nebudou mít běžná procesní rozhodnutí (resp. rozhodnutí upravující vedení řízení) téměř žádnou informační hodnotu. Osobně se tedy domnívám, že postačuje insolvenčnímu správci zaslat zvláštním způsobem (viz ust. § 75 odst. 1 IZ) pouze konečné rozhodnutí ve věci (tj. rozsudek, usnesení o zastavení řízení, usnesení o odmítnutí žaloby nebo usnesení o schválení soudního smíru). *De lege ferenda* by tedy bylo vhodné tuto povinnost soudu v zákoně (IZ) upřesnit, případně ideálně ji modifikovat tak, že insolvenční soud vyrozumí insolvenčního správce, který není účastníkem sporu, o podání incidenční žaloby a dále ho vyrozumí o rozhodnutí, kterým se předmětné řízení končí.

1.6.11 Doručování

„Doručování je jedním ze zcela základních institutů procesního práva obecně, jehož smyslem je, aby se příslušná písemnost dostala do dispozice, popřípadě sféry vlivu, jejího adresáta. S určitou nadsázkou by se dalo dokonce říci, že doručování je alfou a omegou každého řízení před soudy nebo jinými orgány státní správy a veřejné moci“⁷⁰, přičemž incidenční spory nejsou výjimkou. Samotné doručování je obsáhlým tématem, kterému by mohla být věnována celá samostatná práce; cílem této práce, ani předmětem této kapitoly ale není komplexní obsažení problematiky doručování, nýbrž pouze upozornění na specifika doručování v incidenčních sporech a jejich případný rozbor.

Problematiku doručování lze velmi zestručnit tak, že v podstatě spočívá v zodpovězení „tří základních otázek, a to: 1) Komu má být doručováno? 2) Jakým způsobem má být doručováno? 3) Kterým typem obálky má být doručováno?“⁷¹

Otázka „komu má být doručováno“ je samozřejmě kardinální, soud si ji musí zodpovědět jako první a v podstatě znamená zodpovězení dvou dílčích podotázek – i) kterému „subjektu“ má být doručováno (záměrně užívám

⁶⁹ Srov. HÁSOVÁ, Jiřina. *Insolvenční zákon: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-691-3. s. 653.

⁷⁰ BRACHOVÁ, Lucie. *Doručování písemností – komparace úpravy civilního soudního řízení a rozhodčího řízení*. Praha, 2019. Závěrečná práce programu LL.M. Ústav práva a právní vědy. s. 8.

⁷¹ BRACHOVÁ, Lucie, ref. 70, s. 10.

obecnějšího termínu subjekt, neboť doručování se nemusí omezovat pouze na účastníky řízení), a ii) zdali není třeba namísto doručování přímo tomuto subjektu doručovat jeho zástupci⁷². Větší podrobnosti není v tomto směru nutné pro účely této kapitoly rozebírat.

Má-li tedy soud otázku, komu konkrétně bude písemnost doručovat, vyřešenou, může přistoupit k určení způsobu, jakým má být doručováno. Insolvenční zákon (IZ) v této souvislosti v ust. § 160 odst. 3 výslovně stanoví, že na doručování písemností v incidenčních sporech se použijí pravidla stanovená ust. § 71 až § 80 IZ. V incidenčních sporech se tedy doručuje shodně jako v insolvenčním řízení, tzn. že zásadní je zveřejnění rozhodnutí v insolvenčním rejstříku (tedy doručení tzv. vyhláškou podle ust. § 71 odst. 1 IZ).⁷³ Až do velké novely insolvenčního zákona (IZ) zákonem č. 31/2019 Sb. účinné od 1. 6. 2019 obsahovalo ust. § 160 odst. 3 IZ výslovné pravidlo, že vedle doručení vyhláškou se účastníkům incidenčních sporů doručovalo i zvlášť a rozhodnutí ve věci samé dokonce do vlastních rukou (srov. ust. § 75 odst. 1 IZ). Novela zákonem č. 31/2019 Sb. část o zvláštním doručení zcela odstranila a ponechala pouze pravidlo o doručení rozhodnutí ve věci samé do vlastních rukou. Doručení meritorního rozhodnutí do vlastních rukou účastníků je samozřejmě v pořádku a koresponduje s ust. § 158 odst. 2 o. s. ř. Z jakého důvodu se zákonodárce rozhodl pro novelizaci předmětného ustanovení není zcela zřejmé, neboť původní znění ust. § 160 odst. 3 IZ v praxi problémy nezpůsobovalo a ani prvotní návrh zákona č. 31/2019 Sb. s jeho novelizací nepočítal; schválené znění se do novely dostalo až v rámci pozměňovacích návrhů Ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny, které neobsahují žádné odůvodnění.⁷⁴ Osobně se domnívám, že předmětná novelizace ust. § 160 odst. 3 IZ nepřinese v praxi při doručování téměř žádné změny, protože téměř všechna nemeritorní rozhodnutí vydaná v incidenčních sporech je možno podřadit pod některou z možností dle ust. § 75

⁷² BRACHOVÁ, Lucie, ref. 70, s. 10.

⁷³ HÁSOVÁ, Jiřina et al. *Insolvenční zákon: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-691-3. s. 653.

⁷⁴ Srov. Sněmovní tisk 71/0 (vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů). 2018. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=71&CT1=0>. [cit. 21. 4. 2021]; Sněmovní tisk 71/5 (usnesení ústavně právního výboru č. 79 ze dne 26. září 2018 k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů). 2018. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=71&ct1=5>. [cit. 21. 4. 2021]; *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Sněmovní tisk 71* [online]. [cit. 21. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=71>.

odst. 2 a 3 IZ a doručovat je tak adresátům zvlášť (tedy nikoliv pouhým zveřejněním v insolvenčním rejstříku) z důvodu, že i) mají právo podání opravného prostředku, nebo ii) že o jejich podání soud rozhoduje, nebo iii) mají povinnost něco vykonat, nebo iv) tak rozhodl předseda soudního senátu. Závěr shora uvedeného tedy je, že v incidenčních sporech soud všechna rozhodnutí doručuje zveřejněním v insolvenčním rejstříku a zároveň je (téměř všechna) doručuje i zvláštním způsobem. Možné způsoby zvláštního doručování a jejich obligatorní posloupnost stanovil zákonodárce v ust. § 45 o. s. ř. a pouze ve stručnosti připomínám, že jsou jimi i) doručování při jednání nebo jiném soudním úkonu, ii) doručování do datové schránky, iii) doručování prostřednictvím doručujícího orgánu a iv) doručování prostřednictvím účastníka řízení či jeho zástupce.⁷⁵

Se zvláštním způsobem doručování úzce souvisí zodpovězení poslední shora položené otázky, a to „kterým typem obálky má být doručováno“⁷⁶. Jak bylo uvedeno již výše, insolvenční zákon (IZ) povinně obálkou typu I (tj. do vlastních rukou s možností doručení náhradního doručení fikcí) vyžaduje doručení pouze u rozhodnutí ve věci samé. Pro určení typu obálky u ostatních písemností je tak třeba aplikovat obecná pravidla obsažená v občanském soudním řádu (o. s. ř.). Povinně ze zákona (viz ust. § 49 odst. 1 o. s. ř.) se obálkou typu I zasílá rovněž žaloba a její změny (ust. 79 odst. 2 a § 95 o. s. ř.), předvolání k přípravnému jednání (ust. § 114c odst. 2 o. s. ř.), výzva k vyjádření dle ust. § 114b o. s. ř. doručovaná do datové schránky (ust. § 114b odst. 4 o. s. ř.) a předvolání k prvnímu jednání, chce-li soud rozhodnout rozsudkem pro zmeškání (ust. § 153b odst. 1 o. s. ř.). Předepsané doručování obálkou typu II (tj. do vlastních rukou bez možnosti doručení náhradního doručení fikcí) připadá v incidenčních sporech v úvahu pouze u výzvy k vyjádření dle ust. § 114b, není-li doručována do datové schránky. Obálkou typu III se budou doručovat všechna zbylá rozhodnutí, pro které není předepsán typ obálky I nebo II.

Jde-li o zvláštní způsob doručování, je třeba upozornit, že nedojde-li k osobnímu převzetí písemnosti, pak nastává tzv. fikce doručení, a to v naprosté

⁷⁵ BRACHOVÁ, Lucie, ref. 70, s. 26.

⁷⁶ Formulace otázky je odvozena ze slangu užívaného na soudech, kdy se pro doručování listinných písemností používají tři druhy papírových obálek (typ I, typ II a typ III), přičemž vzhledem ke své jednoduchosti a výstižnosti slang přetrval a zažil se i pro doručování písemností v elektronické podobě.

většině případů (jak bylo dovozeno judikatorně⁷⁷) tradičně postupem podle ust. § 17 odst. 4 ZEÚ, nebo § 49 odst. 2 a 4 a § 50 odst. 2 o. s. ř., přičemž výzva podle ust. § 49 odst. 2 o. s. ř., sdělení podle ust. § 49 odst. 4 o. s. ř. a oznámení podle ust. § 50 odst. 2 o. s. ř. se vedle úřední desky a elektronické desky vyvěšují jako samostatná událost rovněž v insolvenčním rejstříku. Náhradní doručení podle ust. § 80 odst. 1 IZ se dnes tedy v podstatě uplatní pouze „*tam, kde předseda senátu vyloučil při doručování písemností zvlášť svým pokynem náhradní doručení, jakož i tam, kde se doručení písemností zvlášť řídí jiným předpisem, než je občanský soudní řád*“⁷⁸ (o. s. ř.), například při doručování do ciziny. Ačkoliv se jedná o zcela zásadní judikatorní závěry, přijaté po společné poradě soudců Vrchního soudu v Praze i Vrchního soudu v Olomouci konané u Nejvyššího soudu ČR⁷⁹, není o nich mezi odbornou veřejností bohužel úplné povědomí⁸⁰.

V souvislosti s doručováním zbývá dodat, že zvláštní charakter doručování v insolvenčním řízení a incidenčních sporech se promítá i do poučení, která soudní rozhodnutí obsahují – podle ust. § 74 odst. 2 ve spojení s ust. § 160 odst. 3 IZ totiž platí, že je-li s doručením písemnosti, pro kterou zákon (IZ) stanoví zvláštní způsob doručení, spojen začátek běhu lhůty k podání opravného prostředku nebo k jinému procesnímu úkonu, začíná lhůta běžet až ode dne, kdy byla písemnost doručena adresátovi zvláštním způsobem, přičemž soud je povinen o tomto adresáta poučit.

1.6.12 Opravné prostředky a právní moc rozhodnutí

Nejsou-li účastníci spokojeni s nepravomocným rozhodnutím soudu v prvním stupni řízení, mohou proti němu (obdobně jako v klasickém civilním sporném řízení) využít odvolání, je-li podle zákona přípustné (srov. ust. § 202 a násl. o. s. ř.). Proti rozhodnutí asistenta soudce nebo vyššího soudního úředníka jsou přípustné rovněž námitky podle zákona o vyšších soudních úřednících (ZVSÚ).

⁷⁷ Např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 2 VSPH 1927/2015-B-84 ze dne 22. 10. 2015, usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 1 VSOL 125/2014-A-28 ze dne 26. 3. 2014.

⁷⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 2 VSPH 1927/2015-B-84 ze dne 22. 10. 2015.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Např. KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 626; HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 653 – 654.

Jde-li o mimořádné opravné prostředky, je v incidenčních sporech přípustné dovolání (viz ust. § 236 a násl. o. s. ř.), žaloba na obnovu řízení⁸¹ i žaloba pro zmatečnost (viz ust. § 228 a násl. o. s. ř.).

S podáním, resp. nepodáním opravných prostředků úzce souvisí také to, kdy rozhodnutí nabývají právní moci. I v tomto směru se uplatní obecné pravidlo stanovené občanským soudním řádem (o. s. ř.) v ust. § 159, tedy že rozhodnutí nabývá právní moci, když jej již nelze napadnout odvoláním, a to pouze s drobnými odchylkami. Hlavní odlišnost spočívá v tom, že se všechna rozhodnutí se vedle zvláštního doručení navíc také zveřejňují v insolvenčním rejstříku. Rozhodnutí, proti kterým je přípustné odvolání nabývají, stejně jako v civilním sporném řízení, právní moci uplynutím patnáctidenní lhůty od doručení rozhodnutí posledního účastníkovi s právem odvolání podat. Rozhodnutí, proti kterým není přípustné odvolání, však nabývají právní moci již okamžikem zveřejnění v insolvenčním rejstříku (viz ust. § 71 odst. 2 a § 74 ve spojení s ust. § 160 odst. 3 a ust. § 424 odst. 1 IZ), a to včetně rozhodnutí odvolacího soudu o podaném odvolání (zvláštní doručení nemá na právní moc rozhodnutí odvolacího soudu vliv, relevantní je toliko pro počátek běhu lhůt k podání mimořádných opravných prostředků).

Pravomocný rozsudek vydaný v incidenčním sporu je podle ust. § 164 IZ závazný pro všechny procesní subjekty insolvenčního řízení; mimo vlastní insolvenční řízení však pravomocné rozsudky vydané v incidenčním sporu přesah nemají⁸².

1.6.13 Pokračování v incidenčních sporech po skončení insolvenčního řízení

Téměř ve všech incidenčních sporech lze při splnění zákonných předpokladů pokračovat i po skončení insolvenčního řízení (srov. ust. § 159 odst. 3, 4 a 6 IZ). Výjimku tvoří pouze spory podle ust. § 159 odst. 1 písm. h) IZ, ve kterých po skončení insolvenčního řízení nelze pokračovat nikdy; uvedené se podle mého názoru netýká sporů zahájených podle ust. § 203a IZ, protože zákon (IZ) tyto spory výslovně podřazuje pod ust. § 159 odst. 1 písm. a) IZ. Společnou podmínkou pro pokračování ve všech druzích incidenčních sporů je způsob skončení insolvenčního řízení – v incidenčních sporech je možno pokračovat

⁸¹ Srov. ust. § 96 odst. 1 IZ; usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 31/2017-201 ze dne 27. 11. 2018.

⁸² KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 633.

pouze pokud insolvenční řízení skončilo buď splněním oddlužení, splněním reorganizačního plánu nebo zrušením konkursu podle § 308 odst. 1 písm. c) IZ (tj. po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení). Ze zákona (IZ) není zcela jasné, zdali se pokračování v řízení vztahuje i na incidenční spory, kde insolvenční řízení skončilo nikoliv splněním reorganizačního plánu, ale pouze splněním jeho podstatných částí. Osobně se přikláním k tomu, že splnění podstatných částí reorganizačního plánu postačuje pro splnění podmínky k pokračování v incidenčním sporu (analogicky podle oddlužení, kde soud také bere na vědomí splnění oddlužení, i když nedošlo ke 100% uspokojení přihlášených nezajištěných věřitelů).

V incidenčních sporech podle ust. § 159 odst. 1 písm. a) až c) a e) až g) IZ soud, při splnění shora uvedené podmínky způsobu skončení insolvenčního řízení, pokračuje v řízení dál automaticky, bez nutnosti vydávat jakékoliv rozhodnutí o pokračování v řízení. U odpůrcích žalob (tj. incidenční spor podle ust. § 159 odst. 1 písm. d) IZ) dojde oproti tomu ze zákona k přerušení řízení (tzn. že není nutné vydávat usnesení o tom, že se řízení přerušuje); kterýkoliv z přihlášených věřitelů může dát ve lhůtě 30 dnů od právní moci rozhodnutí, jímž insolvenční řízení skončilo, návrh na pokračování v řízení.

Je-li v incidenčním sporu možné pokračovat i po skončení insolvenčního řízení, pak se dnem právní moci rozhodnutí, kterým se insolvenční řízení končí, účastníkem incidenčních sporů podle ust. § 159 odst. 1 písm. a) až c) a f) a g) IZ místo insolvenčního správce stává dlužník. Výjimku tvoří spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem (ust. § 159 odst. 1 písm. e) IZ) a odpůrcí žaloby. U sporů o náhradu škody na insolvenčním správci zůstává účastníkem řízení insolvenční správce, což je logické, neboť „*prostřednictvím těchto sporů je dovozována vlastní majetková odpovědnost insolvenčního správce za škodu způsobenou na majetkové podstatě dlužníka*“⁸³. V případě odpůrcích žalob se účastníkem sporů místo insolvenčního správce stává věřitel, který dal v zákonné lhůtě návrh na pokračování v přerušném řízení.

Nejsou-li splněny zákonné podmínky pro pokračování incidenčního sporu po skončení insolvenčního řízení, jedná se de facto o neodstranitelný nedostatek podmínky řízení (srov. ust. § 104 odst. 1 o. s. ř.). Soud proto sám ze své vlastní

⁸³ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 621.

iniciativy (tj. nikoliv výhradně k návrhu účastníků) incidenční řízení zastaví. Obdobný postup (tedy zastavení řízení) se uplatní i u odpůřčích žalob, u nichž v zákonné lhůtě žádný věřitel nenavrhl pokračování v řízení (srov. ust. § 159 odst. 6 IZ). Vinu za zastavení řízení podle ust. § 104 odst. 1 o. s. ř. nelze přičítat zpravidla žádnému z účastníků, proto soud většinou podle ust. § 146 odst. 1 písm. b) o. s. ř. rozhodne tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Někdy může k zastavení incidenčního řízení dojít v jeho poměrně časně fázi, konkrétní před tím, než soud začal o věci jednat; pak je soud případně povinen žalobci vrátit část zaplaceného soudního poplatku ve smyslu ust. § 10 odst. 3 ZSP.

Vzhledem ke specifické povaze incidenčních sporů, „jejichž účelem je pro potřeby insolvenčního řízení vyřešit sporné otázky vyvolané průběhem insolvenčního řízení“⁸⁴ a kdy naprostá většina rozsudků vydaných v insolvenčních řízení v rámci incidenčních sporů nemá přesah mimo vlastní insolvenční řízení⁸⁵, vyvstává otázka smyslu pokračování v těchto sporech. Ačkoliv zákonodárce okruh incidenčních sporů, ve kterých lze pokračovat i po skončení insolvenčního řízení, stanovil poměrně benevolentně, v řadě případů bude pokračování v takových sporech zcela bezúčelné (typicky např. u odpůřčích žalob). Naopak smysl může mít například pokračování v řízení o vypořádání společného jmění manželů.⁸⁶ Pro případ pokračování v řízení o popěrných žalobách však zákonodárce stanoví, že se tyto spory považují za spory o určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášených pohledávek pro dobu, po kterou trvalo insolvenční řízení; u vylučovacích žalob (vyjma sporů o vydání výtěžku zpeněžení) se obdobně jedná o spory o určení, zda věc, právo, pohledávka nebo jiná majetková hodnota náležela do majetkové podstaty dlužníka ke dni skončení insolvenčního řízení (srov. ust. § 159 odst. 4 IZ).

Další, mnohem důležitější otázka, která se v souvislosti s pokračováním incidenčních sporů po skončení insolvenčního řízení objevuje, je otázka náhrady nákladů řízení, a to zejména v situacích, kdy do incidenčního sporu vstoupí místo insolvenčního správce dlužník. Insolvenční zákon (IZ) ji výslovně neřeší, když se v ust. § 163 pouze obecně odkazuje na pravidla stanovená občanským soudním

⁸⁴ HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 646.

⁸⁵ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 633.

⁸⁶ Srov. Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Opjn 8/2006 ze dne 13. 6. 2007.

řádem (o. s. ř.). Žaloba totiž může pro dlužníka skončit nepříznivě, přičemž řízení může být již v takovém stádiu, že dlužník nemá možnost jeho výsledek jakkoliv ovlivnit; bylo nespravedlivé a z pohledu práva a právní jistoty obecně neobhajitelné, aby byl dlužník zavázán k náhradě nákladů celého řízení, tedy i té části, kde veškeré úkony činil insolvenční správce, to vše za situace, kdy si ani nemůže zvolit, zda chce v zahájeném řízení pokračovat. Demonstrovat lze uvedené na extrémním případě popěrné žaloby, kdy dlužník může pohledávku věřitele uznat co do pravosti, výše i pořadí (viz níže kapitola 2), zatímco insolvenční správce ji popře co do pořadí, přičemž po skončení insolvenčního řízení by byl dlužník přesto vtažen do insolvenčního sporu. Z pohledu věřitele samozřejmě bude zase neakceptovatelné, kdyby mu náhrada nákladů řízení neměla být přiznána.

2 Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek

Spory o určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášených pohledávek podle ust. § 159 odst. 1 písm. a) IZ patří k nejběžnějším žalobám, se kterými se lze v insolvenčním řízení v rámci incidenčních sporů setkat. Incidenční spory podle ust. § 159 odst. 1 písm. a) IZ v sobě zahrnují v podstatě dvě kategorie incidenční sporů – i) tzv. popěrné žaloby⁸⁷, tedy žaloby vzniklé v souvislosti s popřením přihlášené pohledávky, a ii) spory o určení pořadí pohledávky podle ust. § 203a IZ.

2.1 Popěrné žaloby vzniklé z popření dlužníkem a insolvenčním správcem

Pro správné pochopení fungování popěrných žalob je třeba alespoň ve stručnosti popsat způsob uplatňování pohledávek věřitelů v insolvenčním řízení. V insolvenčním řízení se (zjednodušeně řešeno) rozlišují tři (resp. čtyři) kategorie pohledávek – i) pohledávky uplatňované podáním přihlášky (viz ust. § 165 IZ), ii) pohledávky za majetkovou podstatou (viz ust. § 168 IZ), iii) pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (viz ust. § 169 IZ), a iv) pohledávky, které se v insolvenčním řízení neuspokojují při žádném ze způsobů řešení úpadku (viz ust. § 170 IZ). Pohledávky uplatňované podáním přihlášky je následně nutné přezkoumat, a to buď na přezkumném jednání u soudu (při způsobu řešení úpadku konkursem nebo reorganizací) nebo u insolvenčního správce (při řešení úpadku oddlužením). A právě s přezkoumáním přihlášených pohledávek souvisí možnost přihlášené pohledávky popírat co do pravosti, výše nebo pořadí, přičemž na základě případných popěrných úkonů následně vznikají popěrné (odporové) žaloby, které jsou předmětem této podkapitoly. Pohledávky za majetkovou podstatou, pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou a pohledávky, které se podle ust. § 170 IZ v insolvenčním řízení vůbec neuspokojují, se nepřezkoumávají, není možno je „popřít“, a tudíž o nich nemůže být veden popěrný (odporový) incidenční spor.

⁸⁷ V odborné praxi a literatuře se lze setkat i označením těchto sporů jako „odporových“, a to z důvodu určité podobnosti s odporovými spory podle ust. § 267a o. s. ř. Osobně raději používám termín „popěrné žaloby“, neboť podle mého názoru lépe vystihuje podstatu věci, obsah těchto žalob a nevzniká tak záměna se zmiňovaným podobným právním institutem dle ust. § 267a o. s. ř.

2.1.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace u popření pravosti a výše pohledávky

Právo popřít pohledávku přihlášeného věřitele co do pravosti a (nebo) výše má insolvenční správce i dlužník (srov. ust. § 192 odst. 1 IZ). Pro posouzení aktivní a pasivní věcné legitimace jsou určující dvě skutečnosti, a to zaprvé vykonatelnost popřené pohledávky, zadruhé způsob řešení úpadku.

Platí, že byla-li popřena nevykonatelná pohledávka, pak žalobu podává vždy věřitel popřené pohledávky (žalobu podanou jinou osobou soud podle ust. § 160 odst. 4 IZ odmítne) a tato směřuje proti insolvenčnímu správci, dlužníkovi, nebo oběma (srov. ust. § 198 odst. 1 IZ). Při popření vykonatelné⁸⁸ pohledávky podává žalobu insolvenční správce, dlužník, nebo oba (žalobu podanou jinou osobou soud opět podle ust. § 160 odst. 4 IZ odmítne), přičemž žalovaným je věřitel popřené pohledávky (srov. ust. § 199 odst. 1 IZ). Jde-li o samotné posouzení vykonatelnosti pohledávky, pak dle ustálené judikatury⁸⁹ platí, že insolvenční správce má možnost popřít vykonatelnou pohledávku jako nevykonatelnou; nezáleží přitom, zdali si věřitel pohledávku jako vykonatelnou přihlásil, ale jestli tato byla jako vykonatelná přezkoumána, přičemž o tom, zda bude pohledávka přezkoumána jako vykonatelná nebo nevykonatelná, si zpravidla rozhoduje insolvenční správce sám⁹⁰. O tom, zda se pohledávka pro účely přezkumného jednání (a tedy i incidenčních žalob) považuje vykonatelnou nebo nevykonatelnou, může rozhodnout i insolvenční soud samostatným usnesením podle ust. § 191 odst. 2 IZ); při kontrole aktivní a pasivní věcné legitimace je proto nutno případně ověřit i takovou eventualitu v insolvenčním spise. Stalo-li by se, že popřená pohledávka byla přezkoumána jako nevykonatelná, avšak v průběhu incidenčního sporu by vyšlo najevo, že se jedná o pohledávku vykonatelnou, pak taková skutečnost nemůže vést k zamítnutí žaloby, ale toliko k tomu, že důkazní břemeno přechází na žalovaného insolvenčního správce nebo dlužníka⁹¹, a to s argumentačními omezeními pro vykonatelné pohledávky (viz níže podkapitola 2.1.7)⁹².

⁸⁸ V souladu s ust. § 191 odst. 2 IZ se za vykonatelnou pohledávku považuje taková pohledávka, která se vykonatelnou stala nejpozději ke dni rozhodnutí o úpadku.

⁸⁹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 24/2013 ze dne 23. 7. 2015, usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 144/2017-61 ze dne 23. 1. 2019.

⁹⁰ Jako určitou pojistku proti zneužívání této možnosti zákon (IZ) stanoví, že při přezkumném jednání nelze vykonatelnou pohledávku za nevykonatelnou považovat ze stejných důvodů, pro které byla popřena (srov. ust. § 191 odst. 2 IZ).

⁹¹ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 782.

⁹² Srov. ust. § 198 odst. 3 IZ.

Způsob řešení úpadku má vliv zejména na účinky popěrného úkonu dlužníka. Při řešení úpadku konkursem nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zjištění, tzn. že dlužník u vykonatelné pohledávky nemůže podat incidenční žalobu (soud by ji odmítl dle ust. § 160 odst. 4 IZ jako podanou osobou neoprávněnou) a u nevykonatelné pohledávky nemůže být žalovaným (soud by žalobu zamítl)⁹³. Oproti tomu při řešení úpadku oddlužením a reorganizací zákon (IZ) přiznává popěrným úkonům dlužníka stejné účinky jako popěrným úkonům insolvenčního správce (srov. ust. § 336 odst. 2 a § 410 odst. 5 IZ)⁹⁴. Uvedené u nevykonatelných pohledávek reálně znamená, že:

- a) popře-li pohledávku insolvenční správce, směřuje žaloba věřitele pouze proti správci;
- b) popře-li pohledávku dlužník, směřuje žaloba věřitele jen proti dlužníkovi;
- c) popře-li pohledávku dlužník i insolvenční správce, musí žaloba směřovat proti oběma; podá-li věřitel žalobu pouze proti jednomu z popírajících, pak „v rozsahu popření pohledávky tím z popírajících, vůči kterému věřitel žalobu nepodal, nastávají účinky uvedené v § 198 odst. 1 větě třetí IZ“⁹⁵ a případnou „včasnou žalobou podanou přihlášeným věřitelem ve stejném rozsahu vůči druhému popírajícímu, insolvenční soud zamítne“⁹⁶.

Pokud jde o vykonatelné pohledávky, pak platí:

- a) popře-li pohledávku insolvenční správce, popěrnou žalobu podává sám insolvenční správce;
- b) popře-li pohledávku dlužník, popěrnou žalobu podává sám dlužník;

⁹³ Obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 33/2014 ze dne 29. 5. 2014, rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 1/2011 z 31. 10. 2012.

⁹⁴ V této souvislosti je na místě upozornit, že až do 1. 6. 2019 neměl dlužník ze zákona (IZ) právo popírat přihlášené pohledávky zajištěných věřitelů. Takto byla dlouhodobě ustálena i judikatura Nejvyššího soudu ČR (např. usnesení sp. zn. 29 ICdo 60/2014 ze dne 31. 8. 2016); až následně Ústavní soud ČR právní úpravu neumožňující přezkoumat oprávněnost pohledávky zajištěného věřitele k námitce dlužníka označil za neústavní (srov. nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 2/19 ze dne 2. 7. 2019, nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 2589/17 ze dne 23. 7. 2019, nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 3289/17 ze dne 23. 9. 2019).

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 24/2013 ze dne 23. 7. 2015.

⁹⁶ Tamtéž.

- c) popře-li pohledávku dlužník i insolvenční správce, popěrnou žalobu mají právo podat žalobu oba, judikatura však není jednotná v otázce následků podání žaloby jen jedním z nich⁹⁷.

Jsou-li dlužníkem manželé v rámci společného oddlužení manželů, tak tito po dobu trvání oddlužení mají z důvodu právní fikce jediného dlužníka postavení nerozlučných společníků, proto nejen že je jejich „*úpadek zkoumán společně bez ohledu na to, kterému z manželů závazky vznikly (tedy zda jejich nositelem je případně jen jeden z manželů)*“⁹⁸, ale rovněž v incidenčních sporech o popření pohledávky musí vystupovat na příslušné straně žalobce nebo žalovaného oba manželé, byť by tak tomu mimo insolvenční řízení nebylo.

Ohledně popěrného práva dlužníka je důležité ještě doplnit, že účinky jeho popěrného úkonu nastávají až zveřejněním usnesení o schválení oddlužení (srov. ust. § 407 odst. 1 a § 410 odst. 5 IZ) nebo rozhodnutí o povolení reorganizace (srov. ust. § 336 odst. 2 a § 328 IZ) v insolvenčním rejstříku. Stane-li se tedy, že dlužník podá popěrnou žalobou ohledně vykonatelné pohledávky ještě před vydáním usnesení o schválení oddlužení a oddlužení mu následně nebude schváleno, měl by soud postupovat tak, že žalobu odmítne podle ust. § 160 odst. 4 IZ z důvodu, že byla podána osobou neoprávněnou. Judikatorně⁹⁹ bylo dovozeno, že k odmítnutí žaloby podle ust. § 160 odst. 4 IZ by měl soud přistoupit i za situace, kdy dlužníkovi bylo v průběhu incidenčního sporu schválené oddlužení zrušeno.

Někdy může nastat případ, že část pohledávky bude přihlášena jako vykonatelná a část jako nevykonatelná, přičemž pohledávka bude jako celek popřena co do pravosti. V takovém případě je ohledně její vykonatelné části k podání žaloby aktivně věcně legitimován insolvenční správce (resp. dlužník), ohledně nevykonatelné části pak popřený věřitel.

⁹⁷ Vrchní soud v Praze ve svém rozsudku č. j. 103 VSPH 255/2017-44 ze dne 21. 6. 2017 dovodil, že následkem nepodání žaloby některým z popírajících bude zjištění pohledávky. Oproti tomu Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení č. j. 29 ICdo 66/2018-73 ze dne 29. 4. 2020 nedospěl k závěru, by žalobu o popření vykonatelné pohledávky musel spolu s popírajícím dlužníkem podat i popírající insolvenční správce. Osobně se přikláním k názoru Nejvyššího soudu ČR, neboť závěr o tom, v důsledku nepodání žaloby některým z popírajících by bylo zjištění pohledávky, je neudržitelný v tom směru, že insolvenčnímu správci by jeho závislostí na podání žaloby dlužníkem bylo značně ztíženo (ne-li znemožněno) chránit společné zájmy věřitelů (v tomto případě především na co největší uspokojení jejich pohledávek).

⁹⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 211/2016-146 ze dne 25. 8. 2016.

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 121/2016-192 ze dne 29. 11. 2018.

Zvýšenou pozornost je potřeba věnovat rovněž situacím, kdy byl soudem ustanovený insolvenční správce odvolán schůzí věřitelů a na jeho místo byl zvolen a ustanoven insolvenční správce nový. Popřel-li totiž odvolaný insolvenční správce pohledávku některého z přihlášených věřitelů, insolvenční soud zpravidla tohoto odvolaného insolvenčního správce ustanoví tzv. odděleným insolvenčním správcem, který bude aktivně či pasivně legitimován v incidenčních sporech týkajících se jím popřených pohledávek (srov. ust. § 29 odst. 1 a § 34 odst. 3 IZ).

2.1.2 Aktivní a pasivní věcná legitimace u popření pořadí pohledávky

V porovnání s popřením pravosti a výše pohledávky je určení aktivní věcné legitimace u žalob požadujících určení pořadí pohledávky o dost jednodušší – v souladu s ustálenou judikaturou¹⁰⁰ podává žalobu na určení pořadí vždy věřitel popřené pohledávky, a to bez ohledu na to, zda pohledávka je vykonatelná nebo nevykonatelná.

Pasivní věcná legitimace se bude odvíjet jednak od samotné skutečnosti, kterým subjektem (dlužníkem, insolvenčním správcem nebo oběma) bylo pořadí pohledávky popřeno, případně od způsobu řešení úpadku dlužníka, neboť podobně jako u pořadí a výše může také pořadí účinně popírat pouze dlužník v oddlužení nebo reorganizaci.

2.1.3 Včasnost podání popěrné žaloby

U vykonatelných pohledávek musí být žaloba podána do třiceti dnů od konání přezkumného jednání (při řešení úpadku konkursem nebo reorganizací), nebo do třiceti dnů od právní moci usnesení, kterým soud schválil zprávu o přezkumu předloženou insolvenčním správcem (při řešení úpadku oddlužením).

Jedná-li se o pohledávku nevykonatelnou, pak zákon (IZ) stanovuje dvě lhůty, které běží paralelně, přičemž popěrnou žalobu lze podat až do okamžiku skončení té pozdější. I u nevykonatelných pohledávek totiž platí třicetidenní lhůta od přezkumného jednání, resp. od schválení zprávy o přezkumu. Kromě toho má však věřitel právo být o tom, že jeho pohledávka byla popřena, vyrozuměn a poučen o dalším postupu; tohoto vyrozumění a poučení se mu buď dostane na přezkumném jednání ústně od insolvenčního soudu¹⁰¹, nebo písemně od insolvenčního správce, když se věřitel osobně přezkumného jednání u soudu

¹⁰⁰ Např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 2920/2011 ze dne 30. 8. 2012.

¹⁰¹ Při zkoumání včasnosti žaloby je tedy vhodné kontrolovat i protokoly z přezkumného jednání, včetně prezenční listiny věřitelů.

neúčastnil, nebo se přezkum v oddlužení uskutečnil přímo u insolvenčního správce (srov. ust. § 197 odst. 2 IZ). Věřiteli pak běží samostatná patnáctidenní lhůta k podání žaloby, jejímž počátkem je buď ústní vyrozumění dané soudem, nebo datum doručení písemného vyrozumění insolvenčním správcem. Až do 30. 6. 2017 probíhala všechna přezkumná jednání u insolvenčního soudu, proto převažovaly v praxi situace, kdy nejdříve uplynula třicetidenní lhůta, a teprve po ní uplynula lhůta patnáctidenní¹⁰². Od 1. 7. 2017 je trend opačný, tedy že většinou nejdříve uplyne patnáctidenní lhůta od vyrozumění o popření a až následně třicetidenní lhůta od schválení zprávy o přezkumu. Je to dáno tím, že od 1. 7. 2017 naprostá většina přezkumných jednání probíhá u insolvenčních správců, kteří o popření pohledávky písemně věřitele vyrozumí zpravidla ihned, maximálně v řádu několika dnů po přezkumném jednání. Jenže po přezkumné jednání musí insolvenční správce ještě připravit zprávu o přezkumu a zprávu pro oddlužení, včetně všech příloh, a poté ji zaslat insolvenčnímu soudu, který ji zkontroluje, následně zveřejní v insolvenčním rejstříku a teprve až po uplynutí minimálně sedmi dní od zveřejnění může soud přistoupit k jejímu schválení (srov. ust. § 410 IZ).

Žalobu podanou opožděně soud podle ust. § 160 odst. 4 IZ odmítne. Před samotným odmítnutím by však kromě shora uvedeného měl ještě ověřit, zda vyrozumění o popření obsahovalo veškeré náležitosti (zejména lhůtu pro podání žaloby a informaci, proti komu má žaloba směřovat). Pokud by nějakým administrativním pochybením vyrozumění ze strany insolvenčního správce neobsahovalo např. údaj o lhůtě pro podání žaloby, pak by bylo vyrozumění vadné a nebylo by vlastně způsobilé způsobit počátek běhu lhůty; žaloba by tedy nemohla být odmítnuta pro opožděnost. V této souvislosti je na místě rovněž připomenout, že insolvenční správce (narozdíl od soudu) nemůže (při doručování prostřednictvím provozovatelů poštovních služeb) věřitelům vyrozumění o popření doručit tzv. fikcí, zejména pokud je adresát písemnosti na adrese neznámý nebo si písemnost v úložní době nevyzvedl; proto v případě, že se *„insolvenčnímu správcovi nepodaří písemnost doručovanou prostřednictvím provozovatelů poštovních služeb přímo (bez fikce doručení) doručit, je na něm, aby požádal o doručení insolvenční soud“*¹⁰³.

¹⁰² Věřitelé se totiž zpravidla přezkumných jednání neúčastnili a insolvenční správce je tedy musel o popření pohledávky vyrozumět písemně.

¹⁰³ Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 2 VSPH 200/2010-P11-10 ze dne 29. 3. 2010.

Zbývá doplnit, že jestliže by pohledávku popřel dlužník a zároveň by datum schválení zprávy o přezkumu z nějakého důvodu¹⁰⁴ nebylo shodné s datem schválení oddlužení, pak rozhodným pro počátek běhu lhůt k podání popěrných žalob je až den, kdy bylo schváleno oddlužení dlužníka (srov. ust. § 410 odst. 5 IZ). Obdobně uvedené platí i pro reorganizaci (srov. ust. § 336 odst. 2 IZ).

2.1.4 Soudní poplatek

Výše soudního poplatku u všech druhů popěrných (odporových) žalob činí podle položky 13 bodu 1. písm. a) Sazebníku soudních poplatků částku 5 000 Kč. Zákon (ZSP) přitom stanoví, že soudní poplatek se za návrh vybere pouze jednou, tzn. že nezáleží na počtu pohledávek téhož věřitele, jichž se popěrná žaloba týká. Pokud by však tentýž věřitel podal dvě nebo více samostatných žalob, pak budou poplatkové povinnosti podléhat všechny tyto žaloby.

2.1.5 Možnost vydání výzvy podle ust. § 114b o. s. ř.

U incidenčních sporů vyvolaných popěrným úkonem insolvenčního správce a dlužníka většinou nebudou splněny podmínky pro vydání výzvy podle ust. § 114b o. s. ř., resp. rozsudku pro uznání z důvodu fikce uznání nároku dle ust. § 114b odst. 5 ve spojení s ust. § 153a o. s. ř. Jde-li navíc o nevykonatelné pohledávky, tak již samotným popěrným úkonem je vyjádřeno stanovisko insolvenčního správce (nebo dlužníka), že nárok uplatňovaný žalobou neuznává; pouze neobsahuje-li popěrný úkon argumentaci, ze které je popření dovozováno, lze výzvu podle ust. § 114b o. s. ř. akceptovat.¹⁰⁵

2.1.6 Vzájemný vztah popření pravosti, výše a pořadí pohledávky a jejich vliv na popěrné žaloby

Jak bylo již uvedeno, přihlášená pohledávka věřitele může být popřena co pravosti, výše nebo pořadí. Pro správné porozumění vztahu mezi jednotlivými druhy popření pohledávky a incidenčními spory o nich, je na místě alespoň ve stručnosti charakterizovat, co je předmětem každého druhu popření. Popření pravosti pohledávky (viz ust. § 193 IZ) znamená, že je pohledávka sporována v celé přihlášené výši, a to z důvodu, že buď vůbec nevznikla, nebo již zcela zanikla, případně se promlčela. O popření výše pohledávky (viz ust. § 194 IZ) jde

¹⁰⁴ Např. když soud schválí zprávu o přezkumu, ale neschválí oddlužení a odvolací soud by výrok usnesení o neschválení oddlužení zrušil.

¹⁰⁵ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 5/2012 ze dne 28. 2. 2013 a rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 110/2017 ze dne 31. 7. 2019.

tehdy, je-li namítáno, že skutečná výše pohledávky je nižší než přihlášená částka. Popření pravosti pohledávky (viz ust. § 195 IZ) pak označuje stav, kdy je namítáno, že pohledávka má ve skutečnosti méně výhodné pořadí, než jak věřitel uvedl v přihlášce (nejčastěji se jedná o popření zajištění pohledávky nebo námitku, že část pohledávky věřitele je podřízenou pohledávkou ve smyslu ust. § 172 odst. 2 věta druhá IZ). Čistě z pohledu insolvenčního řízení sice obecně platí, že popření výše pohledávky nemá vliv na její pořadí a že popření pořadí pohledávky nemá vliv na pravost nebo výši pohledávky (srov. ust. § 196 odst. 1 IZ), avšak pohledem incidenčních sporů je posouzení situace o něco složitější.

Vzhledem k tomu, že předmětem každého druhu popření jsou obsahově zcela odlišné skutečnosti, může dojít k souběhu popření pravosti a popření pořadí pohledávky, případně k souběhu popření výše a popření pořadí pohledávky. Nastane-li taková situace, je vhodné řízení o žalobě na určení pořadí pohledávky přerušit až do skončení řízení o žalobě na určení pravosti (nebo výše) pohledávky, neboť soud by si jednak otázku „existence“ pohledávky musel v řízení o žalobě na určení pořadí pohledávky vyřešit jako otázku předběžnou, jednak bude-li rozhodnutu, že pohledávka nebyla přihlášena po právu, pak zpravidla bude pokračování v řízení o určení pořadí téže pohledávky, bezpředmětné.

Teoreticky (byť se v praxi nebude jednat o časté případy) může nastat i souběh popření pohledávky co do pravosti a co do výše, a to když např. insolvenční správce popře pravost pohledávky a dlužník její výši. Jinak k současnému popření pravosti a zároveň výše téže pohledávky tímž subjektem může dojít pouze tzv. eventuálně – tzn. že je primárně popřena pravost pohledávky a pro případ, že by soud neshledal námitku popření co do pravosti důvodnou, tak rovněž její výše. Správné eventuální popření by tak mělo vypadat např. následovně – pohledávka je popírána z důvodu promlčení co do pravosti, *in eventum* co do výše 10 000 Kč, neboť v této výši byla dlužníkem již uhrazena. V praxi se lze často setkat s (podle mého názoru) nesprávným a zmatečným eventuálním popřením pohledávek ze strany insolvenčních správců, kteří popírají pohledávku ze stejného důvodu co do pravosti i co do výše s tím, že skutečná výše¹⁰⁶ pohledávky je 0 Kč nebo 1 Kč. Jedná se zřejmě o opatrnost a reakci na rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 1206/2009 ze dne 31. 3. 2010,

¹⁰⁶ Zákon (IZ) stanovuje v ust. § 194 povinnost spolu s popřením výše pohledávky uvést i její skutečnou výši.

dle kterého popření pravosti pohledávky nelze automaticky považovat i za popření její výše, a proto „*dospěje-li soud k závěru, že základ nároku je dán, nemůže bez dalšího zkoumat též jeho výši*“¹⁰⁷. Tentýž rozsudek, jakož i navazující judikatura¹⁰⁸, však zároveň vyložil, že popření pravosti pohledávky (tj. pouze jejího základu) soudu nebrání, aby – zjistí-li, že základ nároku je dán pouze u části pohledávky a u části již nikoliv – vyhověl žalobě o určení pravosti pohledávky pouze zčásti a ve zbytku žalobu zamítl¹⁰⁹. Ve většině případů, kdy bude popírána pohledávka co do pravosti a eventuálně co do výše, s tím, že její skutečná výše je 0 Kč nebo 1 Kč, proto nebude třeba, aby se soud vedle pravosti pohledávky rovněž samostatně zabýval její skutečnou výší.

2.1.7 Omezení argumentace u vykonatelné a nevykonatelné pohledávky

U vykonatelných pohledávek (tj. zjednodušeně pohledávek, kterým předcházelo řízení, jehož výsledkem byl exekuční titul) je možnost úspěšného popření pohledávky co do její pravosti nebo výše ze zákona (IZ) značně omezená. V první řadě insolvenční správce i dlužník (srov. ust. § 199 odst. 3, § 336 odst. 1 a § 410 odst. 1 IZ) mohou v popěrné žalobě uplatnit pouze důvody, pro které pohledávku popřeli a tyto důvody nemohou dále rozšiřovat. Zadruhé, insolvenční správce jako důvod popření může úspěšně uplatnit pouze skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, jež vydání rozhodnutí předcházelo (srov. ust. § 199 odst. 2 IZ); dlužník je omezen ještě více, když může uplatnit pouze skutečnosti, které by byly důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce proto, že pohledávka zanikla nebo je promlčená (srov. ust. § 336 odst. 3 a § 410 odst. 6 IZ).¹¹⁰ Zatřetí, důvodem popření nemůže být tzv. jiné právní posouzení věci (srov. ust. § 199 odst. 2 IZ), tj. právní posouzení pohledávky věřitele odlišné od provedeného posouzení příslušným orgánem, který věřiteli pohledávku pravomocně přiznal. U „běžného“ rozsudku zpravidla nebude problém posoudit, zda popěrný důvod je nebo není jiným právním posouzení věci. Ohledně rozsudků pro zmeškání, rozsudků pro uznání a platebních rozkazů se judikatura ustálila na závěru, že i tyto v sobě minimálně implicitně právní posouzení věci obsahují, neboť samotná skutečnost, že tato rozhodnutí byla vydána „*osvědčuje, že soud*

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 1206/2009 ze dne 31. 3. 2010.

¹⁰⁸ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 4704/2010 ze dne 31. 5. 2011.

¹⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 1206/2009 ze dne 31. 3. 2010.

¹¹⁰ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 55/2016 ze dne 21. 12. 2017 a usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 16/2015 ze dne 28. 7. 2016.

zkoumal (s pozitivním výsledkem) předpoklady, za nichž vydána být mohla“¹¹¹. Uvedené pravidlo prolamuje judikatura¹¹² pouze u směnečných pohledávek, u kterých je možné uplatnit i kauzální námitky, a to aniž by se jednalo o jiné právní posouzení věci ve smyslu ust. § 199 odst. 2 IZ. O něco přísnější pravidla pak platí pro rozhodčí nálezy, které by pro zachování účinků ust. § 199 odst. 2 IZ právní posouzení věci ohledně přiznaných částek obsahovat měly¹¹³. Ohledně notářských a exekutorských zápisů s doložkou přímé vykonatelnosti však judikatura¹¹⁴ naopak dovodila, že pokud před vznikem exekučního titulu o pohledávce neprobíhalo žádné řízení, jež by vyústilo v rozhodnutí o pohledávce, tak se žádná omezení dle ust. § 199 odst. 2 IZ neuplatní a insolvenční správce (případně dlužník) je argumentačně limitován toliko důvody svého popření.

Jestliže zákonodárce v rámci popírání vykonatelných pohledávek omezuje popírajícího insolvenčního správce a dlužníka, tak při popírání nevykonatelných pohledávek je naopak limitován věřitel přihlášené a popřené pohledávky, neboť ten „není oprávněn v incidenční žalobě uvádět jiné důvody vzniku pohledávky, než byly uvedeny v jeho přihlášce pohledávky“¹¹⁵ (srov. ust. 198 odst. 2 IZ).

2.1.8 Zamítnutí žaloby pro předčasnost

Dalším specifikem popěrných žalob je možnost soudu je zamítnout tzv. pro předčasnost. Jedná se o nástroj, který není výslovně v insolvenčním zákoně (IZ) zakotven, je v podstatě dovozen pouze judikatorně. Nejvyšší soud ČR totiž „již ve svých rozhodnutích k výkladu zákona č. 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání, uveřejněných ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod čísly 74/2000 (rozsudek ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 1 Odon 153/97) a 76/2002 (rozsudek ze dne 24. 5. 2001, sp. zn. 32 Cdo 1726/98), která lze aplikovat i při řešení otázky náležitostí přihlášky pohledávky dle insolvenčního zákona, formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož k obsahovým náležitostem přihlášky, bez kterých nelze přikročit k přezkoumání přihlášené pohledávky, patří mimo jiné uvedení právního důvodu vzniku přihlášeného nároku, tj. uvedení skutkových okolností, z nichž lze na existenci této pohledávky usuzovat. Současně zdůraznil,

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 7/2013 ze dne 18. 7. 2013.

¹¹² Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 4/2012 ze dne 26. 2. 2014, rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 44/2013 ze dne 30. 11. 2015.

¹¹³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 392/2011 ze dne 31. 7. 2013.

¹¹⁴ Např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 3696/2016 ze dne 30. 8. 2018, usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 14/2017 ze dne 20. 12. 2018.

¹¹⁵ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 782.

že zjistí-li soud, který rozhoduje v tzv. incidenčním sporu o pravost nevykonatelné pohledávky, že přihláška pohledávky měla v části, o které má v incidenčním sporu rozhodnout, vady bránící přezkumu přihlášené pohledávky, žalobu pro předčasnost zamítne.¹¹⁶ Uvedené lze samozřejmě obdobně aplikovat i na popřené vykonatelné pohledávky a obecně na pohledávky popřené nejen co do pravosti, ale i co do výše nebo pořadí.

Výrok soudu, kterým žalobu pro předčasnost zamítne, by měl informaci o tom, že je žaloba zamítána pro předčasnost ideálně obsahovat, tzn. měl by znít např. „žaloba, jíž se žalobkyně domáhá určení, že její pohledávka za dlužníkem přihlášená pod P1 do insolvenčního řízení dlužníka, je po právu, se zamítá pro předčasnost.

Ani skutečnost, že žaloba je zamítána pro předčasnost, což zpravidla implicitně naznačuje pochybení insolvenčního správce (minimálně v tom rozsahu, že měl věřitel nejprve vyzvat k odstranění vad přihlášky pohledávky), není důvodem pro to, aby byla věřiteli proti insolvenčnímu správci přiznána náhrada nákladů řízení¹¹⁷ (k náhradě nákladů řízení viz níže podkapitola 2.1.11).

2.1.9 Ukončení účasti popřeného věřitele, zpětvzetí popření a zpětvzetí přihlášky

Ačkoliv základní principy procesního „fungování“ popěrných žalob nejsou složité, v podstatě se jedná o civilní sporné řízení s určitými odchylkami, nastávají v praxi zejména tři nestandardní situace, které mohou vzbuzovat určité pochybnosti ohledně dalšího procesního postupu.

První z nich je, že účast věřitele (který v incidenčním sporu vystupuje jako žalobce nebo žalovaný) byla v insolvenčním řízení z nějakého důvodu zcela ukončena nebo věřitel bez právních nástupců zemřel či zanikl. V takové situaci je podle mého názoru správným postupem incidenční řízení zastavit (srov. ust. § 104 odst. 1, § 107 o. s. ř.).

Zadruhé se může stát, že insolvenční správce (nebo dlužník) vezme svůj popěrný úkon zpět. Stane-li se tak, měl by žalobce (ať je jím insolvenční správce, dlužník nebo věřitel v závislosti na popěrném úkonu a vykonatelnosti pohledávky) vzít žalobu zpět; neučiní-li tak, je na místě žalobu zamítnout. Obdobně uvedené platí i pro poslední (třetí) případ, kdy věřitel vezme spoji přihlášku v rozsahu

¹¹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 13 VSOL 117/2016-49 ze dne 20. 9. 2016.

¹¹⁷ Obdobně např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 180/2019-129 ze dne 29. 3. 2019.

popření zpět (samozřejmě až poté, co bylo podána incidenční žaloba). Zpravidla jsou to insolvenční správci, kteří se domnívají, že by soud v takové situaci měl sám „z moci úřední“ incidenční řízení zastavit pro nedostatek podmínky řízení. S takovým názorem však nelze podle mého mínění souhlasit, když je třeba si uvědomit, že zákon (IZ ani o. s. ř.) nezakotvují povinnost soudu zastavit řízení, pokud de facto odpadne předmět sporu; je pak vždy na žalobci, který je „pánem sporu“, aby na vzniklou procesní situaci adekvátně reagoval, přičemž soud zase může uvedené zohlednit v rámci rozhodování o náhradě nákladů řízení.

2.1.10 Výrok ve věci samé

Popěrné žaloby jsou specifické i ohledně správné formulace výroku ve věci samé, chce-li soud žalobě vyhovět (nechce-li soud žalobě vyhovět, jednoduše ji zamítne). Znění vyhovujícího výroku se bude vždy lišit podle toho, zda se je věřitelem insolvenční správce (popř. dlužník) nebo věřitel. V případě, že úspěšným žalobcem bude věřitel, měl by výrok obsahovat formulaci, že pohledávka věřitele je tzv. „po právu“ (např. „určuje se, že pohledávka žalobce č. P1 ve výši 10 000 Kč, přihlášená do insolvenčního řízení dlužníka, je po právu“). Je-li úspěšným žalobcem insolvenční správce (nebo dlužník) pak by výrok naopak měl obsahovat formulaci, že pohledávka věřitele „po právu není“ (např. „určuje se, že pohledávka žalobce č. P1 ve výši 10 000 Kč, přihlášená do insolvenčního řízení dlužníka, není po právu“).

Odlišně jsou formulovány samozřejmě vyhovující výroky řešící pořadí popřené pohledávky – dle předmětu popření musí výrok obsahovat údaj o tom, že je popřená pohledávka věřitele pohledávkou zajištěnou, nebo určení, že popřená pohledávka není podřízenou pohledávkou ve smyslu ust. § 172 odst. 2 IZ.

2.1.11 Náhrada nákladů řízení

Při ukládání povinnosti k náhradě nákladů řízení některému z účastníků postupuje soud podle obecných ust. § 137 až 151 o. s. ř., avšak s určitým odlišnostmi.

Zprvce, v řízení o popěrných žalobách věřitelé (ani případní další účastníci) nemají právo na náhradu nákladů řízení proti insolvenčnímu správci, resp. věřitelé mají vůči insolvenčnímu správci právo pouze na náhradu takových nákladů řízení, které vznikly přímo zaviněním insolvenčního správce¹¹⁸ nebo

¹¹⁸ Např. pokud by se svým vlastním opomenutím nedostavil k soudnímu jednání.

náhodou, která se mu přihodila (srov. ust. § 202 odst. 1 a 2 IZ). Judikaturou je tento obecný zákaz uložení povinnosti insolvenčnímu správci uhradit věřitelům náhradu nákladů řízení vykládán poměrně široce a insolvenčnímu správci tak v podstatě nelze k úhradě uložit téměř nic. Svě závěry judikatura odůvodňuje „zájmem na dosažení účelu insolvenčního řízení, jímž je uspořádání majetkových vztahů dlužníka k osobám dotčeným jeho úpadkem nebo hrozícím úpadkem a co nejvyššího a zásadně poměrného uspokojení dlužnickových věřitelů“¹¹⁹ a snahou motivovat insolvenční správce k popírání pohledávek. Ačkoliv se shora uvedenými závěry judikatury v zásadě souhlasím, musím bohužel konstatovat, že v praxi dochází nezdědkou i k opačnému extrému, a to zneužívání zákazu podle ust. § 202 odst. 1 IZ ze strany insolvenčních správců (insolvenční správci např. někdy zcela nedůvodně popírají nižší nevykonatelné pohledávky, když je zřejmé, že podání, byť úspěšné žaloby, se věřiteli s ohledem na nutnost zaplatit soudní poplatek, nevyplatí).

Oproti tomu přiznání náhrady nákladů řízení vůči neúspěšnému dlužníkovi zákon (IZ) připouští. Pohledávka z titulu takto přiznané náhrady nákladů řízení se považuje za přihlášenou do insolvenčního řízení a uspokojuje se ve stejném pořadí jako pohledávka, o kterou se vedl incidenční spor (srov. ust. § 202 odst. 1 IZ).

Do určité míry odlišně je třeba nahlížet také na procesní zavinění při zastavování řízení (především z důvodu zpětvzetí), resp. na důvodnost podání žaloby. V této souvislosti je totiž třeba si uvědomit, že jak insolvenční řízení, tak řízení o určení pohledávky jsou zcela specifickým druhem soudního řízení, přičemž účelem řízení o určení popřené pohledávky je zjistit, zda byla pohledávka do insolvenčního řízení přihlášena po právu, ve správné výši nebo ve správném pořadí; od této premisy se odvíjí i případné posouzení toho, zda byla žaloba podána důvodně a návrh byl vzat zpět pro chování žalovaného. Bere-li např. insolvenční správce zpět žalobu týkající se popřené vykonatelné pohledávky z důvodu částečného zpětvzetí (v rozsahu popřené) přihlášky věřitelem, pak nese vinu za zastavení řízení žalovaný věřitel (samozřejmě pouze za předpokladu, že ke zpětvzetí přihlášky došlo až po podání incidenční žaloby).¹²⁰ Pokud však k zastavení řízení došlo v důsledku toho, že insolvenční správce popřel

¹¹⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 159/2015-38 ze dne 6. 3. 2015.

¹²⁰ Obdobně např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 131/2019-48 ze dne 11. 9. 2019.

pohledávku věřitele (lhostejno zdali vykonatelnou nebo nevykonatelnou) z důvodu chybějících příloh přihlášky, aniž by věřitele v rámci insolvenčního řízení vyzval k nápravě, a po doplnění příloh za trvání incidenčního sporu by vzal popěrný úkon zpět, pak insolvenční správce nemá nárok na náhradu nákladů řízení.¹²¹

Byl-li některý z účastníků řízení zastoupen advokátem, pak tarifní hodnotou, z níž se sazba odměny za jeden úkon právní služby dle ust. § 7 AT určuje, je dle ust. § 9 odst. 4 písm. c) AT¹²² částka 50 000 Kč, tzn. že jeden úkon právní služby činí 3 100 Kč.

2.2 Popěrné žaloby vzniklé z popření jiným věřitelem

Právo popřít pohledávku má vedle dlužníka insolvenčního správce rovněž každý jiný přihlášený věřitel. Pro popěrné úkony a popěrné žaloby jiných přihlášených věřitelů však platí – v porovnání s popíráním přihlášených pohledávek dlužníkem a insolvenčním správcem – některá zvláštní pravidla.

2.2.1 Mechanismus popření pohledávky jiným věřitelem

Přihlášení věřitelé mohou pohledávky ostatních přihlášených věřitelů popírat pouze písemně, a to pouze na stanoveném formuláři (srov. ust. § 200 odst. 1 IZ). Kromě toho, že z popěrného úkonu věřitele musí být zřejmé, zda se popírá pravost, výše nebo pořadí pohledávky, musí popěrný úkon rovněž splňovat i stejné obecné náležitosti jako žaloba podle občanského soudního řádu (o. s. ř.); jestliže popěrný úkon věřitele nebude splňovat předepsané náležitosti, insolvenční soud k němu nebude přihlížet a odmítne jej (použití ust. § 43 o. s. ř. je v tomto případě vyloučeno), tzn. že se z něj ani nestane incidenční žaloba (srov. ust. § 200 odst. 2 a 3 IZ). Podle ustálené judikatury přitom platí, že pokud „věřitel učiní podání na předepsaném formuláři pro popření pohledávky přihlášeným věřitelem a řádně jej vyplní, není z obsahového hlediska pochyb o tom, čeho se jím domáhá“¹²³, přičemž „z toho, že popírající věřitel nevtělí do formuláře pro popření pohledávky návrh na znění výroku rozhodnutí insolvenčního soudu, což

¹²¹ Obdobně např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 345/2019-26 ze dne 27. 5. 2019, nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 645/20 ze dne 23. 6. 2020.

¹²² Obdobně např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 18/2020-25 ze dne 21. 1. 2020.

¹²³ Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 3 VSPH 449/2014-B-19 ze dne 17. 7. 2014.

ostatně vzhledem k uspořádání formuláře ani učinit nemůže, nelze dovozovat, že by takové podání postrádalo některou ze zákonem požadovaných náležitostí“¹²⁴.

Jelikož v této fázi popěrný úkon věřitele ještě není incidenční žalobou, vztahuje se na něj (na rozdíl od zbylých popěrných žalob) i ust. § 80a IZ, tzn. že věřitel, kterému se podle zvláštního právního předpisu zřizuje datová schránka bez žádosti, je povinen popěrný úkon učinit výhradně formou podání datovou schránkou nebo v jiné elektronické podobě podepsané uznávaným elektronickým podpisem.

Popěrný úkon věřitele musí být rovněž učiněn včas. V případě konkursu a reorganizace musí být popěrný úkon doručen insolvenčnímu soudu nejpozději tři pracovní dny přede dnem konání přezkumného jednání o popřené pohledávce (srov. ust. § 200 odst. 2 IZ). Je-li dlužníkův úpadek řešen oddlužením, pak popěrný úkon věřitele musí být soudu doručen nejpozději do deseti dnů po uplynutí lhůty k přihlašování pohledávek, přičemž tato lhůta neskončí dříve než sedm dní ode dne zveřejnění přihlášky pohledávky v insolvenčním rejstříku.

Pokud je tedy popěrný úkon včasný a splňuje zákonem (IZ) předepsané náležitosti (tzn. soud jej neodmítne), stane se z něj incidenční žaloba, a to rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, nejdříve však po uplynutí deseti dnů od skončení přezkumného jednání, resp. je-li způsobem řešení úpadku oddlužení, tak po schválení zprávy o přezkumu (srov. ust. § 200 odst. 5 IZ). V praxi uvedené vypadá tak, že soudce nebo jiný referent příslušného insolvenčního senátu nechá podání – popěrný úkon přes (vyšší) podací oddělení zapsat jako incidenční žalobu. Výjimkou jsou popěrné úkony věřitelů učiněné za trvání reorganizace, neboť podle ust. § 336 odst. 4 IZ nemá takový popěrný úkon po dobu trvání reorganizace vliv na zjištění popřené pohledávky a účinným se stane až okamžikem právní moci rozhodnutí, kterým insolvenční soud přemění reorganizaci na konkurs.¹²⁵

2.2.2 Povinnost zaplatit jistotu na náklady řízení

Věřitel, jehož popěrný úkon se stal incidenční žalobou, je povinen u insolvenčního soudu složit jistotu na náklady řízení incidenčního sporu ve výši 10 000 Kč, a to ve lhůtě patnácti dnů po skončení přezkumného jednání o popřené pohledávce, přičemž nebylo-li v době konání přezkumného jednání o popřené

¹²⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 3 VSPH 449/2014-B-19 ze dne 17. 7. 2014.

¹²⁵ Srov. KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 1178.

pohledávce ještě rozhodnuto o způsobu řešení úpadku (což v praxi nebude častým případem), tak tato lhůta neskončí dříve než uplynutím deseti dnů od rozhodnutí o způsobu řešení úpadku (srov. ust. § 202 odst. 3 IZ). Povinnost složit jistotu nemá popírající věřitel po dobu trvání reorganizace, neboť (jak je uvedeno výše), jeho popěrný úkon nemá žádné účinky (srov. ust. § 202 odst. 6 IZ). Problematická se zákonem (IZ) stanovená patnáctidenní lhůta k zaplacení jistoty jeví při způsobu řešení úpadku oddlužením – podle ust. § 410 odst. 2 IZ přezkumné jednání končí skončením osobního jednání insolvenčního správce s dlužníkem; popírajícímu věřiteli však tento okamžik není znám a nemůže si být ani jist, kdy rozhodný moment nastane, neboť i když insolvenční správce zašle insolvenčnímu soudu oznámení o dnu konání přezkumného jednání a soud toto oznámení zveřejní v insolvenčním rejstříku, neznamená to, že uvedená informace bude v insolvenčním rejstříku zveřejněna „včas“, ani že se přezkumné jednání v uvedený den skutečně konalo (např. že nebylo odloženo na jiný termín).

Nebude-li jistota v patnáctidenní lhůtě složena, soud žalobu odmítne (viz ust. § 202 odst. 5 IZ). Podle ustálené judikatury¹²⁶ je lhůta pro složení jistoty při platbě prováděné bezhotovostním příkazem k úhradě zachována, jen je-li jistota připsána na účet příslušného insolvenčního soudu nejpozději posledního dne patnáctidenní lhůty.

Pravidla ohledně dalšího nakládání s takto složenou jistotou však zákon (IZ) nestanoví. Jelikož se jedná o jistotu, jejímž účelem má být pokrytí nákladů vniklých žalovanému při neúspěšné žalobě, tak se domnívám, že soud může v případě úspěšné žaloby popírajícímu věřiteli jistotu vrátit (resp. rozhodnout o vrácení) ihned, jakmile rozhodnutí ve věci samé nabyde právní moci. Jsem rovněž toho názoru, že k vrácení jistoty by mělo dojít v rámci incidenčního sporu (tedy v rejstříku ICm), ačkoliv jistota byla vlastně původně složena do rejstříku INS. Pro případ, že incidenční žaloba nebude úspěšná, teoreticky připadají v úvahu tři možnosti – i) soud v rámci ukládání povinnosti žalobci k náhradě nákladů řízení rovnou rozhodne o vyplacení jistoty úspěšnému žalovanému, ii) soud počká, až rozhodnutí ve věci samé nabude právní moci a poté sám z moci úřední rozhodne o vyplacení jistoty úspěšnému žalovanému, a iii) soud vyčká, zdali úspěšný žalovaný požádá o vyplacení složené jistoty.

¹²⁶ Např. usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 13/2019-44 ze dne 30. 5. 2019, usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 141/2018 ze dne 30. 5. 2019.

2.2.3 Povinnost zaplatit jistotu podle ust. § 202 odst. 4 IZ

Vedle povinnosti zaplatit na účet soudu jistotu na náklady řízení, která musí být ze zákona (IZ) složena vždy, může soud popírajícímu věřiteli současně uložit povinnost k úhradě jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla věřiteli popřené pohledávky nedůvodným popřením pohledávky (viz ust. § 202 odst. 4 IZ). Může tak však učinit pouze na návrh věřitele popřené pohledávky a jen za předpokladu, že popřený věřitel doložil, že mu vznik škody nebo újmy zjevně hrozí.

Lhůtu pro zaplacení jistoty stanoví ve svém rozhodnutí soud. Pokud nebude jistota ve stanovené lhůtě uhrazena, soud žalobu odmítne, a to zřejmě i za stavu, kdy by o uložení povinnosti ke složení jistoty nedošlo ihned na začátku řízení, ale až v jeho průběhu (srov. ust. § 202 odst. 4 a 5 IZ).

Pro nakládání s jistotou složenou podle ust. § 202 odst. 4 IZ zákon (IZ) výslovně stanoví přiměřené použití ustanovení občanského soudního řádu (o. s. ř.) o jistotě u předběžného opatření.

2.2.4 Soudní poplatek

Výše soudního poplatku bude stanovena podle stejných pravidel jako u incidenčních sporů vzniklých z popěrného úkonu věřitele a dlužníka, viz výše podkapitola 2.1.4.

2.2.5 Omezení popěrného úkonu věřitele

Pro popěrné úkony věřitelů platí dvě zásadní omezení. První se týká rozsahu popěrného úkonu, kdy věřitel po uplynutí lhůty k uplatnění popěrného úkonu již nemůže měnit důvod popření (viz ust. § 200 odst. 2 IZ). Druhým omezením je, že věřitel podle ust. § 200 odst. 6 IZ u vykonatelných pohledávek může jako důvod popření uplatnit pouze takové skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, přičemž důvodem popření nemůže být ani jiné právní posouzení věci.

2.2.6 Ukončení účasti popírajícího věřitele

Jestliže insolvenční soud v průběhu incidenčního sporu ukončí účast popírajícího věřitele v insolvenčním řízení (např. z důvodu uspokojení pohledávky spoludlužníkem mimo insolvenční řízení), lze v incidenčním sporu pokračovat jen k návrhu insolvenčního správce (srov. ust. § 161 odst. 2 IZ). Insolvenční správce se stane účastníkem incidenčního sporu namísto popírajícího

věřitele, a to již dnem, kdy insolvenčnímu soudu návrh na pokračování v řízení došel.

Navrhnout pokračování v incidenčním sporu může insolvenční správce soudu buď sám, anebo k výzvě insolvenčního soudu. Nepodá-li však insolvenční správce návrh na pokračování v řízení ve lhůtě určené mu soudem, soud řízení o incidenčním sporu zastaví.

2.2.7 Souběh popěrného úkonu věřitele a insolvenčního správce (či dlužníka)

Z pohledu insolvenčního práva může nastat značně složitá situace, popře-li pohledávku téhož věřitele insolvenční správce (nebo dlužník, případně oba) a zároveň jiný přihlášený věřitel.

Ačkoli zákon (IZ) výslovně připouští popření přihlášené pohledávky ze strany správce, dlužníka a jiného přihlášeného věřitele (viz ust. § 198 až § 200 IZ), zdá se, jako by nepředpokládal, že k těmto popřením může dojít paralelně, když řešení souběhu popření ze strany insolvenčního správce (resp. dlužníka nebo obou) a jiného přihlášeného věřitele zákon (IZ) neobsahuje. Jedná se podle mého názoru o zcela zásadní mezeru v právní úpravě, která může mít za určitých podmínek velmi neblahé důsledky pro účastníky insolvenčního řízení, když výsledek jednoho incidenčního sporu by zjednodušeně mohl ve svém důsledku znamenat, že popřená pohledávka byla zjištěna, výsledek druhého incidenčního sporu naopak že popřená pohledávka nebyla přihlášena po právu. Pro zjednodušení dále předpokládejme pouze popěrné právo správce, nikoliv dlužníka.

U vykonatelných pohledávek je problém o něco jednodušší, neboť žalobcem je vždy insolvenční správce a popírající věřitel; popřený věřitel je v obou incidenčních sporech žalovaným. Výrok soudu proto může vždy znít pouze buď tak, že se žaloba zamítá (pak je pohledávka zjištěna), nebo naopak že pohledávka popřeného věřitele není tzv. po právu. Problém může nastat, pokud soud jednu z žalob zamítne, a druhé vyhoví. Pro lepší představu připojuji následující přehledovou tabulku.

Tabulka 1: Vykonatelná pohledávka – příklad souběhu popření pravosti

Vykonatelná pohledávka – příklad souběhu popření pravosti	
1. spor popírající věřitel vs. popřený věřitel	výsledek sporu: žaloba se zamítá = pohledávka zjištěna
	výsledek sporu: pohledávka není po právu
2. spor insolvenční správce vs. popřený věřitel	výsledek sporu: žaloba se zamítá = pohledávka zjištěna
	výsledek sporu: pohledávka není po právu
výsledky obou incidenčních sporů a jejich dopad na zjištění pohledávky	1. žaloba se zamítá + 2. žaloba se zamítá = pohledávka zjištěna
	1. žaloba se zamítá + 2. pohledávka není po právu = ??? (popření bylo úspěšné, pohledávka není zjištěna?)
	1. pohledávka není po právu + 2. žaloba se zamítá = ??? (popření bylo úspěšné, pohledávka není zjištěna?)
	pohledávka není po právu + pohledávka není po právu = popření bylo úspěšné, pohledávka není zjištěna

Zdroj: vlastní

Při pohledu na tabulku se nabízí výklad, že zamítavé rozhodnutí automaticky neznamená, že pohledávka je tzv. po právu (resp. zjištěna), ale že značí toliko skutečnost, že správce nebo popírající věřitel nebyl se svou žalobou úspěšný, přičemž ke zjištění pohledávky může dojít až za situace, že jejímu zjištění nebrání jiný incidenční spor (tj. žádný související incidenční spor již neprobíhá a všechny související incidenční žaloby byly zamítnuty). Domnívám, že bohužel takový výklad ust. § 201 odst. 1 písm. d) a odst. 2 IZ není, minimálně ve vztahu k zamítnutí žaloby podané insolvenčním správcem, možný, neboť zákon (IZ) jasně říká, že pravomocným zamítnutím žaloby insolvenčního správce je pohledávka zjištěna. Řešením za současné právní úpravy podle mého názoru nemusí být ani spojení věcí ke společnému řízení, protože tím, že by se jednalo o dvě samostatně zahájená řízení, by žalobci neměli postavení nerozlučných společníků, a tedy povinnost unést břemeno tvrzení a důkazní by měl každý sám. Proto se domnívám, že *de lege feranda* by zákonodárce měl při souběhu popření ze strany insolvenčního správce (resp. dlužníka nebo obou) a jiného přihlášeného věřitele u vykonatelných pohledávek ideálně zavést zákonný přímus spojení takových incidenčních sporů s tím, že insolvenční správce a popírající věřitel by byli v postavení nerozlučných procesních společníků, a stanovit s tím související základní procesní postupy tak, aby v jediném řízení bylo o vícekrát popřené pohledávce jednoznačně rozhodnuto buď tak, že pohledávka po právu je, nebo není.

U nevykonatelných pohledávek je problém naopak o dost složitější, když popřený věřitel bude jak v pozici žalobce (v rozsahu popření insolvenčním

správce), tak žalovaného (v rozsahu popření jiným věřitelem). V nejhroším možném případě může nastat dokonce situace, kdy výrok soudu v jednom řízení bude znít tak, že pohledávka „je po právu“, a v druhém řízení že „po právu není“. Pro lepší představu opět připojuji ilustrativní přehledovou tabulku.

Tabulka 2: Nevykonatelná pohledávka – příklad souběhu popření pravosti

<i>Nevykonatelná pohledávka – příklad souběhu popření pravosti</i>	
1. spor popírající věřitel vs. popřený věřitel	výsledek sporu: žaloba se zamítá = pohledávka zjištěna
	výsledek sporu: popření bylo úspěšné = pohledávka není po právu
2. spor popřený věřitel vs. insolvenční správce	výsledek sporu: žaloba se zamítá = popření bylo úspěšné
	výsledek sporu: pohledávka je po právu
výsledky incidenčních sporů a jejich dopad na zjištění pohledávky	1. žaloba se zamítá + 2. žaloba se zamítá = ??? (pohledávka není i přes neúspěch popírajícího věřitele zjištěna?)
	1. žaloba se zamítá + 2. pohledávka je po právu = popření nebylo úspěšné, pohledávka je zjištěna
	1. pohledávka není po právu + 2. žaloba se zamítá = popření insolvenčního správce i popírajícího věřitele bylo úspěšné, pohledávka není zjištěna
	1. pohledávka není po právu + 2. pohledávka je po právu = ???

Zdroj: vlastní

Při pohledu na tabulku je evidentní, že v porovnání s vykonatelnými pohledávkami není nalezení řešení souběhu popření u nevykonatelných pohledávek (ať už podle současného znění zákona, nebo *de lege ferenda*) jednoduché a jako ideální se nejeví ani zákonný přímus spojení řízení ke společnému projednání, a to z důvodu, že popřený věřitel v řízeních vystupuje v pozici žalobce i žalovaného. Teoreticky takové řešení *de lege ferenda* samozřejmě uvažovat lze, avšak jednalo by se o postup značně nesystematický, neboť při „výlučném“ popření by popírající věřitel byl v postavení žalobce a při souběhu popření v postavení žalovaného.

2.3 Žaloby o určení pořadí pohledávky podle ust. § 203a IZ

Jak bylo uvedeno již výše, v insolvenčním řízení se rozlišují tři (resp. čtyři) kategorie pohledávek – i) pohledávky uplatňované podáním přihlášky, ii) pohledávky za majetkovou podstatou, iii) pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, a iv) pohledávky, které se v insolvenčním řízení neuspokojují při žádném ze způsobů řešení úpadku. O charakteru pohledávky, tj. do které kategorie má být pohledávka zařazena, zpravidla není sporu, nicméně vyvstanou-li pochybnosti o tom, do které kategorie

věřitelem uplatňovaná pohledávka patří, tak insolvenční soud uloží věřiteli takové pohledávky, aby ve lhůtě třiceti dnů od doručení soudní výzvy podal u insolvenčního soudu žalobu na určení pořadí uplatněné pohledávky (viz. ust. § 203a odst. 1 IZ). Výzvu podle ust. § 203a IZ může soud zaslat sám z vlastní iniciativy nebo na návrh insolvenčního správce, přičemž na návrh insolvenčního správce by tak měl učinit vždy. Záměrně uvádím podmiňovací způsob, jelikož občas je možné se setkat s návrhem insolvenčního správce na postup insolvenčního soudu podle ust. § 203a IZ v situacích, na které ust. § 203a IZ nedopadá (např. při uplatnění zapodstatové pohledávky vzniklé po úpadku dlužníka, kterou insolvenční správce s dispozičním oprávněním nechce uspokojit z majetku náležejícího do majetkové podstaty).

2.3.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace

Aktivně věcně legitimován k podání žaloby je pouze věřitel, o jehož pohledávku se jedná (žalobu podanou jinou osobou soud odmítne postupem dle ust. § 160 odst. 4 IZ), přičemž žaloba musí vždy směřovat proti insolvenčnímu správci.

2.3.2 Včasnost podání žaloby

Lhůta pro podání žaloby je zákonem (IZ) stanovena na třicet dnů od doručení výzvy soudu (viz výše). Opožděnou žalobu soud podle ust. § 160 odst. 4 IZ odmítne.

2.3.3 Výše soudního poplatku a náhrada nákladů řízení

Jelikož jsou incidenční spory zahájené podle ust. § 203a IZ incidenčními spory podle § 159 odst. 1 písm. a) IZ, aplikují se na ně stejná pravidla jako u incidenčních sporů vzniklých z popěrných úkonů věřitele a dlužníka (viz výše podkapitola 2.1).

3 Spory o vyloučení majetku z majetkové podstaty

Vylučovací žaloba (tj. incidenční spor podle ust. § 159 odst. 1 písm. b) IZ) v insolvenčním řízení zjednodušeně řečeno slouží k tomu, aby třetí osoba odlišná od dlužníka, která tvrdí, že má právo k majetku sepsanému do majetkové podstaty dlužníka, své právo uplatnila.

Vylučovací spory vznikají na základě vytvoření soupisu majetkové podstaty insolvenčním správcem.¹²⁷ Soupis majetkové podstaty vyhotovuje insolvenční správce a jedná se o listinu, do níž se zapisuje veškerý majetek (tj. věci, práva, pohledávky a jiné majetkové hodnoty) náležející do majetkové podstaty, a to včetně majetku, který nenáleží dlužníku nebo jehož zahrnutí do majetkové podstaty je sporné (srov. ust. § 217 odst. 1 a § 224 odst. 1 IZ). V této souvislosti je třeba si uvědomit, že soupis majetkové podstaty může být za trvání insolvenčního řízení doplňován, proto k podání vylučovací žaloby může dojít až po několika letech od zjištění úpadku dlužníka.

Vylučovací žalobou a incidenčním sporem není žádost dlužníka podle ust. § 226 IZ o vynětí majetku z majetkové podstaty (srov. ust. § 225 odst. 2 IZ).¹²⁸

3.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace

Aktivně věcně legitimována k podání vylučovací žaloby je pouze osoba, která tvrdí, že označený majetek neměl být do soupisu majetkové podstaty dlužníka zahrnut proto, že to vylučuje její právo k tomuto majetku (srov. ust. § 225 odst. 1 IZ). Takový právem je především vlastnické právo, může jím být ale rovněž např. právo oprávněného držitele nebo nepravého dědice¹²⁹. Pro úplnost je třeba dodat, že zákon teoreticky přiznává aktivní věcnou legitimaci také osobám, které tvrdí, že označený majetek neměl být do soupisu zahrnut proto, že existuje „jiný důvod, pro který neměl být do soupisu zahrnut“ (srov. ust. § 225 odst. 1 IZ). Sám zákon (IZ) ovšem ani příkladem neuvádí, co by oním „jiným důvodem“ mělo být; důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu (IZ)¹³⁰ rovněž mlčí a dosavadní judikatura naopak vymezuje, co všechno „jiným

¹²⁷ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 619.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ DRÁPAL, Ljubomír a Jaroslav BUREŠ, ref. 17, s. 2220-22021.

¹³⁰ Sněmovní tisk 1120 (vládní návrh insolvenčního zákona). 2005. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=1120>.

důvodem“ není¹³¹. Domnívám se, že se jedná o obsolentní ustanovení, které je v praxi pouze prázdnu množinou případů. Už ze své povahy totiž předmětem vylučovacích žalob (a to nejen v insolvenčním řízení, ale obdobně i v řízení exekučním) jsou práva, která jejich nositele opravňují požadovat od každého, aby do nich neoprávněně nezasahoval¹³². Toto umožňují pouze tzv. práva věcná, přičemž vylučovací žaloby mající základ ve věcných právech, se podřadí vždy pod část ust. § 225 odst. 1 IZ hovořící o osobě, která tvrdí, že označený majetek do soupisu majetkové podstaty dlužníka neměl být zahrnut proto, že to vylučuje její právo k tomuto majetku. Vzhledem k tomu, že bylo judikováno¹³³, že „jiným důvodem“ může být pouze důvod právní, nikoliv důvody morální, sociální, anebo ekonomické, nejví se mi jako možné pod tuto možnost podřadit žádné praktické situace.

Je na místě doplnit, že aktivní věcnou legitimaci k podání vylučovací žaloby nemá ze zákona (IZ) osoba, která má povinnost vydat plnění z neúčinného právního úkonu (viz ust. § 239 odst. 4 IZ)¹³⁴.

S aktivní věcnou legitimací rovněž souvisí případné odmítnutí žaloby podle ust. §160 odst. 4 IZ z důvodu, že byla podána osobou neoprávněnou. Odmítnutí žaloby ihned na počátku řízení z důvodu, že nebyla podána osobou oprávněnou, nebude příliš častým případem, neboť tato skutečnost (tj. neoprávněnost) by musela být zřejmá přímo ze samotné žaloby a bez nutnosti provádět jakékoliv dokazování¹³⁵. Byl-li by závěr o tom, že žalobci právo k majetku, jehož vyloučení z majetkové podstaty se domáhá, nesvědčí až výsledkem provedeného dokazování, tak výsledkem řízení bude rozsudek, kterým soud žalobu zamítne. Jako příklad, kdy by bylo možno žalobu usnesením odmítnout z důvodu, že byla podána osobou neoprávněnou, lze uvést situaci, kdy by žalobu podal sám insolvenční dlužník nebo by žalobce (třetí osoba) nijak

¹³¹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 44/2018 ze dne 30. 3. 2020, rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 142/2018 ze dne 27. 6. 2019.

¹³² DRÁPAL, Ljubomír a Jaroslav BUREŠ, ref. 17, s. 2220.

¹³³ Např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 101/2014-14 ze dne 20. 7. 2017, rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 683/2011 ze dne 29. 10 2015.

¹³⁴ Srov. KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 899.

¹³⁵ Obdobně např. usnesení Vrchního soud v Praze č. j. 103 VSPH 589/2014-112 ze dne 23. 10. 2015.

netvrdil, že má ke spornému majetku právo, jež vylučuje jeho zařazení do majetkové podstaty dlužníka¹³⁶.

Jde-li o pasivní věcnou legitimaci, tak vylučovací žaloba vždy směřuje proti insolvenčnímu správci (tzn. i pokud má dispoziční oprávnění k majetkové podstatě dlužník).

3.2 Včasnost podání žaloby

Jestliže insolvenční správce sepíše do majetkové podstaty dlužníka majetek, o kterém mu je známo, že jeho zahrnutí do majetkové podstaty je sporné je mimo jiné povinen osobu, která by k majetku uplatňovat právo, o tomto písemně vyrozumět. Lhůta pro podání vylučovací žaloby je pak 30 dnů ode dne doručení tohoto vyrozumění (srov. ust. § 224 odst. 1 a § 225 odst. 2 IZ). Připomínám, že se opět jedná o lhůtu hmotněprávní, tzn. že žaloba musí být nejpozději poslední den lhůty doručena insolvenčnímu soudu. Nebude-li žaloba u soudu podána včas, soud žalobu postupem podle ust. § 160 odst. 4 IZ pro opožděnost odmítne. Způsobilou započít běh lhůty pro podání žaloby je však pouze řádné vyrozumění o soupisu, tj. vyrozumění splňující veškeré zákonem náležitosti (označení insolvenční věci, specifikaci majetku pojatého do soupisu, poučení o možnosti podat vylučovací žalobu, délce a počátku běhu lhůty k jejímu podání a o následcích zmeškání lhůty k jejímu podání, uvedení osoby, vůči které má žaloba směřovat)¹³⁷ a které bylo řádně doručeno. Pokud vyrozumění o soupisu majetku do majetkové podstaty dlužníka tyto náležitosti nesplňuje, tak nezakládá počátek běhu lhůty, a v důsledku toho ani následek podle ust. § 160 odst. 4 IZ.¹³⁸

Obdobně lhůta k podání vylučovací žaloby nezačne běžet, pokud insolvenční správce osobu uplatňující právo k majetku sepsanému do majetkové podstaty opomene z jakéhokoliv důvodu vyrozumět. Lhůta pro podání žaloby je zachována i tehdy, podá-li žalobce žalobu dříve, než mu je doručeno vyrozumění o soupisu doručeno.

Samostatně je počátek běhu lhůty pro podání vylučovací žaloby stanoven pro případy, kdy byla pravomocným rozhodnutím soudu zjištěna neplatnost právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka. Ačkoliv obecně platí, že majetkový prospěch získaný plněním z neplatného právního úkonu by

¹³⁶ Obdobně např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 900/2015-38 ze dne 28. 12. 2015, usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 377/2016-74 ze dne 12. 5. 2016.

¹³⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 4034/2011 ze dne 31. 5. 2012.

¹³⁸ Srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 13 VSOL 26/2016-93 ze dne 31. 3. 2016.

měl být (k žádosti) vydán, insolvenční správce může vydání majetkového prospěchu získaného plněním z neplatného právního úkonu odmítnout. Lhůta pro podání vylučovací žaloby pak činí 30 dnů ode dne, kdy bylo osobě, která o vydání majetkového prospěchu žádá, doručeno písemné vyrozumění insolvenčního správce o odmítnutí její žádosti (srov. ust. § 233 odst. 1 a 2 IZ). Vydání majetkového prospěch získaného plněním z neplatného právního úkonu se lze domáhat vylučovací žalobou, i pokud insolvenční správce na žádost o jeho vydání v přiměřené lhůtě vůbec nereagoval.

3.3 Soudní poplatek

Výše soudního poplatku za podanou vylučovací žalobu bude záviset na charakteru a množství majetku, jehož vyloučení se bude žalobce domáhat. Podle položky 13 Sazebníku soudních poplatků bude soudní poplatek činit 5 000 Kč za každou nemovitou věc, 15 000 Kč za každý obchodní závod nebo jeho organizační složku, za ostatní majetek pak souhrnně 2 000 Kč.

3.4 Možnost vydání výzvy podle ust. § 114b o. s. ř.

U incidenčního sporu vyvolaného vylučovací zpravidla nebudou podmínky pro vydání výzvy dle ust. § 114b o. s. ř., resp. rozsudku pro uznání z důvodu fikce uznání nároku dle ust. § 114b odst. 5 ve spojení s ust. § 153a o. s. ř. Důvodem je skutečnost, že vylučovací žaloba je součástí zahájeného insolvenčního řízení, přičemž insolvenčního správce coby žalovaný své stanovisko v podstatě dal najevo již tím, že sporný majetek do majetkové podstaty sepsal (a případně osobu, která by k tomu majetku mohla uplatňovat svá práva, o tomto písemně vyrozuměl).¹³⁹

3.5 Výrok ve věci samé

Výrok soudu ve věci samé může být v podstatě pouze dvojího charakteru. Pokud soud vylučovací žalobě nevyhoví, tak ji rozsudkem zamítne. Jestliže soud naopak bude chtít žalobě vyhovět, pak bude výrok rozsudku znít např. „ze soupisu majetkové podstaty dlužníka se vylučuje ... (specifikace vylučovaného majetku)“. Majetek, který je z majetkové podstaty vylučován musí být samozřejmě jednoznačně identifikovatelný, přičemž v incidenčním řízení je zvykem, že kromě

¹³⁹ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 296/2013-47 ze dne 12. 11. 2013, usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 596/2016-35 ze dne 6. 12. 2016.

obecné specifikace se uvádí pro lepší orientaci i pořadové číslo, pod kterým byl předmětný majetek do majetkové podstaty sepsán.

3.6 Obecný předpoklad úspěchu vylučovací žaloby

Úspěch vylučovací žaloby samozřejmě vždy záleží na konkrétních okolnostech každého konkrétního případu. Judikaturou Nejvyššího soudu ČR¹⁴⁰ byly nicméně stanoveny určité obecné předpoklady, které musí splněny vždy, aby na základě konkrétních podmínek případu mohlo být žalobě vůbec vyhověno. Vedle již výše zmíněných předpokladů včasnosti žaloby a skutečností, že žaloba byla podána osobou oprávněnou, žalovaným je insolvenční správce a označený majetek byl insolvenčním správcem sepsán do majetkové podstaty dlužníka, se dále jedná o podmínky, že v době rozhodování soudu jednak trvají účinky rozhodnutí o úpadku¹⁴¹ a sporný majetek je stále sepsán v majetkové podstatě. Jsou-li všechny shora uvedené podmínky splněny, zbývá žalobci pro úspěch ve věci pouze prokázat, že označený majetek neměl být do majetkové podstaty sepsán, což v sobě zahrnuje i prokázání práva, které soupis předmětného majetku vylučuje.

3.7 Náhrada nákladů řízení

Při ukládání povinnosti k náhradě nákladů řízení některému z účastníků postupuje soud podle ust. § 137 až 151 o. s. ř., přičemž byl-li některý z účastníků řízení zastoupen advokátem, pak tarifní hodnotou, z níž se sazba odměny za jeden úkon právní služby dle ust. § 7 AT určuje, je částka 50 000 Kč dle ust. § 9 odst. 4 písm. c) AT¹⁴², tzn. že jeden (celý) úkon právní služby činí 3 100 Kč.

Povinnost k náhradě nákladů řízení lze uložit i neúspěšnému insolvenčnímu správci coby žalovanému.

3.8 Žaloba o hlavní intervenci podle ust. § 91a o. s. ř.

Žaloba o hlavní intervenci podle ust. § 91a o. s. ř. je možností, jak může postupovat třetí osoba (tj. osoba odlišná od žalobce a žalovaného), která si činí nárok na věc nebo právo, o nichž již pobíhá řízení mezi jinými osobami. Žaloba

¹⁴⁰ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR č.j. 29 ICdo 44/2018-564 ze dne 30. 3. 2020.

¹⁴¹ Odborná literatura však často mylně namísto trvajících účinků úpadku váže úspěch ve věci na trvalí účinky konkursu – srov. KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 853; HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 843.

¹⁴² Obdobně např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 435/2014-123 ze dne 18. 12. 2014, usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 2738/2013 ze dne 26. 2. 2014, usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 13/2013 ze dne 27. 6. 2013.

o hlavní intervenci je u vylučovací žaloby v zákonných mezích (o. s. ř.) přípustná a v poměrech vylučovací žaloby znamená, že probíhá-li již incidenční spor, v němž žalobce č. 1 žaluje insolvenčního správce na vyloučení určitého majetku z majetkové podstaty, tak hlavní intervent coby žalobce č. 2 žaluje původního žalobce č. 1 (zde v postavení žalovaného) a insolvenčního správce.

Pro žalobu o hlavní intervenci se zcela uplatní pravidla stanovená občanským soudním řádem (o. s. ř.) a související judikatura pro civilní sporné řízení.

3.9 Souběh incidenční žaloby o určení vlastnictví a vylučovací žaloby

Ačkoliv otázka vlastnického práva by se měla řešit primárně jako předběžná otázka v rámci žaloby na vyloučení určitého majetku z majetkové podstaty, může se v praxi stát, že bude paralelně s vylučovací žalobou probíhat rovněž incidenční spor o určení vlastnictví k těmto majetku. Pokud taková situace nastane, zastává Nejvyšší soud ČR názor, že „je namístě zvažovat, zda řízení o vylučovací žalobě nemá být přerušeno dle § 109 odst. 2 písm. c/ o. s. ř. proto, že probíhá řízení (řízení o určení vlastnictví), v němž je řešena otázka, která může mít význam pro rozhodnutí soudu“¹⁴³. Jedná se tak o jednu z výjimek, kdy je přerušeno řízení o incidenční žalobě důvodné.

3.10 Možnost okamžité účinnosti nepravomocného rozhodnutí

Podání vylučovací žaloby má zásadní dopad na běh insolvenčního řízení, když již od počátku běhu lhůty k podání žaloby (viz výše) až případně do pravomocného rozhodnutí o podané žalobě nesmí insolvenční správce sporný majetek zpeněžit, ani s ním – vyjma odvracení bezprostředně hrozící újmy nebo souhlasu žalobce – jakkoliv nakládat (srov. ust. § 225 odst. 4 IZ). Bohužel tento princip, jehož smyslem je chránit třetí osoby, jejichž právo k majetku vylučuje jeho soupis do majetkové podstaty dlužníka, bývá v praxi často zneužíván k „šikanózním“ žalobám¹⁴⁴, obstrukcím a prodlužování samotného insolvenčního řízení.

Zákonodárce proto v ust. § 225 odst. 5 IZ dává soudu možnost, aby spolu s rozhodnutím, jímž vylučovací žalobu zamítl, řízení o ní zastavil nebo ji odmítl, z důvodů zvláštního zřetele hodných rovněž (zpravidla samostatným výrokem)

¹⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 169/2017 ze dne 30. 4. 2019.

¹⁴⁴ Obdobně např. HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 842.

určil, že insolvenční správce může ještě před pravomocným skončením¹⁴⁵ incidenčního řízení přistoupit ke zpeněžení nebo jinému nakládání s majetkem, jenž byl předmětem vylučovací žaloby (byť ze samotného výtěžku zpeněžení mohou být věřitelé v insolvenčním řízení uspokojeni až po pravomocném skončení řízení).

3.11 Vydání výtěžku zpeněžení namísto původního majetku

Pokud by byl v insolvenčním řízení zpeněžen majetek, ohledně kterého by následně vyšlo najevo, že do majetkové podstaty dlužníka nepatřil, má její vlastník právo domáhat se vydání výtěžku ze zpeněžení takového majetku (srov. ust. § 225 odst. 6 IZ). Došlo-li nejdříve ke zpeněžení majetku a až následně by svoje vlastnické právo uplatnil původní „pravý“ vlastník, pak tento bude vylučovací žalobou uplatňovat namísto vydání zpeněženého majetku přímo vydání výtěžku. Došlo-li by ke zpeněžení postupem podle ust. § 225 odst. 5 IZ, pak bude zpravidla vhodné (mimo jiné z důvodu procesní ekonomie) navrhnout (ze strany žalobce) a povolit (ze strany soudu)¹⁴⁶ změnu žaloby tak, že namísto vyloučení původního majetku z majetkové podstaty bude navrhováno vyloučení výtěžku.

¹⁴⁵ Tzn. zejména bylo by řízení o „šikanózní“ žalobě prodlužováno ještě odvolacím řízením.

¹⁴⁶ Srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 294/2016-121 ze dne 30. 5. 2016.

4 Spory o vypořádání společného jmění manželů

Majetek dlužníka náleží do majetkové podstaty dlužníka i za situace, je-li ve společném jmění dlužníka a jeho manžela (srov. ust. § 205 odst. 1 a 3 IZ). Tato právní konstrukce brání především tomu, aby se dlužníkův manžel domáhal skrze vylučovací žalobu vyloučení majetku náležejícího do nevypořádaného společného jmění dlužníka a tohoto manžela z majetkové podstaty dlužníka¹⁴⁷.

K vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela může samozřejmě za podmínek stanovených zákonem (IZ) dojít i dohodou (viz ust. § 270 a § 271 IZ). Nedojde-li však k vypořádání společného jmění dohodou, je nutné přistoupit k jeho vypořádání soudní cestou, k čemuž má sloužit incidenční spor podle ust. §159 odst. 1 písm. c) IZ.

Spory o vypořádání společného jmění patří obecně ke skutkově i právně nejtěžším sporům civilního sporného řízení, a bohužel podle mého názoru poslední velká novela insolvenčního zákona (IZ) účinná od 1. 6. 2019 celou problematiku ještě více zkomplikovala a znepřehlednila, jak bude popsáno níže.

4.1 Věcná příslušnost soudu

První zásadní otázka, kterou je potřeba při vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela vyřešit, zní „který soud je věcně příslušný k vedení takového soudního řízení“? O dost jednodušší situace bude při řešení úpadku konkursem; v případě řešení úpadku dlužníka oddlužením naopak lze narazit na spoustu problémů, které doposud nemají jednoznačné řešení.

4.1.1 Věcná příslušnost soudu při řešení úpadku konkursem

Bylo-li řízení o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela zahájeno ještě před prohlášením konkursu na majetek dlužníka, pak jsou k řízení věcně příslušné okresní soudy. Řízení o vypořádání společného jmění manželů patří k řízením, která se nepřerušují ani podle ust. § 140a IZ¹⁴⁸, ani podle ust. § 263 IZ (viz ust. § 266 odst. 1 písm. c) IZ). Prohlášením konkursu na majetek dlužníka tak do již zahájených řízení o vypořádání společného jmění manželů vstupuje namísto dlužníka jeho insolvenční správce (viz ust. § 273

¹⁴⁷ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 813.

¹⁴⁸ Obdobně např. rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 809/2016-44 ze dne 30. 3. 2017.

odst. 1 IZ). Takové řízení není incidenčním sporem podle ust. §159 odst. 1 písm. c) IZ.

Dojde-li ovšem k zahájení řízení o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela až po prohlášení konkursu na majetek dlužníka (ať už v důsledku dříve zaniklého, ale nevypořádaného společného jmění manželů nebo v důsledku ust. § 268 odst. 1 IZ, dle kterého prohlášením konkursu zaniká za trvání manželství společné jmění dlužníka a jeho manžela), jedná se o incidenční spor podle ust. §159 odst. 1 písm. c) IZ, k jehož vedení jsou věcně příslušné insolvenční (krajské) soudy.

4.1.2 Věcná příslušnost soudu při řešení úpadku oddlužením

Až do velké novely insolvenčního zákona (IZ) účinné od 1. 6. 2019 platilo, že společné jmění dlužníka a jeho manžela automaticky ze zákona (IZ) zanikalo pouze u konkursu nebo u oddlužení jednotlivce formou zpeněžení majetkové podstaty (viz ust. § 408 odst. 1 IZ). V případě společného oddlužení manželů formou zpeněžení majetkové podstaty společné jmění manželů – dlužníků nezanikalo. Uvedené platí i po 1. 6. 2019.

Od 1. 6. 2019 však právní úprava nezná jako formou oddlužení dřívější „samostatný“ splátkový kalendář, když nově je možné pouze oddlužení splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty. Nová forma oddlužení tak vedle pravidelných měsíčních splátek dlužníka na oddlužení počítá i se zpeněžením v podstatě veškerého majetku dlužníka, vyjma chráněného obydlí. Podle ust. § 409 odst. 2 IZ přitom platí, že uložil-li insolvenční soud při oddlužení splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty dlužníku povinnost vydat majetek ke zpeněžení, použije se pro oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty obdobně ust. § 408 odst. 1 IZ, dle kterého dále platí, že ohledně majetku náležícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení platí obdobně ustanovení tohoto zákona (IZ) o účincích prohlášení konkursu, včetně zániku společného jmění dlužníka a jeho manžela. Ne vždy však dlužník disponuje majetkem, který by mu soud v usnesení o schválení oddlužení formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty mohl uložit k vydání ke zpeněžení. Domnívám se, že předmětné ustanovení znamená, že pokud insolvenční soud v usnesení o schválení oddlužení uloží dlužníku (jednotlivci) povinnost vydat majetek ke zpeněžení, pak společné jmění dlužníka a jeho manžela zaniká; pokud ale v usnesení o schválení oddlužení

takováto povinnost dlužníku uložena není (ať už proto, že dlužník nic nevlastní, nebo se jedná o chráněné obydlí, nezpeněžitelné majetek apod.), pak jeho společné jmění manželů nezaniká. V případě společného oddlužení manželů by dle mého názoru analogicky podle ust. § 409 odst. 2 a § 408 odst. 1 IZ společné jmění manželů zanikat nemělo ani u oddlužení formou splátkového kalendáře se zpeněžení majetkové podstaty.

Při srovnání se řešením úpadku formou konkursu, tak může nastat mnohem více variant:

- a) společného jmění dlužníka a jeho bývalého manžela zaniklo ještě před schválením oddlužení, ale doposud nebylo vypořádáno, přičemž řízení o vypořádání společného jmění manželů mohlo, ale nemuselo již být u obecného soudu zahájeno;
- b) společné jmění dlužníka a jeho manžela zaniklo v důsledku ust. § 409 odst. 2 a § 408 odst. 1 IZ;
- c) společné jmění dlužníka a jeho manžela zaniklo z důvodu rozvodu až za trvání insolvenčního řízení, protože k jeho zániku podle ust. § 409 odst. 2 a § 408 odst. 1 IZ nedošlo.

Jde-li o možnost a) s tím, že řízení o vypořádání společného jmění manželů již bylo u okresního soudu zahájeno ještě před schválením oddlužení, domnívám se, že by se mělo postupovat analogicky jako v případě konkursu, tedy řízení by u okresního soudu mělo i nadále pokračovat, přičemž by se nejednalo o incidenční spor.¹⁴⁹ Ve zbytku se domnívám, že věcně příslušné by měly být insolvenční soudy a že by spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela měly být incidenčním sporem. Důvodů je hned několik. Za prvé, ust. § 159 odst. 1 písm. c) IZ neomezuje tento okruh incidenčních sporů pouze na konkurs. Ještě před 1. 6. 2019 část odborné veřejnosti zastávala názor¹⁵⁰, že spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela jsou incidenčním sporem pouze došlo-li k jeho zániku v souvislosti s prohlášením konkursu nebo schválením oddlužení zpeněžením majetkové podstaty; ostatní spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela nesplňovaly dle tohoto názoru podmínku podle ust. § 2 písm. d) IZ, konkrétně že se nejednalo o spory vyvolané insolvenčním řízením. Domnívám se, že tento právní názor není správný (osobně bych formulaci „spory vyvolané insolvenčním řízením“ vykládala širěji) a navíc je

¹⁴⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 11/2006 ze dne 29. 2. 2016.

¹⁵⁰ Např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 712/2016-21 ze dne 6. 10. 2016.

po 1. 6. 2019 již neudržitelný. Jak je uvedeno již výše, k zániku společného jmění manželů může za trvání oddlužení dojít z různých důvodů, přičemž velice záleží i na tom, zda byla dlužníkovi usnesením o schválení oddlužení uložena i povinnost vydat ke zpeněžení nějaký majetek. Lpění na užším výkladu ust. § 2 písm. d) IZ by vedlo k obrovské roztržičnosti pravomocí mezi okresními a krajskými soudy ohledně rozhodování jedné problematiky¹⁵¹, což není zcela žádoucí. Dalšími argumenty (byť spíše *de lege ferenda*), proč veškeré spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela podřadit pod incidenční spory je dohled nad dlužníkem a stále narůstající složitost insolvenčního řízení, které řízení o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela zásadním způsobem ovlivňuje (od samotného způsobení zániku společného jmění manželů, přes aktivní a pasivní věcnou legitimaci, vliv dispozičních oprávnění apod.), přičemž obecné soudy (i přes zásadu *iura novit curia*) samozřejmě ve srovnání se soudy insolvenčními odborníky na tuto problematiku nejsou.

4.2 Aktivní a pasivní věcná legitimace

Ohledně aktivní a pasivní věcné legitimace platí již několikrát výše uvedené, že o dost jednodušší situace bude při řešení úpadku konkursem, zatímco při řešení úpadku dlužníka oddlužením bude praxe narážet na spoustu problémů bez jednoznačných řešení. Jinak samozřejmě obecně platí, že bude-li žaloba podána osobou neoprávněnou, soud ji podle ust. § 160 odst. 4 IZ odmítne¹⁵².

4.2.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace při řešení úpadku konkursem

Při řešení úpadku konkursem je k podání incidenční žaloby na vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela ze zákona (IZ) aktivně věcně legitimován insolvenční správce dlužníka (srov. ust. § 270 odst. 1 IZ). Pasivně věcně legitimovaný je manžel dlužníka.

¹⁵¹ V této souvislosti je navíc třeba připomenout, že po 1. 1. 2014 došlo k zásadní změně v pravidlech vypořádání společného jmění manželů, kdy charakter podání žalovaného, kterým navrhuje vypořádat další aktiva a pasiva, není vyjádřením, ale vzájemným návrhem podle § 97 o. s. ř. (srov. HÁJKOVÁ, Šárka. Vypořádání společného jmění manželů „po novu“. *Právní prostor* [online]. 2019 [cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/nazory/postrehy-sarky-hajkove/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-po-novu?fbclid=IwAR3c_9IsNmXjMwCaYj0PmZuieXEL44XjXh3-ygMOQ3rar9RbNUoP0oFsMpU; rozsudek Nejvyššího soudu ČR č. j. 22 Cdo 1447/2019-217 ze dne 26. 6. 2019). Při nesprávném výkladovém uchopení celé problematiky by tak také mohla nastat situace, kdy by část společného jmění dlužníka a jeho manžela byla řešena u krajského (insolvenčního) soudu a část u okresního (obecného) soudu.

¹⁵² Obdobně např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 519/2019-19 ze dne 13. 8. 2019.

Judikatura nicméně dovodila¹⁵³, že jestliže manžel dlužníka je přesvědčen o tom, že insolvenční správce vyhodnotil nesprávně rozsah závazků dlužníka v poměru k hodnotě společného jmění manželů, a v důsledku toho zahrnul do majetkové podstaty celý majetek ve společném jmění manželů, a takto ho také sepsal s tím, že podle § 274 IZ se jeho vypořádání neprovede, pak je oprávněn podat sám u soudu žalobu na vypořádání zaniklého společného jmění manželů. Pasivně věcně legitimovaný pak je naopak insolvenční správce.

4.2.2 Aktivní a pasivní věcná legitimace při řešení úpadku oddlužením

Při řešení úpadku oddlužením však zákon (IZ) jednoznačnou odpověď ohledně aktivní a pasivní věcné legitimace u sporů podle ust. § 159 odst. 1 písm. c) IZ nedává, přičemž od 1. 6. 2019 zatím neuplynula dostatečně dlouhá doba na to, aby se ohledně těchto otázek utvořila (ustálená) judikatura. Podle mého názoru z insolvenčního zákona (IZ), v návaznosti na zákonnou analogii s konkursem (srov. ust. § 409 odst. 2 a § 408 odst. 1 IZ), vyplývá, že insolvenční správce je aktivně věcně legitimován k podání žaloby tam, kde bylo schváleno oddlužení formou čistého zpeněžení majetkové podstaty nebo formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, ve kterém soud dlužníkovi uložil povinnost vydat tam specifikovaný majetek. Pasivně věcně legitimován pak bude manžel dlužníka. Nedomyšlenost stávající právní úpravy se pak ovšem plně projeví v tom, že insolvenční správce zpravidla nebude navrhopvat vypořádání celého zaniklého společného jmění dlužníka a jeho manžela, když předmětem žalobního návrhu bude toliko majetek ve společném vlastnictví manželů, který byl dlužníkovi uložen k vydání. Vystává tedy otázka ohledně vypořádání zbytku zaniklého společného jmění dlužníka a jeho manžela. Při striktním výkladu analogické aplikace ustanovení o konkursu (která navíc samozřejmě ze své povahy nezohledňuje případné rozložení dispozičního oprávnění) ovšem nelze než dospět k závěru, že aktivně věcně legitimován je pouze insolvenční správce (srov. ust. § 409 odst. 2 a § 408 odst. 1 ve spojení s ust. § 270 odst. 1 IZ), což je vůči dlužníkovi a jeho manželovi poměrně přísné. Tuto zřejmě zákonodárcem nezamýšlenou tvrdost zákona by zřejmě šlo překlenout výkladem a rozhodovací praxí soudů tak, že by se ve zbytku nevypořádaného společného jmění manželů aktivní věcná legitimace přiznala i dlužníkovi a jeho manželovi, nejedná se však o cestu ideální a navíc hrozí vývoj zcela nekonceptní rozhodovací praxe. Je třeba

¹⁵³ Např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 48/2012-152 ze dne 20. 2. 2013.

si totiž uvědomit, že fakticky nejde o pouhé přiznání nebo nepřiznání aktivní věcné legitimace dlužníkovi (příp. jeho manželovi), ale i o spoustu souvisejících otázek jako platnost smluv o zúžení či rozšíření rozsahu společného jmění manželů, nebo dohod o vypořádání společného jmění manželů (srov. ust. § 269 odst. 1 IZ). V neposlední řadě pak má vše shora uvedené potenciálně dokonce nepřímý dopad i na rozvodové řízení, konkrétně na tzv. nesporné rozvody, kde jednou z podmínek je dohoda manželů na úpravě jejich majetkových poměrů pro dobu po rozvodu (viz ust. § 757 odst. 1 písm. c) OZ). Od 1. 6. 2019 totiž může častěji docházet k situaci, kdy společné jmění manželů zanikne ještě před samotným rozvodovým řízením v důsledku řízení insolvenčního, avšak ani ke dni vydání rozhodnutí v rozvodovém řízení nebude v rámci insolvenčního řízení vypořádáno; pokud budeme opět analogicky aplikovat konkursní ust. § 269 odst. 1 a § 270 odst. 1 IZ, pak dlužník nemůže nikdy platně dohodu o úpravě majetkových poměrů po rozvodu uzavřít. Jinými slovy, chtěl-li by dlužník splňovat podmínky pro nesporný rozvod, musel by minimálně částečně dohodu o úpravě majetkových poměrů pro dobu po rozvodu uzavřít za dlužníka jeho insolvenční správce.

Připustili-li bychom možnost, kdy incidenčními spory o vypořádání společného jmění manželů by byla i ta řízení, kde k zániku společného jmění dlužníka (popř. dlužníků) nedošlo v přímé souvislosti s insolvenčním řízením (viz výše kapitola 4.1.2), ale až za trvání insolvenčního řízení v důsledku rozvodu, pak by aktivně věcně legitimován byl kterýkoliv z obou manželů a pasivně věcně legitimován druhý z nich.

Zbývá dodat, že vše shora uvedené v kapitolách 4.1 a 4.2 svědčí o tom, že by bylo vhodné otázku zániku společného jmění dlužníka a jeho manžela, včetně vypořádání, upravit komplexní a koncepční novelou.

4.3 Včasnost podání žaloby

Žaloba na vypořádání společného jmění manželů je jednou z mála incidenčních žalob, u které se soud nezabývá včasností jejího podání ve smyslu ust. § 160 odst. 4 IZ, neboť zákon lhůtu pro podání žaloby nestanoví. Pokud by žaloba byla podána v době, kdy již nastalo vypořádání zaniklého společného jmění manželů fikcí, pak by tato skutečnost nevedla k odmítnutí žaloby dle ust. § 160 odst. 4 IZ, ale k jejímu zamítnutí.

4.4 Soudní poplatek

Výše soudního poplatku za podanou vylučovací žalobu bude záviset na charakteru a množství majetku, který se bude v řízení vypořádávat. Podle položky 13 bodu 2. ve spojení s položkou 6 Sazebníku soudních poplatků bude soudní poplatek činit minimálně 2 000,- Kč a k tomu 5 000 Kč za každou nemovitou věc a 15 000 Kč za každý obchodní závod.

Ve většině případů bude žalobcem insolvenční správce, který je ze zákona v incidenčních sporech od soudních poplatků osvobozen (viz výše podkapitola 1.5). Aplikace ust. § 2 odst. 3 ZSP (tj. přenesení poplatkové povinnosti na druhého účastníka) není podle mého názoru vyloučena. Poplatkové povinnosti podle položky 13 bodu 2. ve spojení s položkou 6 Sazebníku soudních poplatků podléhá i výše zmíněný vzájemný návrh žalovaného.¹⁵⁴

4.5 Pravidla vypořádání společného jmění manželů v incidenčním sporu

Pro stanovení rozsahu společného jmění dlužníka a jeho manžela, jakož i jeho vypořádání, se použijí obecná pravidla stanovená zejména v ust. § 709 až § 712 OZ a ust. § 736 až § 742 OZ, ovšem při současném respektování speciálních pravidel stanovených insolvenčním zákonem (IZ).

Zaprvé, ust. § 268 odst. 3 IZ staví (u společného jmění manželů, které zaniklo před prohlášením konkursu a nebylo vypořádáno) tříletou lhůtu stanovenou zákonem (OZ) k vypořádání společného jmění manželů, a to za podmínky, že má skončit nejpozději do 6 měsíců od prohlášení konkursu. Důvodem je poskytnutí dostatečného času insolvenčnímu správci, aby mohl „*efektivně zhodnotit kroky učiněné dlužníkem a na jejich základě zvolit vhodný postup ve vztahu k vypořádání společného jmění manželů tak, aby došlo k maximálně efektivnímu přínosu ve prospěch majetkové podstaty*“¹⁵⁵.

Zadruhé, téměř veškeré smlouvy modifikující rozsah společného jmění manželů a obdobně i dohody o vypořádání společného jmění manželů, které byly uzavřeny dlužníkem a jeho manželem po podání insolvenčního návrhu dlužníkem (tj. u dlužnického insolvenčního návrhu) nebo u věřitelského insolvenčního

¹⁵⁴ Srov. HÁJKOVÁ, Šárka. Vypořádání společného jmění manželů „po novu“. *Právní prostor* [online]. 2019 [cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/nazory/postrehy-sarky-hajkove/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-po-novu?fbclid=IwAR3c_9IsNmXjMwCaYj0PmZuieXEL44XjXh3-ygMOQ3rar9RbNUoP0oFsMpU.

¹⁵⁵ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 971.

návrhu poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jsou neplatné, resp. stávají se neplatnými prohlášením konkursu na majetek dlužníka (srov. ust. § 269 odst. 1 IZ).

Zatřetí, vznikne-li manželů dlužníka z vypořádání společného jmění manželů pohledávka vůči dlužníkovi, považuje se taková pohledávka za přihlášenou do insolvenčního řízení dlužníka a uspokojí se stejně jako ostatní pohledávky stejného pořadí (viz ust. § 275 IZ). Uvedené je třeba mít na paměti zejména při formulaci výroku, kde nebude možné stanovit k zaplacení obecnou pariční lhůtu tří dnů (srov. ust. § 160 odst. 1 o. s. ř.), ale podobně jako u náhrady nákladů řízení proti dlužníkovi u popěrných žalob bude třeba výrok formulovat např. „žalovanému vzniká z vypořádání společného jmění manželů pohledávka vůči dlužníkovi ve výši 200 000 Kč; tato pohledávka se pokládá za přihlášenou podle insolvenčního zákona a uspokojí se v insolvenčním řízení ve stejném pořadí jako pohledávka, o kterou se vedl spor“.

Začtvrté, podle ust. § 270 odst. 2 IZ platí, že část společného jmění manželů, kterou dlužník – podnikatel použil se souhlasem manžela k podnikání, musí vždy patřit do majetkové podstaty. S myšlenkou zákonodárce vyjádřenou v předmětném ustanovení lze souhlasit potud, že je žádoucí, aby majetek (byť ve společném jmění manželů) sloužící k podnikání dlužníka, v majetkové podstatě zůstal. Bohužel již není zcela jasné, co bylo cílem zákonodárce ve vztahu k vypořádání společného jmění manželů, konkrétně jestli a jakým způsobem se uvedené má při vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela zohledňovat při stanovení výše vypořádacího podílu.

4.6 Soudní smír

Ust. § 273 odst. 1 IZ zakazuje ukončit řízení o vypořádání společného jmění manželů probíhající před obecným soudem soudním smírem. Odborná veřejnost se dělí v názoru, zda se předmětný zákaz vztahuje pouze na řízení zahájená před obecným soudem, nebo i na incidenční spory podle ust. § 159 odst. 1 písm. c) IZ. Osobně se přikláním (zřejmě v praxi k převažujícímu)¹⁵⁶ názoru, že uzavření soudního smíru v řízení o vypořádání společného jmění manželů, které probíhá jako incidenční spor, je možné. Zaprvé, již ze systematického uspořádání zákonných (IZ) ustanovení vyplývá, že se předmětný zákaz vztahuje na řízení vedená u obecných soudů. Zadruhé, zákaz

¹⁵⁶ Srov. KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 980; HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 1062–1063.

skončení řízení před obecným soudem má opodstatnění v tom, aby nebyla obcházena „role věřitelského výboru, který vyslovuje souhlas s postupem insolvenčního správce při uzavření dohody o vypořádání společného jmění“¹⁵⁷ dlužníka a jeho manžela (srov. ust. § 271 IZ). Při uzavírání soudního smíru v incidenčních sporech, jejichž účastníkem je insolvenční správce, je však souhlas věřitelského orgánu nutný vždy a riziko obcházení věřitelského výboru tak není reálné.

4.7 Náhrada nákladů řízení

V řízeních o vypořádání společného jmění manželů, které řeší obecné soudy, se tarifní hodnota úkonů advokáta stanoví z poloviny hodnoty všech jednotlivých věcí, pohledávek a dluhů, které strany učinily předmětem vypořádání. Probíhá-li ovšem řízení o vypořádání společného jmění manželů u insolvenčního soudu jako incidenční spor, pak případná odměna advokáta, který zastupoval některého z účastníků řízení, se určí stejně jako u ostatních incidenčních sporů podle ust. § 7 a § 9 odst. 4 písm. c) AT), tedy jeden úkon právní služby bude činit částku 3 100 Kč.

¹⁵⁷ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 980.

5 Odpůrčí žaloby

Odpůrčí žaloby jsou po popěrných (odporových) žalobách druhou největší skupinou incidenčních žalob, se kterou se praxe setkává. Zároveň se jedná o kategorii tak tematicky a obsahově rozsáhlou, že není v možnostech této práce ji detailně obsáhnout, a proto tato kapitola je spíše stručným shrnutím těch nejdůležitějších informací a skutečností týkajících se odpůrčích žalob.

Na úvod této kapitoly je třeba zdůraznit, že insolvenční zákon (IZ) obsahuje vlastní úpravu neúčinnosti právních úkonů¹⁵⁸ (komisivních i omisivních), kterými dlužník zkrátil možnost uspokojení věřitelů nebo zvýhodnil některé věřitele na úkor jiných, a vlastní úpravu odpůrčích žalob. Konkrétně může být v insolvenčním sporu vyslovena neúčinnost dlužníkových úkonů z důvodu, že se jednalo i) o úkon bez přiměřeného protiplnění (viz ust. § 240 IZ), ii) o úkon zvýhodňující (viz ust. § 241 IZ), iii) o úkon úmyslně zkracující (viz ust. § 242 IZ), nebo iv) úkon učiněný v rozporu s ust. § 111 IZ (viz ust. § 235 odst. 2 IZ)¹⁵⁹.

5.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace

Aktivně věcně legitimován k podání odpůrčí žaloby je vždy (bez ohledu na dispoziční oprávnění) pouze insolvenční správce (srov. ust. § 239 odst. 1 IZ). Žalobu podanou osobou odlišnou od insolvenčního správce soud podle ust. § 160 odst. 4 IZ odmítne z důvodu, že byla podána osobou neoprávněnou.

Pasivně věcně legitimovány jsou všechny osoby, v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn nebo které z něho měly prospěch, resp. všechny osoby které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty (srov. ust. § 237 odst. 1 a § 239 odst. 1 IZ). Ne vždy však okruh těchto osob musí zahrnovat všechny smluvní strany smlouvy, o jejíž určení neúčinnosti se jedná.¹⁶⁰ „Povinnost vydat plnění z neúčinného právního jednání zásadně nepřechází na další nabyvatele“¹⁶¹, výjimku tvoří pouze dědici nebo právní nástupci, a to pouze ti, na které přešlo dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů, a jen za podmínky, že se jedná o osoby tvořící s dlužníkem koncern, o osoby dlužníku blízké, nebo jestliže těmto dědicům a ostatním právním

¹⁵⁸ Insolvenční zákon (IZ) užívá ještě stále starou terminologii, když od 1. 1. 2014 nový občanský zákoník (OZ) zavedl namísto toho pojem „právní jednání“. Z důvodu terminologické konzistence se zákonem i navazující judikaturou je v této kapitole rovněž používán termín „právní úkon“.

¹⁵⁹ Obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 5517/2016 ze dne 30. 8. 2018.

¹⁶⁰ Obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 128/2018 ze dne 30. 6. 2020.

¹⁶¹ HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 902.

nástupcům v době, kdy toto plnění nabyli, musely být známy okolnosti odůvodňující právo dovolávat se neúčinnosti vůči právnímu předchůdci (srov. ust. § 237 odst. 2 IZ).

5.2 Včasnost podání žaloby

Insolvenční zákon (IZ) stanovuje v ust. § 239 odst. 3 IZ insolvenčnímu správci lhůtu pro podání odpůrčí žaloby v délce jednoho roku, a to ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku. Odpůrčí žalobu podanou opožděně soud podle ust. § 160 odst. 4 IZ odmítne¹⁶².

5.3 Soudní poplatek

Insolvenční správce coby žalobce je od placení soudního poplatku samozřejmě osvobozen, nicméně bude-li jeho odpůrčí žaloba úspěšná, lze podle ust. § 2 odst. 3 ZSP uložit jeho zaplacení žalovanému (resp. žalovaným).

Jde-li o stanovení výše soudního poplatku, není názor odborné veřejnosti jednotný. Část insolvenčních soudů vybírá u odpůrčích žalob soudní poplatek ve výši 2 000 Kč podle zbytkové klauzule položky 13 bodu 1. písm. d) Sazebníku soudních poplatků, část insolvenčních soudů se oproti tomu přiklání k vyměrování soudního poplatku podle skutečného předmětu odporovaného právního jednání, kdy soudní poplatek může být stanoven v různé výši (od 1 000 Kč až do 2 000 000 Kč) podle položky 12 Sazebníku soudních poplatků a položky 13 bodu 1. písm. a) až c) Sazebníku soudních poplatků. Osobně se přikláním k druhému názoru, tedy že soudní poplatek by měl být vyměřován podle skutečného předmětu odporovaného právního jednání.

5.4 Jednotlivé skutkové podstaty neúčinnosti právních úkonů

Jak je uvedeno již výše, v insolvenční zákon (IZ) osahuje v podstatě čtyři různé skutkové podstaty neúčinnosti právních úkonů. Právě určení, o kterou skutkovou podstatu se jedná, činí v praxi často nemalé obtíže, neboť hranice mezi jednotlivými skutkovými podstatami nejsou vždy ostré a jednoznačné.

5.4.1 Neúčinnost právních úkonů bez přiměřeného protiplnění

První skutkovou podstatou je neúčinnost právních úkonů z důvodu absence přiměřeného protiplnění. Zákon (IZ) právní úkon bez přiměřeného

¹⁶² Obdobně např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 494/2017-49 ze dne 23. 8. 2017.

protiplnění obecně definuje jako právní úkon, kterým se dlužník zavázal poskytnout nějaké plnění buď bezúplatně, nebo za protiplnění podstatně nižší hodnoty, než je obvyklé, přičemž dlužník takový právní úkon učinil v době, kdy již byl v úpadku, případně právní úkon k úpadku dlužníka vedl (srov. ust. § 240 odst. 1 a 2 IZ). Úkon přitom nemusí být učiněn úmyslně, postačuje nedbalostní jednání.¹⁶³ Insolvenční zákon dále stanoví vyvratitelnou¹⁶⁴ právní domněnku, že učinil-li dlužník právní úkon bez přiměřeného protiplnění ve prospěch osob blízkých nebo osob tvořících s dlužníkem koncern, pak v době učinění úkonu v úpadku již byl. Právní úkon bez přiměřeného protiplnění je v ust. § 240 odst. 4 IZ zároveň vymezen i negativně, když zákon (IZ) taxativně vyjmenovává případy, kdy se o právní úkon bez přiměřeného protiplnění nejedná. Jedná se o i) plnění uložená právními předpisy, ii) příležitostné dary (avšak pouze v přiměřené výši), iii) plnění, kterým bylo vyhověno ohledům slušnosti, a iv) právní úkony, u nichž dlužník důvodně předpokládal, že z nich bude mít prospěch, přičemž osoba, v jejíž prospěch dlužník úkon učinil, nemohla ani při vynaložení náležité pečlivosti rozpoznat, že je dlužník v úpadku (případně že právní úkon k dlužníkovu úpadku povede).

Odporovat právním úkonům dlužníka bez přiměřeného protiplnění může insolvenční správce úspěšně pouze, pokud byly učiněny nejpozději jeden rok před zahájením insolvenčního řízení, v případě osob dlužníkovi blízkých a osob tvořících s dlužníkem koncern dokonce byly-li učiněny až tři roky před zahájením insolvenčního řízení (srov. ust. § 240 odst. 3 IZ).

5.4.2 Neúčinnost právních úkonů zvýhodňujících

Druhou skutkovou podstatou je neúčinnost zvýhodňujících dlužníkových právních úkonů. Za zvýhodňující považuje insolvenční zákon (IZ) takový právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy již byl v úpadku (případně právní úkon vedoucí k úpadku dlužníka), a zároveň se v důsledku takového úkonu některému z věřitelů dostalo (na úkor ostatních věřitelů) vyššího uspokojení, než jakého by obdržel v konkursu (srov. ust. § 241 odst. 1 a 2 IZ). Obdobně jako u předešlé skutkové podstaty insolvenční zákon (IZ) stanoví vyvratitelnou právní domněnku, že učinil-li dlužník zvýhodňující právní úkon ve prospěch osob blízkých nebo osob tvořících s dlužníkem koncern, pak v době učinění úkonu v úpadku již byl.

¹⁶³ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 903.

¹⁶⁴ Obdobně např. HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 921.

Podmínky odporovatelnosti se „ve smyslu § 241 IZ posuzují ke dni vzniku právního úkonu, znamená to, že ke stejnému okamžiku se zjišťuje i to, zda měl dlužník po uzavření odporovaného právního úkonu další dostatečný majetek k uspokojení věřitelů (v jejichž prospěch se insolvenční neúčinnost vyslovuje)“¹⁶⁵. Ani zvýhodňující právní úkon však nemusí být dlužníkem učiněn úmyslně, postačuje nedbalostní jednání.

Za zvýhodňující právní úkony nejsou považovány i) právní úkony obvykle činěné v obchodním styku s přiměřeným protiplněním, ii) právní úkony činěné za trvání moratoria či za podmínek stanovených insolvenčním zákonem (IZ), a iii) zřízení zajištění závazku dlužníka, a to opět za podmínky přiměřené protihodnoty. V ust. § 241 odst. 3 zákon (IZ) naopak demonstrativně vyjmenovává příklady, které za zvýhodňující právní úkony dlužníka považuje.

Obdobně jako u právních úkonů bez přiměřeného protiplnění může insolvenční správce úspěšně odporovat zvýhodňujícím právním úkonům dlužníka jen jestliže byly učiněny nejpozději jeden rok před zahájením insolvenčního řízení, nebo v případě osob dlužníkovi blízkých a osob tvořících s dlužníkem koncern, byly-li učiněny až tři roky před zahájením insolvenčního řízení (srov. ust. § 241 odst. 4 IZ). Pro posouzení, zda dlužník učinil zvýhodňující právní úkon ve lhůtě stanovené v ust. § 241 odst. 4 IZ je přitom „rozhodující okamžik, kdy právní úkon nabyl právní účinnosti (kdy nastaly jeho právní účinky), tedy okamžik, kdy projev vůle dlužníka skutečně vyvolal právní následky, které vedou ke zvýhodnění některého z jeho věřitelů (tím, že se mu dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu)“¹⁶⁶.

5.4.3 Neúčinnost právních úkonů úmyslně zkracujících

Třetí skutkovou podstatou je neúčinnost právních úkonů úmyslně zkracujících. Oproti dvěma předcházejícím tato skutková podstata jednak vyžaduje úmysl dlužníka, jednak tu není „rozhodující, v jaké situaci dlužník jednání činil, zda se tak stalo v době, kdy byl v úpadku nebo toto jednání k jeho úpadku vedlo. Rozhodující je následek, tedy že došlo ke zkrácení věřitelů.“¹⁶⁷ Dalším předpokladem naplnění této skutkové podstaty je skutečnost, že „osobě, v jejíž prospěch bylo toto jednání učiněno nebo která měla z tohoto jednání

¹⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 72/2014 ze dne 31. 10. 2016.

¹⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 13/2015 ze dne 28. 2. 2017.

¹⁶⁷ HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 937.

prospěch, byl úmysl dlužníka zkrátit uspokojení věřitelů znám nebo podle všech okolností o takovém úmyslu vědět musela“ (srov. ust. § 242 odst. 1 IZ).

U osob blízkých a osob tvořících s dlužníkem koncern zákon (IZ) formou vyvratitelné právní domněnky přepokládá, že jim byl dlužníkův úmysl zkrátit věřitele znám. U ostatní osob musí insolvenční správce unést důkazní břemeno *„stran toho, že došlo ke zkrácení věřitele, resp. věřitelů, že dlužník měl úmysl věřitele zkrátit a že druhá strana o tomto úmyslu výslovně věděla nebo vědět musela“*¹⁶⁸.

Odporovat úmyslně zkracujícím právním úkonům dlužníka může insolvenční správce úspěšně, byly-li učiněny v posledních pěti letech před zahájením insolvenčního řízení (srov. ust. § 242 odst. 3 IZ).

5.4.4 Neúčinnost právních úkonů učiněných v rozporu s ust. § 111 IZ

Poslední skutkovou podstatou je neúčinnost právních úkonů z důvodu rozporu s ust. § 111 IZ. Nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník po zahájení insolvenčního řízení omezen při nakládání s majetkovou podstatou, když v podstatě může činit pouze úkony nutné k provozování podniku v mezích obvyklého hospodaření, úkony směřující k odvrácení hrozící škody, může plnit zákonnou vyživovací povinnost a uspokojovat pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené (srov. ust. § 111 odst. 2 IZ). Uvedená omezení se netýkají jednání, se kterým vyslovil souhlas insolvenční soud. Účelem této právní úpravy je, *„aby nebyla zkracována majetková podstata ke škodě věřitelů“*¹⁶⁹.

Veškeré právní jednání, které bylo dlužníkem učiněno v rozporu s pravidly uvedenými v ust. § 111 IZ, je vůči věřitelům neúčinné. Ačkoliv se de facto jedná o neúčinnost ze zákona, nepřihlíží se k ní „automaticky“, ale musí být deklarována v rámci incidenčního sporu.¹⁷⁰ Jedná se o podstatný rozdíl v porovnání s ostatními druhy neúčinnosti právních úkonů, u nichž rozhodnutí v incidenčním sporu mají *„konstitutivní povahu, tedy neúčinnost nastává až rozhodnutím soudu o odpůrcí žalobě“*¹⁷¹. S deklaratorním charakterem rozhodnutí

¹⁶⁸ HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 938.

¹⁶⁹ HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 405.

¹⁷⁰ Srov. HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 406.

¹⁷¹ HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 406.

souvisí i to, že oproti ostatním skutkovým podstatám zákon rovněž nestanoví žádnou lhůtu, po kterou je možné dlužníkovým úkonům odporovat.

5.4.5 Dopady zákona č. 191/2020 Sb. (tzv. Lex COVID) na odpůrčí žaloby

Dne 24. 4. 2020 vstoupil v účinnost speciální zákon č. 191/2020 Sb., obecně známý také jako tzv. Lex COVID. Ve vztahu k insolvenčnímu řízení tento zákon v ust. § 12 mimo jiné stanoví, že dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem nemá v období od 24. 4. 2020 do minimálně 30. 6. 2021^{172,173} povinnost podat na sebe podle ust. § 98 odst. 1 IZ insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležitě pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku. Uvedená výjimka z povinnosti podat na sebe insolvenční návrh se nevztahuje na případy, kdy úpadek dlužníka nastal již před 24. 4. 2020, nebo pokud úpadek nebyl převážně způsoben v důsledku epidemie onemocnění COVID-19 a v souvislosti s ní vydávanými mimořádnými opatřeními a jinými právními předpisy.

Jelikož odložení povinnosti dlužníka podat na sebe insolvenční návrh by mohlo mít negativní dopad na možnost odporovat dlužníkovým právním úkonům (doba, ve které je možné dlužníkovým úkonům možno odporovat je zákonem (IZ) omezena – viz výše), prodloužilo ust. § 17 Lex COVID dobu, po kterou je podle ust. § 240 odst. 3, § 241 odst. 4 a § 242 odst. 3 IZ možno dlužníkovým právním úkonům odporovat, a to o dobu, po kterou trvá odložení povinnosti dlužníka podat na sebe insolvenční návrh.

5.5 Výrok ve věci samé

Neúspěšnou žalobu soud zamítne. Bude-li však odpůrčí žaloba úspěšná, bude rozsudek ohledně věci samé zpravidla obsahovat hned dva výroky. Prvním výrokiem soud vysloví neúčinnost určitého právního úkonu dlužníka. Druhým

¹⁷² Nelze vyloučit, že zákonodárce tuto lhůtu po dokončení této rigorózní práce opětovně prodlouží.

¹⁷³ Pro úplnost je vhodné doplnit, že zákon (Lex COVID) váže kromě prozatím mezního termínu 30. 6. 2021 konec platnosti ustanovení zprošťující dlužníky povinnosti podat na sebe insolvenční návrh rovněž na „uplynutí 6 měsíců od ukončení nebo zrušení mimořádného opatření při epidemii“. Vzhledem k tomu, že „mimořádné opatření při epidemii“ je v ust. § 1 odst. 2 Lex COVID definováno velmi obecným způsobem, a s ohledem na hypertrofii těchto mimořádných opatření v období od 24. 4. 2020, se domnívám, že se praxe zřejmě obecně přikloní k meznímu termínu 30. 6. 2021.

výrokem pak soud většinou uloží žalovanému, aby do majetkové podstaty dlužníka vydal peněžité plnění, věc či peněžitou náhradu plnění¹⁷⁴.

5.6 Náhrada nákladů řízení

V řízení o odpůrcích žalobách se ohledně přiznávání náhrady nákladů řízení neuplatní žádná zvláštní pravidla. Bude-li některý z účastníků zastoupen advokátem, bude jeden úkon právní služby, obdobně jak ostatních incidenčních sporů, činit podle ust. § 7 a § 9 odst. 4 písm. c) AT částku 3 100 Kč¹⁷⁵.

¹⁷⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 5/2015-556 ze dne 31. 8. 2016; ust. § 236 odst. 2 a § 239 odst. 4 IZ.

¹⁷⁵ Např. rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 286/2017-85 ze dne 19. 6. 2017.

6 Spory o náhradu škody na insolvenčním správci

Podle ust. § 159 odst. 1 písm. e) IZ jsou incidenčními spory mimo jiné spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem. Citované ustanovení jasně navazuje na ust. § 37 odst. 1 IZ pojednávající o odpovědnosti insolvenčního správce za škodu nebo jinou způsobenou újmu¹⁷⁶, kterou způsobil dlužníku, věřitelům nebo případně třetím osobám tím, že při výkonu své funkce porušil povinnosti, které jsou mu uloženy zákonem (IZ) nebo rozhodnutím soudu, případně i tím, že při jejím výkonu nepostupoval s odbornou péčí.

Podle mého názoru však ne každá žaloba na náhradu škody podle ust. § 37 IZ je incidenčním sporem.¹⁷⁷ V této souvislosti je třeba upozornit na přesné znění ust. § 159 odst. 1 písm. e) IZ, které akcentuje, že o incidenční spor se jedná, pouze pokud vznikla škoda na majetkové podstatě; pokud tedy insolvenční správce při výkonu své funkce porušením povinností způsobil dlužníku, věřiteli nebo třetí osobě škodu nikoliv na majetkové podstatě, pak se nebude jednat o incidenční spor a k řízení budou příslušné obecné soudy.

6.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace

Zákon (IZ) konkrétní okruh osob s aktivní věcnou legitimací k podání žaloby podle ust. § 159 odst. 1 písm. e) IZ nevymezuje. Logickou úvahu lze, s ohledem na povahu sporu, dospět k závěru, že aktivně věcně legitimován k podání žaloby je dlužník a věřitelé s přihlášenými nebo jinak uplatněnými pohledávkami. Z dalších subjektů bude k podání žaloby nepochybně oprávněn i nový insolvenční správce dlužníka, který by žaloval správce odvolaného nebo funkce zproštěného (srov. ust. § 31 a § 32 IZ). Z ostatních (třetích) osob však již k podání žaloby nebude, podle mého názoru, aktivně legitimován nikdo, neboť by se jednalo v podstatě o žalobu ve prospěch třetí osoby, kterou český právní řád nepřipouští; pokud by byla žaloba takovou osobou přesto podána, domnívám se, že by nebylo ze stejného důvodu možné postupovat podle ust. § 160 odst. 4 IZ a žalobu odmítnout, ale že by muselo dojít k věcnému projednání a následnému zamítnutí žaloby.

¹⁷⁶ Srov. KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 620; HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 645.

¹⁷⁷ Srov. HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 131 – 134, s. 645; KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 132-133 a s. 620; rozsudek Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 Cdo 843/2018-241 ze dne 28. 8. 2019.

Žalovaným bude vždy insolvenční správce, který ovšem ve sporu o náhradu škody, kterou způsobil, v postavení insolvenčního správce dlužníka (tj. představitele majetkové podstaty dlužníka) nevystupuje. Uvedené znamená, že žalovaný insolvenční správce by v žalobě (a obdobně soudních rozhodnutích a jiných písemnostech) neměl být označen jako „insolvenční správce dlužníka“. Jelikož se jedná o vyvození osobní majetkové odpovědnosti insolvenčního správce, dovodila judikatura¹⁷⁸, že insolvenční správce musí být ve sporech o náhradu škody, kterou způsobil, označen v souladu s ust. § 79 odst. 1 o. s. ř. stejně jako kterákoliv jiná fyzická nebo právnická osoba tak, jako by se spor insolvenčního řízení vůbec netýkal. Potud lze s judikaturou souhlasit. Nelze však již souhlasit s názorem¹⁷⁹, že žalovaný insolvenční správce, který nevykonává činnost insolvenčního správce v postavení společníka veřejné obchodní společnosti, by měl být označen datem narození a adresou bydliště namísto údaje o identifikačním čísle a sídle. Ačkoliv se nepochybně jedná o osobní majetkovou odpovědnost, tak tato vyplývá z činnosti insolvenčního správce jako fyzické osoby podnikající, nikoliv fyzické osoby nepodnikající; není tedy žádný rozumný důvod, aby insolvenční správce v žalobě o nároku související s jeho podnikatelskou činností měl být označen datem narození a adresou bydliště jako fyzická osoba nepodnikající. Nadto, údaj o datu narození insolvenčního správce je sice zjistitelný z insolvenčního rejstříku, adresa bydliště je však zcela soukromým údajem insolvenčního správce veřejnosti (včetně žalobce) neznámým a veřejností nedohledatelným. Požadavek uvedení adresy bydliště insolvenčního správce by tedy v praxi zřejmě velice reálně vedl k tomu, že žalobce by adresu sídla insolvenčního správce použil i pro označení adresy jeho bydliště, neboť to je jediná adresa, která mu je známa.

6.2 Včasnost podání žaloby

Zákon (IZ) v tomto případě lhůtu pro podání žaloby nestanoví. Rozumovou úvahou však lze dospět k závěru, že žaloba musí být podána nejpozději do skončení insolvenčního řízení.

¹⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 2772/2016 ze dne 7. 6. 2018.

¹⁷⁹ Tamtéž.

6.3 Soudní poplatek

Výše soudního poplatku se bude v souladu s položkou 12 Sazebníku soudních poplatků odvíjet od výše žalované částky. Do částky 20 000 Kč se bude jednat o soudní poplatek ve výši 1 000 Kč, v částce vyšší než 20 000 Kč bude soudní poplatek ve výši 5 % z této částky, nejvýše však 2 000 000 Kč (srov. ust. § 6a odst. 7 ZSP).

6.4 Obecný předpoklad úspěchu žaloby

Předpokladem úspěšné žaloby na náhradu škody na insolvenčním správci podle ust. § 159 odst. 1 písm. e) IZ je, stejně jako u „běžné“ žaloby na náhradu škody, i) prokázání porušení právní povinnosti insolvenčním správcem nebo prokázání, že insolvenční správce nepostupoval s odbornou péčí¹⁸⁰, ii) prokázání vzniku škody na majetkové podstatě dlužníka, iii) prokázání příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody, iv) včasnost podání žaloby ve smyslu neuplynutí promlčecí lhůty.

Jde-li o prokázání porušení právní povinnosti insolvenčním správcem nebo prokázání, že insolvenční správce nepostupoval s odbornou péčí, pak lze konstatovat, že po skutkové stránce se jedná o široký okruh jednání (nebo opomenutí) insolvenčního správce. Posouzení jednání (nebo opomenutí) insolvenčního správce jako porušení povinností nebo nepostupování s odbornou péčí tak nelze generalizovat a vždy bude záležet na konkrétních okolnostech každého projednávaného případu.

Obecně platí, že nárok na náhradu škody vůči insolvenčnímu správci se promlčí za dva roky od okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl o odpovědnosti insolvenčního správce a výši škody (tzv. subjektivní promlčecí lhůta), nejpozději však do tří let od vzniku škody, resp. „*od okamžiku, kdy bylo jednání, jímž byla škoda způsobena, ukončeno*“¹⁸¹ (tzv. objektivní promlčecí lhůta). Byla-li škoda způsobena úmyslným trestným činem insolvenčního správce, za který byl insolvenční správce pravomocně odsouzen, pak objektivní promlčecí lhůta končí nejpozději uplynutím deseti let od skončení insolvenčního řízení (srov. ust. § 37 odst. 1 IZ). Mám za to, že pokud by žaloba na náhradu škody

¹⁸⁰ Povinnost podstupovat při výkonu funkce insolvenčního správce s odbornou péčí je vyššího stupně než povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 49/2014 ze dne 28. 7. 2016).

¹⁸¹ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 133.

na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem byla, v souladu s ust. § 37 odst. 1 IZ, podána až po skončení insolvenčního řízení, nebude se jednat již o incidenční spor, ale nárok proti insolvenčnímu správci bude třeba uplatnit žalobou u příslušného obecného (okresního) soudu.

Zbývá doplnit, že odpovědnost insolvenčního správce za škodu způsobenou při výkonu jeho funkce je odpovědností objektivní, tzn. bez zřetele na zavinění.¹⁸² Odpovědnosti se může insolvenční správce zprostit pouze pokud prokáže, že škodě nebo jiné újmě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu insolvenčního řízení (srov. ust. § 37 odst. 1 IZ); důkazní břemeno přitom leží na žalovaném insolvenčním správci¹⁸³.

6.5 Výrok ve věci samé

Bude-li žaloba na náhradu škody proti insolvenčnímu správci úspěšná, je nezbytné při formulaci výroku mít na paměti, že se nejedná o běžnou „žalobu na zaplacení“, a tedy insolvenčnímu správci nelze uložit, aby určitou částku zaplatil žalobci. Ukládaná částka musí být vždy zaplacena ve prospěch majetkové podstaty. Výrok tedy může znít např. „žalovaný je povinen zaplatit do majetkové podstaty dlužníka částku ve výši 100 000 Kč, a to do tří dnů od právní moci rozsudku“.

Neúspěšnou žalobu soud zamítne.

6.6 Náhrada nákladů řízení

Ve sporech o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem bude při zastoupení některého z účastníků řízení advokátem bude jeden úkon právní služby, obdobně jak ostatních incidenčních sporů, činit podle ust. § 7 a § 9 odst. 4 písm. c) AT částku 3 100 Kč¹⁸⁴.

¹⁸² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR 29 ICdo 49/2014 ze dne 28. 7. 2016.

¹⁸³ Srov. tamtéž.

¹⁸⁴ Obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 79/2016 ze dne 20. 9. 2018.

7 Spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu

Insolvenční zákon (IZ) v ust. § 286 výslovně uvádí, jakými způsoby lze zpeněžit majetkovou podstatu.¹⁸⁵ Jedním z těchto způsobů je i tzv. prodej majetku mimo dražbu, který zákon (IZ) podrobněji upravuje v ust. § 289. Platnost smluv, kterými došlo v insolvenčním řízení ke zpeněžení majetku prodejem mimo dražbu je možné podle ust. § 289 odst. 3 IZ napadnout žalobou, přičemž se jedná o incidenční spor podle ust. § 159 odst. 1 písm. f) IZ.

7.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace

Zákon (IZ) okruh osob s aktivní, ani pasivní věcnou legitimací výslovně nestanoví, lze ji dovodit toliko implicitně ze zákona (IZ) a částečně z existující judikatury.

Jde-li o aktivní věcnou legitimace, tak se s ohledem na povahu předmětu sporu domnívám, že aktivně věcně legitimován k podání žaloby je dlužník¹⁸⁶, věřitelé s přihlášenými nebo jinak uplatněnými pohledávkami, případně některá ze stran napadané smlouvy¹⁸⁷ (včetně insolvenčního správce). Z ostatních (třetích) osob ovšem zřejmě (podobně jako u žalob na náhradu škody na insolvenčním správci) k podání žaloby nebude aktivně legitimován nikdo, neboť by se opět jednalo z pohledu českého práva v podstatě o nepřípustnou žalobu ve prospěch třetí osoby. Stejně jako v případě žaloby na náhradu škody na insolvenčním správci se domnívám, že pokud by byla žaloba osobou neoprávněnou přesto podána, nebylo by možné žalobu podle ust. § 160 odst. 4 IZ odmítnout, ale muselo by dojít k věcnému projednání a následnému zamítnutí žaloby.

Žalovanými musí být všechny strany napadené smlouvy nebo jejich právní nástupci (ledaže by některá ze stran byla v postavení žalobce – pak by žalovanými byli všichni zbylí účastníci smlouvy)¹⁸⁸. Dodržení této podmínky je zcela zásadní pro úspěšnost žaloby; pokud nebude tato podmínka dodržena, soud žalobu zamítne, přičemž soud v tomto směru navíc ani nemá vůči žalobci poučovací

¹⁸⁵ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 1099.

¹⁸⁶ Obdobně např. usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 102 VSPH 90/2011 ze dne 27. 10. 2011.

¹⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 79/2014 ze dne 27. 11. 2014.

¹⁸⁸ Obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 79/2014 ze dne 27. 11. 2014.

povinnost.¹⁸⁹ „Účast všech účastníků smlouvy je zde vyžadována především proto, aby účinky rozhodnutí soudu o takovém předmětu řízení (zejména jeho závaznost) dopadly na všechny účastníky posuzovaného právního úkonu.“¹⁹⁰

7.2 Včasnost podání žaloby

Insolvenční zákon (IZ) pro podání žaloby předepisuje lhůtu 3 měsíců, a to ode dne, kdy byla v insolvenčním rejstříku zveřejněna sporná smlouva o prodeji majetku mimo dražbu (srov. ust. § 289 odst. 3 IZ). Žalobu podanou po uplynutí této lhůty soud v souladu s ust. § 160 odst. 4 IZ odmítne.

Tříměsíční lhůtu pro podání žaloby lze prolomit pouze tehdy, nebyl-li nabyvatel v dobré víře, tedy např. pokud by majetek nabýval „za zastřeným účelem či za účelem poškození věřitelů“¹⁹¹. Existenci takové skutečnosti by měl žalobce tvrdit ideálně explicitně přímo v žalobě, a to z důvodu, aby soud žalobu pro opožděnost neodmítl. I v tomto případě se domnívám, že žalobu je možné z povahy věci podat nejpozději před skončením insolvenčního řízení, ačkoliv to zákon (IZ) výslovně neuvádí.

7.3 Soudní poplatek

Výše soudního poplatku za žalobu na neplatnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu činí podle položky 13 bodu 1. písm. c) Sazebníku soudních poplatků částku 2 000 Kč.

7.4 Výrok ve věci samé

Výrok ve věci samé u žaloby na neplatnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu, se nijak neliší od běžných sporů na neplatnost nějakého právního jednání. Výrok tedy může znít např. „určuje se, že kupní smlouva uzavřená dne 1. 1. 2020 mezi žalovaným 1) coby prodávajícím a žalovaným 2) coby kupujícím, jejímž předmětem byl převod vlastnického práva k osobnímu automobilu tov. značky Škoda, RZ 8A1234, VIN 123456789, je neplatná“.

Žalobu, kde žalobce nebude úspěšný, soud zamítne.

¹⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 79/2014 ze dne 27. 11. 2014.

¹⁹⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 79/2013-105 ze dne 30. 4. 2014.

¹⁹¹ HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 1109.

7.5 Souběh žaloby na platnost smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu, a vylučovací žaloby

K souběhu žaloby na neplatnost smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu, a vylučovací žaloby by v praxi nemělo docházet často. Důvodem je skutečnost, že insolvenční správce má jednak povinnost osobu, která by k majetku mohla uplatňovat právo, o soupisu tohoto majetku do majetkové podstaty písemně vyrozumět, jednak by až do uplynutí lhůty pro podání vylučovací žaloby nemělo ke zpeněžení sporného majetku dojít.

Někdy nicméně mohou nastat případy, kdy insolvenční správce do majetkové podstaty sepíše majetek třetí osoby a tuto osobu o tom nevyrozumí (např. nachází-li se v provozovně dlužníka – podnikatele i majetek třetích osob, přičemž vlastnické právo osoby odlišné od dlužníka z něho nevyplývá). Hodlá-li se pak taková třetí osoba domáhat vyloučení majetku ze soupisu majetkové podstaty dlužníka postupem podle ust. § 225 IZ a přitom zjistí, že insolvenční správce ještě před podáním vylučovací žaloby takový majetek zpeněžil mimo dražbu, musí tam, kde sleduje navrácení takového majetku do svého vlastnictví, podat vedle vylučovací žaloby včas i žalobu podle ust. § 289 odst. 3 IZ.¹⁹² Obdobně uvedené platí i pokud ke zpeněžení prodejem mimo dražbu dojde až po zahájení excindačního řízení. „*Nepodá-li v těchto případech osoba, která má za to, že jí k sepsanému majetku náleželo právo, které vylučovalo zařazení majetku do soupisu, nebo že tu je jiný důvod, pro který neměl být majetek zahrnut do soupisu, včasnou žalobu o určení neplatnosti smlouvy*“¹⁹³ podle ust. § 289 odst. 3 IZ, zůstane jí toliko právo domáhat se vylučovací žalobou vydání výtěžku zpeněžení.

7.6 Náhrada nákladů řízení

Ve sporech o určení neplatnosti smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu, činí při zastoupení některého z účastníků řízení advokátem jeden úkon právní služby, obdobně jako u ostatních incidenčních sporů, podle ust. § 7 a § 9 odst. 4 písm. c) AT částku 3 100 Kč¹⁹⁴.

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 24/2014 ze dne 31. 1. 2017.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Obdobně např. rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 581/2016-98 ze dne 26. 1. 2017.

S ohledem na větší počet účastníků na straně žalované je třeba vždy pečlivě zvážit formulaci nákladového výroku. Bude-li žalobce úspěšný, pak soud uloží žalovaným povinnost k úhradě náhrady nákladů řízení žalobce společně a nerozdílně. Jestliže však bude žalobce neúspěšný, stanoví soud povinnost k náhradě nákladů řízení mezi žalobcem a jednotlivými žalovanými samostatnými výroky.¹⁹⁵

¹⁹⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 306/2012-184 ze dne 10. 1. 2013.

8 Určovací žaloby podle ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ

Ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ za incidenční spory označuje rovněž spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka. Mezi tyto spory budou patřit jednak spory o určení neplatnosti právního jednání týkajícího se majetku nebo dluhů dlužníka podle ust. § 231 IZ, jednak předem nijak neomezený a obsahově nevymezený okruh různých určovacích sporů.

8.1 Žaloby na neplatnost právního jednání podle ust. § 231 IZ

Cílem ust. § 231 IZ je „zajistit, aby otázka platnosti právního úkonu, jež je určující pro příslušnost majetku dlužníka do jeho majetkové podstaty nebo pro identifikaci závazků dlužníka, nebyla v průběhu insolvenčního řízení účelově vytěšňována (určovacími žalobami podle § 80 písm. c) o. s. ř., podávanými u obecných soudů) mimo rámec procedur nastavených insolvenčním zákonem k řešení těchto otázek (aby např. nedocházelo k tomu, že incidenční spor o příslušnost určitého majetku do majetkové podstaty dlužníka, zahájený podáním vylučovací žaloby, bude blokován řízením vedeným u obecného soudu o určovací žalobě týkající se některé z otázek, již má v onom incidenčním sporu řešit insolvenční soud jako otázku předběžnou)“¹⁹⁶.

Proto byla-li neplatnost právního jednání (týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka) pravomocně zjištěna ještě před zahájením insolvenčního řízení (tzn. nikoliv před případným zahájením incidenčního sporu), považuje se právní jednání za neplatné i v insolvenčním řízení, avšak pokud rozhodnutí bylo vydáno nebo nabylo právní moci až po zahájení insolvenčního řízení, tak výsledek řízení před obecným („neinsolvenčním“) soudem již nebude pro insolvenční soud závazný (srov. ust. § 231 odst. 1 a 2 a § 232 IZ). Po zahájení insolvenčního řízení je oprávněn k posuzování otázky neplatnosti právních úkonů, které se dotýkají nakládání s majetkem zahrnutým do majetkové podstaty dlužníka nebo závazků dlužníka, pouze insolvenční soud, který vede insolvenční řízení.¹⁹⁷ Uvedené je zcela zásadní nejen pro žaloby na neplatnost podle ust. § 231 IZ, ale i pro ostatní incidenční spory, kde se otázka (ne)platnosti právního jednání posuzuje jako předběžná otázka.

¹⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 392/2011 ze dne 31. 7. 2013.

¹⁹⁷ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 877.

Vzhledem k tomu, že zákonodárce nestanoví, že by neplatné jednání muselo být přímo jednáním dlužníka samotného (tzn. že se může jednat i o jednání třetích osob, z nichž plnění plynuto do majetku dlužníka a stalo se tak součástí majetkové podstaty)¹⁹⁸, může být okruh aktivně i pasivně legitimovaných osob poměrně široký, přičemž vždy bude záležet na konkrétních okolnostech případu a na obecné právní úpravě¹⁹⁹. V zásadě by měli vždy být účastníky incidenčního sporu minimálně všichni účastníci sporovaného právního jednání. Obecně lze dále shrnout, že aktivně věcně legitimováni budou nejčastěji věřitelé dlužníka s přihlášenými nebo jinak uplatněnými pohledávkami, insolvenční správce (srov. ust. § 231 odst. 3 IZ) a zřejmě teoreticky i dlužník samotný (bude-li u něj mimo jiné splněna podmínka dispozičního oprávnění).

8.2 Ostatní určovací žaloby podle ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ

Jak je uvedeno již výše, vedle sporů na neplatnost právního jednání podle ust. § 231 IZ patří mezi incidenční spory podle ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ rovněž předem nijak neomezený a obsahově nevymezený okruh různých určovacích sporů, nicméně nejčastěji se v praxi jedná o žaloby na určení vlastnictví²⁰⁰. Určení v řízení aktivně a pasivně legitimovaných osob tak bude vždy záležet na konkrétních okolnostech případu.

V této souvislosti je na místě upozornit, že dlužníci, jejichž úpadek je řešen konkursem, se někdy prostřednictvím určovacích žalob dle ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ snaží obejít skutečnost, že zákon (IZ) jejich popěrným úkonům nepřiznává vliv na zjištění popírané pohledávky (viz výše kapitola 2); proto podávají různé žaloby, jejichž předmětem má být určení neexistence pohledávky, zániku pohledávky apod. Jelikož by se jednalo o obcházení zákona, je zřejmé, že taková žaloba dlužníka nemůže být úspěšná. Praxe se s takto podanými žalobami vypořádává dvojitým způsobem. Podle prvního přístupu soud žalobu věcně projedná a poté zamítne. Druhý přístup je procesně hospodárnější, když preferuje odmítnutí žaloby podle ust. § 160 odst. 4 IZ z důvodu, že se jedná o zastřenou žalobu podle ust. § 159 odst. 1 písm. a) IZ, k jejímuž podání není dlužník v konkursu oprávněn.²⁰¹

¹⁹⁸ HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 863.

¹⁹⁹ Srov. HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 864.

²⁰⁰ Např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 11 VSOL 368/2019-175 ze dne 29. 4. 2019.

²⁰¹ Např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 253/2019-16 ze dne 13. 5. 2019.

8.3 Včasnost podání žaloby

Zákon (IZ) u určovacích žalob podle ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ (včetně žalob podle ust. § 231 IZ) lhůtu pro podání žaloby nestanoví. Jediným časovým omezením tak zřejmě je, že žaloba musí být podána nejpozději do skončení insolvenčního řízení.

8.4 Soudní poplatek

Výše soudního poplatku bude záležet na předmětu určovací žaloby. Podle položky 13 bodu 1. Sazebníku soudních poplatků může soudní poplatek činit 5 000 Kč za každou nemovitou věc (např. bude-li se žaloba týkat určení vlastnického práva k nemovitosti), 15 000 Kč za každý obchodní závod nebo jeho organizační složku (např. bude-li se žaloba týkat určení vlastnického práva obchodnímu závodu), nebo v ostatních případech 2 000 Kč. (např. u žalob na neplatnost podle ust. § 231 IZ).

8.5 Obecný předpoklad úspěchu žaloby

Základním předpokladem úspěšné určovací žaloby podle ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ je prokázání naléhavého právního zájmu, byť s určitou modifikací vyplývající ze samotné skutečnosti, že se jedná o spor vzešlý v souvislosti s insolvenčním řízením. Uvedené se týká i žalob podle ust. § 231 IZ²⁰². Samotné posouzení, zda žalobce má na určení předmětu sporu naléhavý právní zájem či nikoliv, bude vždy záležet na okolnostech daného případu.

8.6 Výrok ve věci samé

Určovací žaloby podle ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ nemají ani přes svoji souvislost s probíhajícím insolvenčním řízením žádné speciální požadavky na znění vyhovujícího výroku ve věci samé. Vyhovující výrok bude tedy vždy nutno formulovat pouze s ohledem na charakter toho, co má být určeno. Neúspěšnou žalobu soud rozsudkem zamítne.

²⁰² Obdobně např. rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 154/2016-106 ze dne 9. 3. 2017, rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 276/2016-311 ze dne 31. 5. 2017, rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 46/2017-282 ze dne 3. 4. 2017.

8.7 Náhrada nákladů řízení

Bude-li ve sporech o určovací žalobě podle ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ některý z účastníků řízení zastoupen advokátem, tak jeden úkon právní služby bude činit podle ust. § 7 a § 9 odst. 4 písm. c) AT částku 3 100 Kč.

9 Spory podle ust. § 178 a ust. § 179 IZ

Ust. § 178 a § 179 řeší problematiku věřitelů, kteří v insolvenčním řízení uplatnili nadhodnocenou (vyšší) pohledávku nebo dokonce její lepší pořadí (tj. uspokojení ze zajištění), než jim po právu svědčí²⁰³. Cílem ust. § 178 a § 179 IZ je minimalizovat takové chování věřitelů a „*předejít účelovým manipulacím s přihláškami za účelem posílení vlivu nikoliv skutečných věřitelů na schůzi věřitelů a ve věřitelských orgánech a zabránit tomu, aby věřitelé v průběhu řízení uplatňovali přehnané (neopodstatněné) nároky nebo usilovali o získání lepšího pořadí pro uspokojení jejich pohledávek*“²⁰⁴. Pokud by tedy byla pohledávka věřitele zjištěna z méně než 50 % přihlášené částky nebo pokud by byla zjištěna v horším pořadí, než bylo v přihlášce nárokováno, pak pro věřitele ze zákona (IZ) vyplývají dvě možné sankce. Zaprvé, soud vydá usnesení, ve kterém rozhodne, že se k celé pohledávce věřitele nepřihlíží (tzn. i v rozsahu, ve kterém byla původně zjištěna), nebo (v případě zajištěných pohledávek) že se k jeho právu na uspokojení pohledávky ze zajištění zcela nepřihlíží. Tato sankce nastane vždy. Zadruhé, věřiteli může být k návrhu insolvenčního správce uloženo, aby do majetkové podstaty (ust. § 178 IZ) nebo zajištěným věřitelům (ust. § 179 IZ) zaplatil soudem určenou částku. Tato druhá sankce nemusí nastat vždy, avšak podá-li insolvenční správce takový návrh, jedná se o incidenční spor.

9.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace

Aktivní věcnou legitimaci k podání žaloby má z povahy věci pouze insolvenční správce; žalobou podanou jinou osobou soud podle ust. § 160 odst. 4 IZ odmítne.

Žalovaným bude vždy věřitel, jehož pohledávka byla úspěšně popřena.

9.2 Včasnost podání žaloby

Zákon (IZ) lhůtu pro podání žaloby nestanoví. Logickou úvahou však lze dospět k závěru, že žaloba musí být podána nejpozději do skončení insolvenčního řízení, ideálně tak, aby o ní stačil soud před skončením řízení rozhodnout (připomínám, že se jedná o incidenční spor, který po skončení insolvenčního řízení nikdy nepokračuje – viz výše podkapitola 1.6.13).

²⁰³ HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 737.

²⁰⁴ HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 731.

9.3 Soudní poplatek

Výše soudního poplatku se stanoví podle položky 12 Sazebníku soudních poplatků. Do částky 20 000 Kč se bude jednat o soudní poplatek ve výši 1 000 Kč, v částce vyšší než 20 000 Kč bude soudní poplatek ve výši 5 % z této částky, maximálně však 2 000 000 Kč (srov. ust. § 6a odst. 7 ZSP).

Insolvenční správce coby žalobce je od placení soudního poplatku samozřejmě osvobozen (viz podkapitola 1.5); bude-li však žaloba úspěšná, lze podle ust. § 2 odst. 3 ZSP uložit jeho zaplacení žalovanému věřiteli.

9.4 Obecný předpoklad úspěchu žaloby

Aby žaloba insolvenčního správce mohla být úspěšná, musí být splněny tři základní předpoklady.

První předpokladem je úspěšné popření pohledávky věřitele ze strany insolvenčního správce, dlužníka nebo jiného přihlášeného věřitele. U nezajištěných i zajištěných pohledávek se musí jednat o popření výše pohledávky v rozsahu minimálně 50 % přihlášené výše pohledávky; u zajištěných pohledávek se navíc může jednat o popření pořadí tak, že věřitel má právo na uspokojení ze zajištění v pořadí horším, než uvedl v přihlášce pohledávky. Úspěšným popřením není, pokud věřitel vezme popřenou pohledávku (nebo popřenou část pohledávky) zpět před tím, než nastal účinek popření, tzn. dříve než by marně uplynula lhůta k podání incidenční žaloby nebo před pravomocným skončením incidenčního sporu o popřené pohledávce (srov. ust. § 178 odst. 2 a § 179 odst. 2 IZ).

S úspěšným popřením pohledávky věřitele bezprostředně souvisí i druhá podmínka, a to že výsledek incidenčního sporu o popřené pohledávce nebyl závislý na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu.

Posledním předpokladem pro úspěch žaloby insolvenčního správce je to, že popřený věřitel vykonával práva s pohledávkou spojená. Pokud věřitel práva spojená s nezjištěnou pohledávkou nevykonával, nelze mu povinnost zaplatit částku podle ust. § 178 nebo § 179 IZ uložit (srov. ust. § 180 IZ). Co se rozumí „nevykonáváním práva spojeného s nezjištěnou pohledávkou“ bohužel již zákon (IZ) nedefinuje a v praxi tak vznikají samozřejmě interpretační pochybnosti. Obecně panuje shoda, že výkonem práva může být např. popírání pohledávek jiných věřitelů, výkon práv ve věřitelských orgánech nebo účast a hlasování

na schůzi věřitelů.²⁰⁵ Přitom „skutečnost, zda věřitel pohledávku přihlásil, případně s ní spojené právo vykonával v dobré víře, a jak závažné dopady na insolvenční řízení takový výkon práva měl, je pro posouzení, zda šlo o výkon práva spojený s touto nezjištěnou pohledávkou ve smyslu“²⁰⁶ ust. § 180 IZ, je nevýznamná, avšak může být vzata do úvahy při určování výše částky, kterou bude věřitel povinen zaplatit, a případně může vést v konečném důsledku i k zamítnutí žaloby²⁰⁷.

9.5 Výrok ve věci samé

Bude-li insolvenční správce s žalobou úspěšný, tak soud žalobě vyhoví a uloží žalovanému věřiteli povinnost zaplatit ve prospěch majetkové podstaty (nebo ve prospěch ostatních zajištěných věřitelů) částku v určité výši. Výše této částky je závislá na úvaze soudu, který zohlední okolnosti přihlášení a přezkoumání pohledávky, avšak nesmí být vyšší než částka, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna. Jinými slovy lze věřiteli uložit povinnost zaplatit částku nejvýše v rozsahu popření.

V opačném případě soud žalobu zamítne.

9.6 Náhrada nákladů řízení

Při zastoupení některého z účastníků řízení advokátem bude jeden úkon právní služby opět podle ust. § 7 a § 9 odst. 4 písm. c) AT činit 3 100 Kč. Povinnost k náhradě nákladů řízení lze uložit i neúspěšnému insolvenčnímu správci.²⁰⁸

²⁰⁵ Srov. KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 711; HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 739 - 740.

²⁰⁶ KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 711.

²⁰⁷ Obdobně např. rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 852/2016-54 ze dne 20. 4. 2017.

²⁰⁸ Srov. např. rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 852/2016-54 ze dne 20. 4. 2017.

10 Spory podle ust. § 186 odst. 2 IZ

V průběhu insolvenčního řízení může nastat celá řada situací, které mohou způsobit buď zánik pohledávky přihlášeného věřitele, nebo její uspokojení, zejména mimo insolvenční řízení (např. spoludlužníkem nebo ručitelem). Pokud insolvenční soud zjistí nějakou skutečnost, ze které vyplývá, že pohledávka přihlášeného věřitele zanikla, resp. byla uspokojena, může postupem podle ust. § 186 odst. 1 IZ sám ukončit účast věřitele v insolvenčním řízení. Proti rozhodnutí, kterým insolvenční soud účast věřitele z výše uvedených důvodů ukončí, není odvolání přípustné (na rozdíl od ukončení účasti věřitele postupem ust. § 184 a § 185 IZ). Má-li však věřitel za to, že rozhodnutí soudu o ukončení jeho účasti bylo nesprávné, může podle ust. § 186 odst. 2 IZ podat žalobu na určení, že jeho pohledávka trvá.

10.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace

Aktivně věcně legitimován k podání žaloby je pouze věřitel, o jehož pohledávku se jedná. Bude-li žaloba podána jinou osobou, soud ji postupem podle ust. § 160 odst. 4 IZ odmítne z důvodu, že byla podána osobou neoprávněnou.

Pasivně věcně legitimován je pouze insolvenční správce (viz ust. § 186 odst. 2 IZ).

10.2 Včasnost podání žaloby

Zákon (IZ) stanoví lhůtu pro podání žaloby v délce 30 dnů. Tato lhůta počíná běžet ode dne, kdy bylo věřitele (zvláštním způsobem) doručeno rozhodnutí o ukončení jeho účasti v insolvenčním řízení. Jedná se opět o lhůtu hmotněprávní, tedy žaloba musí nejpozději poslední den lhůty doručena soudu. Opožděnou žalobu soud postupem podle ust. § 160 odst. 4 IZ odmítne.

10.3 Soudní poplatek

Soudní poplatek za žalobu podle ust. § 186 odst. 2 IZ činí podle položky 13 bodu 1. písm. d) Sazebníku soudních poplatků částku 2 000 Kč. Vzhledem k tomu, že poplatníkem je přihlášený věřitel, nebude tento od placení soudního poplatku zpravidla ze zákona (ZSP) osvobozen.

10.4 Výrok ve věci samé

Pokud soud žalobě podle ust. § 186 odst. 2 IZ nevyhoví, tak ji rozsudkem zamítne. Jestliže soud žalobě vyhoví, bude takový výrok typicky znít

např. „určuje se, že pohledávka žalobkyně ve výši 10 000 Kč přihlášená do insolvenčního řízení dlužníka nadále trvá“.

10.5 Náhrada nákladů řízení

Při ukládání povinnosti k náhradě nákladů řízení některému z účastníků bude soud opět postupovat podle obecných pravidel stanovených občanským soudním řádem (o. s. ř.). Při zastoupení některého z účastníků řízení advokátem bude jeden úkon právní služby podle ust. § 7 a § 9 odst. 4 písm. c) AT činit 3 100 Kč.

Povinnost k náhradě nákladů řízení lze uložit i neúspěšnému insolvenčnímu správci coby žalovanému, a to přestože insolvenční správce není tím, kdo by zavinil příčinu k podání žaloby (příčina žaloby spočívá v rozhodnutí soudu).²⁰⁹

²⁰⁹ Obdobně např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 62/2019-31 ze dne 6. 2. 2019.

11 Spory podle ust. § 233 odst. 3 IZ

Kapitola 8 této práce se zabývala mimo jiné žalobami na neplatnost právního jednání podle ust. § 231 IZ. Důsledkem rozhodnutí deklarujícího neplatnost právního jednání je obecně podkladem pro vydání prospěchu (bezdůvodného obohacení) z neplatného jednání; nejinak je tomu i v insolvenčním řízení (viz ust. § 233 IZ). Pokud by se však z jakéhokoliv důvodu stalo, že plnění, kterého se neplatné právní jednání týkalo, již bylo v insolvenčním řízení zpeněženo²¹⁰, lze platnost smlouvy, kterou ke zpeněžení došlo až do skončení insolvenčního řízení napadnou žalobou podle ust. § 233 odst. 3 IZ.

11.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace

Aktivně věcně legitimovanou k podání žaloby podle ust. § 233 odst. 3 IZ bude z povahy věci²¹¹ pouze osoba, která byla stranou neplatného právního jednání (a tedy již i účastníkem incidenčního sporu podle ust. § 231 IZ), a zároveň které mělo být v důsledku zjištění neplatnosti právního jednání „z majetkové podstaty“ vydáno již zpeněžené plnění. Domnívám se, že ust. § 160 odst. 4 IZ o odmítnutí žaloby z důvodu podání osobou neoprávněnou se v tomto případě neužije.

Žalovanými by dle obecných právních pravidel měli být vždy všichni účastníci smlouvy, jejíž neplatnosti se žalobce domáhá.

11.2 Včasnost podání žaloby

Platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení plnění, jehož se týká neplatný právní úkon, lze u soudu napadnout žalobou podle ust. § 233 odst. 3 IZ nejpozději do skončení insolvenčního řízení.

Je na místě zmínit, že odborná literatura polemizuje nad povahou této lhůty a přiklání se k názoru, že se jedná o lhůtu procesní.²¹² Osobně se domnívám, že povaha lhůty je v tomto případě spíše tzv. akademickou otázkou a z praktického hlediska nemá v podstatě velký význam. Žaloby podané podle ust. § 233 odst. 3 IZ jsou jedním z incidenčních sporů podle ust. § 159 odst. 1 písm. h) IZ, a tudíž v nich není možné po skončení insolvenčního řízení za žádných

²¹⁰ Jako modelový příklad si lze představit situaci, kdy bude neplatnou shledána kupní smlouva na nákladní automobil, který dlužník pořídil pro své podnikání, přičemž před určením neplatnosti kupní smlouvy byl nákladní vůz insolvenčním správcem již zpeněžen.

²¹¹ Insolvenční zákon (IZ) osobu žalobce (a ani žalovaného) výslovně neurčuje.

²¹² Srov. KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 884; HÁSOVÁ, Jiřina et al., ref. 73, s. 877.

podmínek pokračovat (viz výše podkapitola 1.6.13). Pokud by tedy teoreticky žalobce podal poslední den lhůty žalobu k poštovní přepravě, v případě procesněprávního charakteru lhůty by následně ihned došlo soudem k zastavení řízení z důvodu, že v incidenčním sporu nelze po skončení insolvenčního řízení pokračovat; v případě hmotněprávního charakteru lhůty by soud žalobu zase ihned odmítl pro opožděnost podle ust. § 160 odst. 4 IZ. V žádném případě by tak nedošlo k věcnému projednávání žaloby, přičemž žalovanému by neměly vzniknout ani žádné účelně vynaložené náklady.

11.3 Soudní poplatek

Soudní poplatek za žalobu podle ust. 233 odst. 3 IZ činí podle položky 13 bodu 1. písm. d) Sazebníku soudních poplatků částku 2 000 Kč. Vzhledem k tomu, že žalobcem, a tudíž i poplatníkem soudního poplatku, bude osoba odlišná od dlužníka a insolvenčního, nebude tato od placení soudního poplatku zpravidla ze zákona (ZSP) osvobozen.

11.4 Výrok ve věci samé

Výrok ve věci samé u žaloby podle ust. § 233 odst. 3 IZ, která bude úspěšná, se (podobně jako u žalob na neplatnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu – viz výše kapitola 7) v podstatě neodlišuje od běžných sporů na neplatnost nějakého právního jednání. Neúspěšnou žalobu soud zamítne.

11.5 Náhrada nákladů řízení

Případná odměna advokáta, který zastupoval některého z účastníků řízení, se určí podle ust. § 7 a § 9 odst. 4 písm. c) AT), kdy jeden úkon právní služby činí částku 3 100 Kč.

12 Spory podle ust. § 373 odst. 6 IZ a § 385 odst. 6 IZ

Insolvenční zákon (IZ) vedle úpravy úpadku „běžných“ fyzických a právnických osob obsahuje celou jednu zvláštní část (ust. § 367 až 388c IZ) upravující úpadek bank, spořitelních a úvěrních družstev, některých zahraničních bank, obchodníků s cennými papíry. Insolvenční řízení těchto osob se vyznačuje v porovnání s „klasickým“ insolvenčním řízením celou řadou odlišností. Pro účely této kapitoly je stěžejní poukázat zejména na odlišnost ve způsobu přihlašování pohledávek – v běžném insolvenčním řízení musí v podstatě všichni věřitelé bez rozdílu své pohledávky za dlužníkem do insolvenčního řízení přihlásit, nebo jiným zákonem (IZ) předepsaným způsobem uplatnit. V insolvenčním řízení bank, spořitelních a úvěrních družstev, některých zahraničních bank a obchodníků s cennými papíry se pohledávky věřitelů, které vyplývají z účetnictví dlužníka, považují za přihlášené, přičemž okamžikem přihlášení je prohlášení konkursu na majetek dlužníka (viz ust. § 373 odst. 1 a 385 odst. 1 IZ). Nejpozději do šedesáti dnů od prohlášení konkursu je insolvenční správce povinen všem těmto věřitelům známým z účetnictví dlužníka zaslat písemné oznámení, ve kterém mimo jiné uvede výši a charakter pohledávky dotčeného věřitele. Pokud věřitel se závěry insolvenčního správce ohledně výše nebo charakteru jeho pohledávky (uvedenými v oznámení) nesouhlasí, může u insolvenčního správce ve lhůtě čtyř měsíců ode dne prohlášení konkursu uplatnit u insolvenčního správce písemnou námitku. Věřitel a insolvenční správce mají následně další dva měsíce od uplynutí čtyřměsíční lhůty pro podání námitek na to, aby se ohledně výše nebo charakteru sporné pohledávky domluvili. Pokud se ani v této lhůtě věřitel a insolvenční správce nedomluví, může se věřitel určení výše nebo charakteru pohledávky domáhat žalobou podle ust. § 373 odst. 6 IZ, resp. § 385 odst. 6 IZ u soudu. Jedná se tedy ve své podstatě o určitou dobu popěrných žalob podle ust. § 159 odst. 1 písm. a) IZ.

12.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace

Aktivní věcnou legitimaci k podání žaloby podle ust. § 373 odst. 6 a § 385 odst. 6 IZ má z povahy věci pouze věřitel, o jehož pohledávku se jedná. Žalobou podanou jinou osobou soud odmítne postupem podle ust. § 160 odst. 4 IZ.

Žalovaným bude vždy insolvenční správce.

12.2 Včasnost podání žaloby

Zákon (IZ) stanoví lhůtu pro podání žaloby v délce 3 měsíců, a to ode dne uplynutí dvouměsíční lhůty stanovené pro „mimosoudní“ dohodu věřitele a insolvenčního správce (viz výše). Fakticky tak žaloba může být podána až téměř po devíti měsících od prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Jinak se jedná opět o lhůtu hmotněprávní, tedy žaloba musí nejpozději poslední den lhůty doručena soudu; opožděnou žalobu soud podle ust. § 160 odst. 4 IZ odmítne.

12.3 Soudní poplatek

Ačkoliv se v případě žalob podle ust. § 373 odst. 6 a § 385 odst. 6 IZ jedná o určitou dobu popěrných žalob podle ust. § 159 odst. 1 písm. a) IZ, zákon (IZ) výslovně tuto podobnost nedeklaruje. Proto se domnívám, že soudní poplatek nebude ukládán jako u popěrných žalob podle položky 13 bodu 1. písm. a) Sazebníku soudních poplatků, ale podle položky 13 bodu 1. písm. d) Sazebníku soudních poplatků, tzn. že soudní poplatek bude ve výši 2 000 Kč, avšak obdobně jako u popěrných žalob za podanou žalobu bez ohledu na počet pohledávek, kterých se bude žaloba týkat (viz položka 13 bodu 5. Sazebníku soudních poplatků).

12.4 Výrok ve věci samé

Vzhledem k obsahové podobnosti žalob podle ust. § 373 odst. 6 a § 385 odst. 6 IZ s popěrnými žalobami podle ust. § 159 odst. 1 písm. a) IZ budou i výroky ve věci samé, kterými soud žalobě věřitele vyhová, stejné jako u popěrných žalob na výši nebo pořadí pohledávky, a v tomto směru si tedy dovolím plně odkázat na obsah kapitoly 2. Jediným větším rozdílem mezi žalobami podle ust. § 373 odst. 6 a § 385 odst. 6 IZ a popěrnými žalobami je v tom, že aktivně věcně legitimován k podání žaloby podle ust. § 373 odst. 6 a § 385 odst. 6 IZ je pouze věřitel; výrok ve věci samé proto nikdy nemůže znít, že pohledávka věřitele „není po právu“, soud může (z hlediska formulace výroku) žalobě pouze vyhovět (tedy určit výši nebo charakter pohledávky) nebo ji zamítnout.

12.5 Náhrada nákladů řízení

Případná odměna advokáta, který zastupoval některého z účastníků řízení, se určí obdobně jako u ostatních incidenčních sporů podle ust. § 7 a § 9 odst. 4

písm. c) AT), kdy jeden úkon právní služby činí částku 3 100 Kč. Na rozdíl od popěrných žalob podle ust. § 159 odst. 1 písm. a) IZ však insolvenční správce není osvobozen od placení náhrady nákladů s žalobou úspěšnému věřiteli.

13 Spory podle ust. § 66 ZOK

Insolvenční zákon (IZ) stanoví povinnost všem dlužníkům, kteří jsou právníckými osobami nebo fyzickými osobami – podnikateli, povinnost podat na sebe insolvenční návrh, a to bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděli nebo při náležité pečlivosti dozvědět měli o svém úpadku (srov. ust. §98 odst. 1 IZ). Pokud dlužník, resp. jeho zákonní zástupci, statutární orgán nebo likvidátor (srov. ust. §98 odst. 2 IZ), tuto povinnost poruší, odpovídají podle ust. § 99 IZ věřitelům za škodu nebo jinou újmu, kterou jim tím způsobili. Ve vztahu ke členům statutárního orgánu se však nejedná o jediný možný postih – podle ust. § 66 odst. 1 ZOK platí, že při splnění zákonem (ZOK) stanovených podmínek může být členu statutárního orgánu soudem uložena povinnost ve prospěch majetkové podstaty vydat získaný prospěch nebo zaplatit určené peněžité plnění (podrobněji viz níže). Řízení, ve kterém je členovi statutárního orgánu tato povinnost ukládána je incidenčním sporem podle ust. § 66 odst. 3 IZ.

13.1 Aktivní a pasivní věcná legitimace

Aktivně věcně legitimovanou osobou k podání žaloby podle ust. § 66 ZOK je pouze insolvenční správce.

Žalovanými mohou být pouze členové statutárního orgánu dlužníka, který je obchodní korporací, případně bývalí členové statutárního orgánu, osoby v obdobném postavení členů statutárního orgánu²¹³ a všechny další osoby, které se fakticky v takovém postavení nachází, přestože členy statutárního orgánu nejsou (srov. ust. § 66 a § 69 ZOK).

13.2 Včasnost podání žaloby

Zákon (IZ ani ZOK) lhůtu pro podání žaloby podle ust. § 66 ZOK nestanoví. Z povahy věci tak žaloba musí být podána nejpozději do skončení insolvenčního řízení.

13.3 Soudní poplatek

Žaloba podle ust. § 66 ZOK je poměrně novým institutem, který se do zákona (ZOK) dostal s účinností teprve od 1. 1. 2021; judikatura k této problematice se tedy ještě nestačila vytvořit. V případě žalob podle ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK bude soudní poplatek určen položkou 12 Sazebníku

²¹³ Např. opatrovníci nebo likvidátoři.

soudních poplatků, tzn. do částky 20 000 Kč se bude jednat o soudní poplatek ve výši 1 000 Kč, v částce vyšší než 20 000 Kč bude soudní poplatek ve výši 5 % z této částky, maximálně však 2 000 000 Kč (srov. ust. § 6a odst. 7 ZSP).

U žalob podle ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK se domnívám, že výše soudního poplatku se bude vždy odvíjet primárně od formulace žalobního petitu. Bude-li žalobní petit znít na vydání nepeněžitého majetkového prospěchu do majetkové podstaty, stanoví se soudní poplatek podle položky 13 Sazebníku soudních poplatků s tím, že vždy bude nutno zohlednit, zdali nebude mít přednost speciální ust. bodu 1. písm. b) a c) před zbytkovou klauzulí bodu 1. písm. d); tzn. že soudní poplatek bude v minimální částce 2 000 Kč, avšak teoreticky může být i vyšší, pokud by předmětem žaloby byly (byť to reálně není příliš pravděpodobné) např. nemovitosti. Zněl-li by žalobní petit na zaplacení určené částky ve prospěch majetkové podstaty, pak by byl soudní poplatek určen podle položky 12 Sazebníku soudních poplatků (viz výše). Poslední možností, která připadá do úvahy, je že žalobní petit bude eventuální (tzn. že se insolvenční správce bude žalobou domáhat vydání prospěchu a nebude-li to možné, tak náhradního peněžitého plnění); soudní poplatek se v takovém případě určí podle návrhu, který je uváděn jako první v pořadí (srov. ust. § 6a odst. 1 ZSP), tedy zpravidla podle položky 13 Sazebníku soudních poplatků.

V této souvislosti je na místě připomenout, že insolvenční správce coby žalobce je od placení soudního poplatku je i v řízení o žalobě podle ust. § 66 ZOK osvobozen. Úhrada soudního poplatku tak bude připadat v úvahu především při ukládání povinnosti k jeho zaplacení žalovanému postupem podle ust. § 2 odst. 3 ZSP nebo při podání opravného prostředku žalovaným.

13.4 Obecný předpoklad úspěchu žaloby

Jelikož se je žaloba podle ust. § 66 ZOK relativně novým právním nástrojem, jak je uvedeno již výše, je hned úvodem třeba upozornit, že podle ust. § 66 ZOK lze postupovat pouze v případě obchodních korporací, na něž byl podán insolvenční návrh dne 1. 1. 2021 nebo později²¹⁴ (srov. přechodná ustanovení čl. II. bod 7. k části první zákona č. 33/2020 Sb.²¹⁵).

²¹⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana et al. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-799-6. s. 226.

²¹⁵ Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.

Základní podmínkou úspěchu žalob podle ust. § 66 ZOK je, že člen statutárního orgánu (případně jiná osoba podle ust. § 69 ZOK – viz výše) porušil nějakou svou povinnost, čímž přispěl k úpadku obchodní korporace. Ne každé porušení povinnosti členem statutárního orgánu je ale způsobilé přivodit úpadek obchodní korporace, tudíž ne všechna porušení povinností členem statutárního orgánu mohou být podkladem pro (úspěšnou) žalobu podle ust. § 66 ZOK.

Druhým obecným předpokladem je, že insolvenční soud již rozhodl o úpadku obchodní korporace, jakož i o způsobu řešení úpadku. V tomto případě „*úpadek ani způsob jeho řešení nelze posuzovat jako prejudiciální otázku*“²¹⁶.

Shora uvedené obecné podmínky se uplatní vždy. Dále je však nutno rozlišovat skutkovou podstatu podle ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK a podle § 66 odst. 1 písm. b) ZOK.

Hypotéza ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK není omezena způsobem řešení úpadku, tzn. že sankci členovi statutárního orgánu dle předmětného ustanovení lze uložit při řešení úpadku konkursem i reorganizací²¹⁷. Podmínkou však je, že insolvenční řízení bylo zahájeno k návrhu věřitele. Jinými slovy, pokud insolvenční řízení bylo zahájeno insolvenčním návrhem samotného dlužníka, nelze členovi statutárního orgánu sankci podle ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK uložit (záměrem zákonodárce bylo tímto motivovat členy statutárních orgánů, aby v případě, že jim vznikne povinnost podat insolvenční návrh, ji také splní)²¹⁸. Budou-li tedy i tyto zbylé předpoklady naplněny, lze členovi statutárního orgánu uložit sankci v podobě uložení povinnosti vydání prospěchu z výkonu funkce nebo náhradního peněžitého plnění, a to až za období dvou let zpět před zahájením insolvenčního řízení. Vzhledem k tomu, že „prospěch z výkonu funkce“ je termínem poměrně obecným a širokým, lze předpokládat, že v praxi bude přinášet nemálo výkladových problémů.

Hypotéza ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK oproti tomu není omezena požadavkem, aby insolvenční řízení bylo zahájeno k návrhu věřitele (tzn. že ji lze aplikovat i tam, kde se jedná o dlužnický insolvenční návrh), ale zase je limitována způsobem řešení úpadku, kterým musí být konkurs. Jestliže bude tato podmínka splněna, lze členovi statutárního orgánu uložit povinnost zaplatit do majetkové podstaty částku ve výši určené soudem, maximálně však ve výši

²¹⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana et al., ref. 214, s. 227.

²¹⁷ Oddlužení je u obchodních korporací vyloučeno (srov. ust. § 389 odst. 1 IZ).

²¹⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana et al., ref. 214, s. 229.

rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku obchodní korporace (dlužníka). Jako kritérium určení výše, resp. přiměřenosti sankce zákon (IZ) přitom předpokládá míru, jakou porušení povinnosti přispělo k nedostatečné výši majetkové podstaty.

Jsem toho názoru, že bude-li insolvenční řízení zahájeno k návrhu věřitele a způsobem řešení úpadku bude konkurs, je možné členům statutárního orgánu uložit povinnost současně jak podle ust. § 66 odst. 1 písm. a) ZOK, tak podle ust. § 66 odst. 1 písm. b) ZOK. Jelikož se ovšem jedná v podstatě o dvě samostatné skutkové podstaty, přikláním se k závěru, že správným postupem by byl i dvojitý výběr soudního poplatku.

13.5 Výrok ve věci samé

Znění výroku ve věci samé u úspěšné žaloby podle ust. § 66 ZOK bude záviset na tom, zda bude členu statutárního orgánu ukládána povinnost do majetkové podstaty vydat získaný prospěch nebo zaplatit určenou částku. V prvním případě může výrok znít např. „žalovaný je povinen do majetkové podstaty dlužníka vydat osobní automobil tovární značky Škoda atd.“. V druhém případě lze výrok formulovat např. „žalovaný je povinen ve prospěch majetkové podstaty zaplatit částku ve výši 100 000 Kč“. Neúspěšnou žalobu soud zamítne.

13.6 Náhrada nákladů řízení

Ačkoliv spory podle ust. § 66 ZOK jsou právně zakotveny v zákoně o obchodních korporacích (ZOK), stále se jedná o incidenční spor ve smyslu ust. § 159 odst. 1 písm. h) IZ, proto případná odměna advokáta, který zastupoval některého z účastníků řízení, se určí podle ust. § 7 a § 9 odst. 4 písm. c) AT), kdy jeden úkon právní služby činí částku 3 100 Kč.

Povinnost k náhradě nákladů řízení lze uložit i neúspěšnému insolvenčnímu správci.

14 Řízení, která nejsou incidenčními spory

Všechny výše uvedené incidenční spory už ze své povahy velmi úzce souvisí s insolvenčním řízením, jsou jimi dokonce vyvolané. Existuje však celá řada sporů, které rovněž (z různých důvodů) mohou úzce souviset s insolvenčním řízením, k rozhodování některých z nich jsou dokonce věcně příslušné krajské soudy, a přesto incidenčními spory ve smyslu ust. § 2 písm. d) a § 159 IZ nejsou.

Obecně platí, že pro jiné spory než incidenční, nelze ustanovení o incidenčních sporech použít, i když probíhají za trvání insolvenčního řízení (srov. ust. § 159 odst. 2 IZ). Uvedené však neznámá, že by na tyto „neincidenční spory“ probíhající insolvenční řízení nemělo žádný; probíhající insolvenční řízení naopak může mít i na tyto spory dopad zcela zásadní, např. jde-li o posouzení aktivní věcné legitimace, kdy tato v závislosti na již několikrát zmiňovaném dispozičním oprávnění může z dlužníka přejít na insolvenčního správce.

Spory, které nejsou incidenčními, jsou samostatnou a relativně rozsáhlou kategorií, avšak nejsou předmětem této práce. Přesto je na místě alespoň vyjmenovat nejčastější druhy řízení, která s insolvenčním řízením souvisí, ale nejsou incidenčními spory. Jsou to:

- 1) spory o náhradu škody způsobené nepodáním insolvenčního návrhu (ust. § 100 odst. 2 IZ);
- 2) spory o náhradu škody způsobené podáním nedůvodného insolvenčního návrhu (ust. § 147 odst. 4 IZ);
- 3) žaloba věřitele s neuspokojenou pohledávkou za podstatou o splnění této pohledávky (ust. § 203 odst. 4 IZ);
- 4) žaloba nabyvatele nemovitosti zpeněžené v insolvenčním řízení o její vyklizení (ust. § 285 odst. 2 IZ);
- 5) spory o škodu způsobenou neoprávněným soupisem do majetkové podstaty²¹⁹;
- 6) spory o peněžité plnění poskytnuté do majetkové podstaty bez právního důvodu²²⁰;
- 7) řízení o návrhu nájemce dlužníkovi věci na zrušení výpovědi podle ust. § 256 odst. 2 IZ²²¹.

²¹⁹ Obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 843/2018 ze dne 28. 8. 2019.

²²⁰ Obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 1942/2018 ze dne 28. 5. 2020.

15 Výhody a nevýhody přidělení incidenčního sporu jinému soudnímu oddělení

Insolvenční zákon (IZ) v ust. § 160 odst. 2 připouští, aby k projednání a rozhodnutí incidenčního sporu byl rozvrhem práce určen jiný soudce insolvenčního soudu než soudce, který řeší samotné insolvenční řízení. Důvodem zakotvení této možnosti do zákona (IZ) s účinností od 1. 7. 2017 bylo velké množství incidenčních sporů a hrozící vznik průtahů v insolvenčním řízení.²²² Po čtyřech letech od účinnosti novely²²³, která přidělení incidenčních sporů specializovaným soudním oddělením připustila, uplynuly již čtyři roky, a za tuto uplynulou dobu již podle mého názoru obecně lze zhodnotit, že k určitému zrychlení ve vyřizování incidenčních sporů došlo. Zároveň se však postupně začaly objevovat i nevýhody, které přidělení incidenčních sporů specializovaným soudcům, přináší. Předmětem této kapitoly proto je zhodnocení výhod a nevýhod možnosti přidělení řešení incidenčních sporů jinému soudnímu oddělení.

15.1 Výhody specializace na incidenční spory

Bezesporu největší výhodou vyčlenění řešení incidenčních sporů specializovaným senátům je zrychlení vyřizování incidenčních sporů, jak je uvedeno již výše.

S tím souvisí i další výhoda, a to značné odbřemenění běžných insolvenčních senátů, které se mohou více věnovat samotné insolvenční agendě. Ačkoliv se mohou čísla podle jednotlivých regionů lišit, je třeba si totiž uvědomit, že průměrné insolvenční oddělení čítá v současné době okolo jednoho tisíce aktivních insolvenčních spisů. Nejvíce pozornosti ze strany soudu insolvenční spisy vyžadují v prvních přibližně šesti až devíti měsících běhu insolvenčního řízení, nicméně uvedené neznámá, že po uplynutí této doby insolvenční spis (zejména v případě oddlužení) zůstává netknutý (tj. bez úkonů ze strany soudu) tři nebo pět let „na policiče na lhůtě“, neboť insolvenční spisy činí ve spisech různé úkony v průběhu celého insolvenčního řízení.

²²¹ Obdobně např. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 130 VSPH 342/2019-22 ze dne 24. 5. 2019.

²²² KOZÁK, Jan et al., ref. 2, s. 625.

²²³ Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15.2 Nevýhody specializace na incidenční spory

Zřejmě největší nevýhodou přidělení incidenčních sporů specializovaným senátům je nedostatek detailní znalosti obsahu insolvenčního spisu. Soudce, kterému je incidenční spor rozvrhem práce přidělen, musí insolvenční spis pro účely rozhodnutí v incidenčním sporu vždy alespoň v nějakém minimálním rozsahu nastudovat; dochází tak k určité ztrátě úspory času, kterou přidělení incidenčního sporu specializovanému soudnímu oddělení má přinášet. S horší znalostí insolvenčního spisu úzce souvisí i vyšší riziko přehlédnutí udělení plné moci k zastupování či sdělení doručovací adresy, které mohou být zaznamenány téměř kdekoli v insolvenčním spise.

Problémem jsou i změny v osobě insolvenčního správce či věřitele, o kterých je rozhodováno v insolvenčním řízení, avšak přímý dopad mají i na incidenční spory, nicméně mezi insolvenčním a incidenčním soudním senátem nedochází zpravidla k automatickému předání této informace.

Obdobně uvedené platí také pro situace, kdy je brán zpět popěrný úkon nebo popřená pohledávka, resp. její část – často se např. stává, že správce vezme popření pohledávky zpět, avšak tuto skutečnost sdělí soudu pouze v incidenčním sporu, nebo naopak pouze v incidenčním řízení; podobně nedůsledně nezřídka postupují i věřitelé při zpětvzetí přihlášených pohledávek. Tyto skutečnosti mají význam jak pro insolvenční řízení, tak pro incidenční spory, jsou s nimi spojovány různé důsledky, a proto by měly být samostatně sděleny do insolvenčního i incidenčního řízení. V praxi se tak bohužel často neděje, což zvyšuje opět riziko přehlédnutí a v konečném důsledku i riziko vydání nesprávného rozhodnutí ve věci.

Nedostatek pak může být, pokud incidenční spory budou k řešení svěřeny soudci, který nemá (a nikdy neměl) na starosti alespoň v minimálním rozsahu běžnou insolvenční agendu, neboť k rozhodování incidenčních sporů je dle mého názoru (z důvodu pochopení a vnímání různých souvislostí) nezbytná alespoň základní znalost insolvenčního řízení a jeho průběhu.

Je-li k řešení incidenčních sporů určeno více specializovaných soudních oddělení, pak nemalé potíže způsobuje rovněž stanovení klíče pro přidělování nově napadlých věcí. Z praktického hlediska je vhodnější, aby stejné soudní oddělení řešilo všechny incidenční spory vzniklé v souvislosti s jedním insolvenčním řízením. Tento způsob bohužel může vést k velké disproporcii

v počtu spisů přidělených incidenčním senátům, když z jednoho insolvenčního řízení může vzniknout pouze jeden incidenční spor, ale z jiného insolvenčního řízení může vzniknout např. deset incidenčních sporů. Z pohledu rovnoměrného rozdělení nového nápadu je vhodnější přidělování spisů tzv. kolečkem, případně generátorem. Nevýhodou takového systému je ovšem roztržitost a časová nevhodnost, když různé (ale úzce spolu související) incidenční spory bude řešit vícero soudců, kteří si mimo jiné všichni budou muset nastudovat insolvenční spis.

Závěrem je na místě zmínit i to, že vyloučením incidenčních sporů k řešení ve specializovaných senátech, dochází k značné redukci klasické rozhodovací činnosti v insolvenčních odděleních, neboť v současné podobě insolvenční řízení vyžaduje již jen naprosté minimum soudních jednání a naprostá většina úkonů soudu v insolvenčním řízení je prováděna tzv. „od stolu“ bez nutnosti osobní návštěvy insolvenčního soudu ze strany účastníků.

15.3 Zhodnocení výhod a nevýhod specializace na incidenční spory

Jak je shora patrné, výčet nevýhod přidělení incidenčních sporů specializovaným soudním oddělením převyšuje výčet výhod. Nicméně současná praxe stále více a více upřednostňuje přidělování incidenčních spisů specializovaným oddělením, a to i důvodu, že insolvenční soudci tuto agendu zpravidla ochotně přenechávají specializujícím se kolegům, což je s ohledem na jejich velkou vytíženost v insolvenčních spisech zcela pochopitelné. Přesto se osobně přikláním k názoru (na základě vlastních zkušeností, kdy jsem téměř rok a půl působila jako asistentka soudce v soudním oddělení se specializací na incidenční spory, a následně přibližně stejnou dobu jako asistentka soudce v soudním oddělení bez této specializace, a to na dvou různých krajských soudech), že by incidenční spory v ideálním případě neměly být z insolvenčních oddělení vyjmuty. Zároveň se ale domnívám, že bohužel při současných vysokých počtech aktivních spisů v jednotlivých insolvenčních odděleních nejsou pro ponechání a rozhodování incidenčních sporů v těchto odděleních vhodné podmínky, a proto lépe funguje systém přidělování incidenčních sporů specializovaným soudním oddělením.

Závěr

Incidenční spory jsou nedílnou a důležitou součástí insolvenčního řízení. Jedná se přitom o agendu rozsáhlou a obsahově i tematicky různorodou. Nejčastěji se lze v praxi setkat s popěrnými (odporovými) a odpůrcími žalobami, o něco méně časté jsou vylučovací žaloby, žaloby o náhradu škody na insolvenčním správci, žaloby na vypořádání společného jmění manželů a žaloby na vyslovení neplatnosti smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu. Zcela ojediněle se naopak lze setkat se žalobami podle ust. § 178 a § 179 IZ, ust. § 186 odst. 2 IZ, ust. § 233 odst. 3 IZ a ust. § 373 odst. 6 a § 385 odst. 6 IZ. Doposud není příliš využívaným institutem ani žaloba podle ust. § 66 ZOK, jedná se však o právní nástroj relativně nový a teprve čas ukáže, zdali najde v praxi svoje reálné uplatnění.

Jak bylo uvedeno již výše, všechny typy incidenčních sporů se vyznačují určitými společnými atributy (např. mechanismus uzavírání soudních smírů, označení účastníků, způsob doručování) a zároveň mají svá specifika (např. aktivní a pasivní věcnou legitimaci, lhůtu pro podání žaloby, formulaci vyhovujícího výroku ve věci samé).

Pokud jde o právní úpravu incidenčních sporů, tak tato je podle mého názoru (i z pohledu osoby působící v oboru) poměrně komplikovaná a není ani zcela systematická, byť se může uведенé jevit opačně. Je však třeba si uvědomit, že incidenční spory nejsou upraveny pouze v ust. § 159 až § 164 IZ, ale v mnoha dalších ustanovení insolvenčního zákona, přičemž podpůrně se užití rovněž ustanovení občanského soudního řádu (o. s. ř.). Pro správný procesní postup při řešení incidenčních sporů, ale i pro pochopení samotné podstaty některých incidenčních sporů, je zcela nezbytná znalost celé řady souvisejících ustanovení insolvenčního zákona (IZ), když tyto souvislosti nemusí být na první pohled zřejmé.

Kromě komplikovanosti a nesystematičnosti právní úpravy se incidenční spory nejvíce potýkají s nedůsledností a dlouhodobým nezájmem ze strany zákonodárce. Celá řada ustanovení insolvenčního zákona (IZ) počítá primárně s řešením úpadku dlužníka konkursem, a proto aplikace některých pravidel a postupů v případech, kdy jde dlužníkův úpadek řešen oddlužením, není jednoznačná, případně se stává neúměrně nepřehlednou a komplikovanou. Některé právní nástroje a instituty jsou bohužel samy o sobě nedomyšlené; jako

příklad lze uvést zejména popření pohledávky jiným přihlášeným věřitelem, kdy zákon (IZ) neřeší souběh tohoto popření s popřením pohledávky insolvenčním správcem (nebo dlužníkem), což může mít až fatální následky z hlediska zjištění popřené pohledávky. Situaci pak ještě více v poslední době komplikují časté novelizace, a to především oddlužení, které zřejmě vůbec předem neuvažují dopady na incidenční spory. Oba systémy, tzn. insolvenční řízení a incidenční spory, mezi sebou přitom mají poměrně úzké vazby a navzájem se ovlivňují. Nejlépe lze uvedené demonstrovat na příkladu v práci opakovaně zmiňovaného dispozičního oprávnění k majetkové podstatě, kdy jeho roztržitost při řešení úpadku oddlužením (zapříčiněná především posledními novelami) může v celé řadě incidenčních sporů způsobovat nemalé problémy. Jelikož jsou incidenční spory agendou (resp. právní problematikou), u které lze (vzhledem k nárůstu insolvenční agendy v několika posledních letech) předpokládat další rozvoj, bylo by nanejvýš vhodné, aby zákonodárce v budoucnu věnoval incidenčním sporům minimálně stejnou pozornost, jakou věnuje samotnému insolvenčnímu řízení a neopomíjel jejich provázanost.

Resumé

Bankruptcy law is, in general, a branch of law, which has experienced relatively quick development and a growth of agenda in recent years. Incidental disputes, which are integral parts of insolvency procedures, have experienced comparatively quick development themselves (considering minor regional differences, it is quite common in current insolvency practice that insolvency administrators contest claims of registered creditors or bring a legal action to nullify debtor's legal transactions, and that even in proceeding where the way of dealing debtor's bankruptcy is debt relief). Particularly incidental disputes in insolvency procedures are the subject of this rigorosum thesis.

Incidental disputes are both wide and thematically diverse agenda. The most common type of incidental disputes are actions for protest and actions to nullify debtor's legal transactions. A little less usual are exemption actions, actions for damages against insolvency administrators, actions for settlement of marital property and actions for annulment of contracts by which a bankruptcy estate was realised not in auction sales. Other types of incidental disputes are relatively rare. Regarding the legal framework of incidental disputes, it is (according to my opinion) quite complicated and not very systematic, although it could seem otherwise. However, for the correct procedure while solving incidental disputes, as well as for the understanding of some incidental disputes' nature, it is essential to know many – at the first sight not relevant – provisions of Insolvency Act (IZ). Both systems, i. e. insolvency procedures and incidental disputes, have close relations to each other and influence each other.

Although incidental disputes are an important part of insolvency procedures, it can be stated that specialised literature gives only little consideration to them and – as far as I know – the theme of incidental disputes was not in specialised literature elaborated from comprehensive and practical point of view. Therefore, one of the aims of this rigorosum thesis (beside analysis and characterization of incidental disputes) is to be some kind of a “practical guide” and “survey”, supplemented by my personal professional experience.

Regarding the formal structure of the rigorosum thesis, the thesis has in fact two main parts – general and special. First is the “general” part; it is represented by chapter 1 and it pays attention to attributes common to all

incidental disputes. The “special” part of the *rigorosum* thesis constitutes of separate chapters dedicated to different types of incidental disputes, chapter dedicated to non-incidental disputes and finally chapter examining advantages and disadvantages of assigning incidental disputes to a specialised judicial chamber (this chapter is put integrated at the end of the *rigorosum* thesis because the evaluation of advantages and disadvantages of assigning incidental disputes to a specialised judicial chamber is based on knowledge described in previous chapters). I have also decided not to appropriate “*de lege ferenda* consideration” as a separate chapter, but (because of better understanding, clarity and coherence of the text) to incorporate them right in the text of the *rigorosum* thesis; therefore, the conclusion of the *rigorosum* thesis is shorter. Better understanding, clarity and orientation is also supported by auxiliary abbreviation apparatus (vide The Register of Used Abbreviations) which should primarily simplify the orientation in quoted and referred legal regulations. It remains to be stated that analytic, descriptive and comparative methods were applied to fulfil the aims of this *rigorosum* thesis and mostly primary sources (i. e. legal regulations and case law) were used, complemented by already existing specialised literature.

Seznam použité literatury

1 Literatura

- DRÁPAL, Ljubomír a Jaroslav BUREŠ. *Občanský soudní řád: komentář. I, § 1-200za*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-807-4001-079. s. 728.
- HÁSOVÁ, Jiřina et al. *Insolvenční zákon: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-691-3.
- HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. *Insolvenční řízení*. Praha: C.H. Beck, 2013. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-459-9.
- JIRSA, Jaromír a Karel HAVLÍČEK. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016. Kniha I*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-080-7.
- JIRSA, Jaromír a Karel HAVLÍČEK. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-080-7.
- KOZÁK, Jan et al. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 1757 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana et al. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-799-6.
- WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0.

2 Prameny

2.1 Zákony

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (v aktuálním znění).
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění do 19. 7. 2009.
- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (v aktuálním znění).
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění do 30. 6. 2017.
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění do 31. 5. 2019.
- Zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 217/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.
- Zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, ve znění pozdější předpisů.

2.2 Ostatní

- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.
- Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, uveřejněná pod č. 1/2002 Sbírkou instrukcí a sdělení, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách), ve znění pozdějších předpisů.
- Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 23. 10. 2017, č. j. 12/2017-OJD-ORG/36, o soudních písemnostech, uveřejněná pod č. 4/2017.

3 Soudní rozhodnutí

3.1 Ústavní soud ČR

- Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 2589/17 ze dne 23. 7. 2019.
- Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 3289/17 ze dne 23. 9. 2019.
- Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 2/19 ze dne 2. 7. 2019.
- Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 645/20 ze dne 23. 6. 2020.

3.2 Nejvyšší soud ČR

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 Cdo 2226/99-118 ze dne 26. 9. 2001.
- Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Opjn 8/2006 ze dne 13. 6. 2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 11/2006 ze dne 29. 2. 2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 5201/2007 ze dne 22. 10. 2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 1206/2009 ze dne 31. 3. 2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 4704/2010 ze dne 31. 5. 2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 1/2011 z 31. 10. 2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 392/2011 ze dne 31. 7. 2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 683/2011 ze dne 29. 10. 2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 2920/2011 ze dne 30. 8. 2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 4034/2011 ze dne 31. 5. 2012.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 4/2012 ze dne 26. 2. 2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 5/2012 ze dne 28. 2. 2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 7/2013 ze dne 18. 7. 2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 13/2013 ze dne 27. 6. 2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 24/2013 ze dne 23. 7. 2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 40/2013 ze dne 27. 11. 2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 44/2013 ze dne 30. 11. 2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 2738/2013 ze dne 26. 2. 2014.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 24/2014 ze dne 31. 1. 2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 33/2014 ze dne 29. 5. 2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 42/2014-120 ze dne 20. 6. 2014.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 49/2014 ze dne 28. 7. 2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 60/2014 ze dne 31. 8. 2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 72/2014 ze dne 31. 10. 2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 79/2014 ze dne 27. 11. 2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 4123/2014 ze dne 31. 10. 2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 5/2015-556 ze dne 31. 8. 2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 13/2015 ze dne 28. 2. 2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 16/2015 ze dne 28. 7. 2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 96/2015 ze dne 21. 12. 2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 2055/2015 ze dne 30. 3. 2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSCR 33/2016 ze dne 29. 2. 2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 55/2016 ze dne 21. 12. 2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 79/2016 ze dne 20. 9. 2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 86/2016 ze dne 27. 9. 2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 121/2016-192 ze dne 29. 11. 2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 2772/2016 ze dne 7. 6. 2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 3696/2016 ze dne 30. 8. 2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 5517/2016 ze dne 30. 8. 2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 14/2017 ze dne 20. 12. 2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 31/2017-201 ze dne 27. 11. 2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 65/2017 ze dne 21. 3. 2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 96/2017-176 ze dne 25. 6. 2019.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 110/2017 ze dne 31. 7. 2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 144/2017-61 ze dne 23. 1. 2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 169/2017 ze dne 30. 4. 2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 19/2018-141 ze dne 28. 2. 2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 44/2018 ze dne 30. 3. 2020.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 50/2018 ze dne 28. 11. 2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 66/2018-73 ze dne 29. 4. 2020.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 123/2018 ze dne 30. 7. 2020.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 128/2018 ze dne 30. 6. 2020.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 141/2018 ze dne 30. 5. 2019.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 142/2018 ze dne 27. 6. 2019.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 Cdo 843/2018-241 ze dne 28. 8. 2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 1569/2018 ze dne 18. 6. 2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 1942/2018 ze dne 28. 5. 2020.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 ICdo 13/2019-44 ze dne 30. 5. 2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 104/2019 ze dne 30. 9. 2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1258/2019 ze dne 21. 5. 2019.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR č. j. 22 Cdo 1447/2019-217 ze dne 26. 6. 2019.

3.3 Vrchní soudy

- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 2 VSPH 200/2010-P11-10 ze dne 29. 3. 2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 1 VSPH 1152/2010-B-236 ze dne 10. 12. 2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 13 VSOL 12/2011-26 ze dne 20. 4. 2011
- Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 102 VSPH 90/2011 ze dne 27. 10. 2011.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 48/2012-152 ze dne 20. 2. 2013.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 306/2012-184 ze dne 10. 1. 2013.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 79/2013-105 ze dne 30. 4. 2014.

- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 296/2013-47 ze dne 12. 11. 2013.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 101/2014-14 ze dne 20. 7. 2017.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 435/2014-123 ze dne 18. 12. 2014
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 3 VSPH 449/2014-B-19 ze dne 17. 7. 2014.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 534/2014-13 ze dne 30. 9. 2016.
- Usnesení Vrchního soud v Praze č. j. 103 VSPH 589/2014-112 ze dne 23. 10. 2015.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 159/2015-38 ze dne 6. 3. 2015.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 814/2015-32 ze dne 22. 12. 2015.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 900/2015-38 ze dne 28. 12. 2015.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 2 VSPH 1927/2015-B-84 ze dne 22. 10. 2015.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 154/2016-106 ze dne 9. 3. 2017.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 211/2016-146 ze dne 25. 8. 2016.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 276/2016-311 ze dne 31. 5. 2017.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 11 VSOL 286/2016-23 ze dne 11. 1. 2017.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 294/2016-121 ze dne 30. 5. 2016.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 377/2016-74 ze dne 12. 5. 2016.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 581/2016-98 ze dne 26. 1. 2017.

- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 596/2016-35 ze dne 6. 12. 2016.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 712/2016-21 ze dne 6. 10. 2016.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 798/2016-31 ze dne 12. 12. 2016.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 809/2016-44 ze dne 30. 3. 2017.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 852/2016-54 ze dne 20. 4. 2017.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 46/2017-282 ze dne 3. 4. 2017.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 255/2017-44 ze dne 21. 6. 2017.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 286/2017-85 ze dne 19. 6. 2017.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 494/2017-49 ze dne 23. 8. 2017.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 866/2018-18 ze dne 29. 11. 2018.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 62/2019-31 ze dne 6. 2. 2019.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 131/2019-48 ze dne 11. 9. 2019.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 180/2019-129 ze dne 29. 3. 2019.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 101 VSPH 253/2019-16 ze dne 13. 5. 2019.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 130 VSPH 342/2019-22 ze dne 24. 5. 2019.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 104 VSPH 345/2019-26 ze dne 27. 5. 2019.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 103 VSPH 519/2019-19 ze dne 13. 8. 2019.

- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 18/2020-25 ze dne 21. 1. 2020.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 1 VSOL 125/2014-A-28 ze dne 26. 3. 2014.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 13 VSOL 26/2016-93 ze dne 31. 3. 2016.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 13 VSOL 82/2016-115 ze dne 31. 5. 2016.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 13 VSOL 117/2016-49 ze dne 20. 9. 2016.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 11 VSOL 368/2019-175 ze dne 29. 4. 2019.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 102 VSPH 583/2020-12 ze dne 17. 2. 2021.

4 Ostatní

- BRACHOVÁ, Lucie. *Doručování písemností – komparace úpravy civilního soudního řízení a rozhodčího řízení*. Praha, 2019. Závěrečná práce programu LL.M. Ústav práva a právní vědy.
- CILEČEK, Filip. Malé zamyšlení nad § 126 odst. 4 OSŘ aneb jak vyslychat úpadce. *Právní rozhledy*. 2007, (5). In: Beck-online [právní informační systém], [cit. 9. 12. 2020].
- *Důvodová zpráva k zák. č. 217/2009* [online]. [cit. 2021-3-31]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=770&ct1=0>.
- HÁJKOVÁ, Šárka. Vypořádání společného jmění manželů „po novu“. *Právní prostor* [online]. 2019 [cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/nazory/postrehy-sarky-hajkove/vyporadani-spol-ecneho-jmeni-manzelu-po-novu?fbclid=IwAR3c_9IsNmXjMwCaYj0PmZuieXEL44XjXh3-ygMOQ3rar9RbNUoP0oF5MpU.
- *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Sněmovní tisk 71* [online]. [cit. 21. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=71>.
- Sněmovní tisk 1120 (vládní návrh insolvenčního zákona). 2005. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=1120>.

- Sněmovní tisk 71/0 (vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů). 2018. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=71&CT1=0>. [cit. 21. 4. 2021].
- Sněmovní tisk 71/5 (usnesení ústavně právního výboru č. 79 ze dne 26. září 2018 k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů). 2018. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=71&ct1=5>. [cit. 21. 4. 2021].